2024

Programmabegroting

GEMEENTE
Stadskanaal

INHOUDSOPGAVE PROGRAMMABEGROTING 2024

Blz.

BEGROTING IN HOOFDLIJNEN

Aanbieding 1
Financiële Beschouwingen 5

BEGROTING

Beleidsbegroting

A. Programmaplan

Leeswijzer 13

a. Programma's
1. Participatie 15
2. Ontplooiing 29
3. Leefbaarheid 37
4. Dienstverlening 48

b. Overzicht van algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorzien 54
c. Overzicht van de kosten van overhead 59

B. Paragrafen
1. Lokale heffingen 63
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 71
3. Onderhoud kapitaalgoederen 79
4. Financiering 82
5. Bedrijfsvoering 86
6. Wet Open Overheid 89
7. Verbonden partijen 91
8. Grondbeleid 99

Financiële Begroting
A. Overzicht van baten en lasten 103
B. Uiteenzetting financiële positie 109
C. Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld 115

Meerjarenraming 119

Bijlagen
Overzicht beschikbaar te stellen kredieten investeringen 2024 133
Overzicht subsidies 134

BEGROTING
IN
HOOFDLIJNEN

AANBIEDING

Aan de raad,

Programmabegroting 2024
Wij bieden u hierbij de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027 aan. De begroting is opgesteld op basis van bestaand beleid en de door u bij de Perspectiefnota 2024-2027 vastgestelde uitgangspunten. Het nieuwe beleid en de verruimingsmaatregelen van de Perspectiefnota 2024-2027 zijn in de begroting opgenomen. De ramingen van de uitkeringen gemeentefonds zijn gebaseerd op de Meicirculaire 2023.

Begrotingspositie
Ten opzichte van het meerjarenperspectief in de Perspectiefnota 2024-2027 hebben de begrotingssaldi zich negatief ontwikkeld. De begroting 2024 heeft een voordelig saldo van afgerond € 3.265.000,00. De saldi in de meerjarenraming muteren voordelig van € 4.987.000,00 in 2025 en nadelig in 2026 en 2027 voor respectievelijk € 467.000,00 en € 639.000,00.

Voor een juiste beoordeling van de meerjarige begrotingspositie moet gelet worden op het structurele evenwicht in de meerjarenraming. De incidentele baten en lasten worden daarvoor buiten beschouwing gelaten. Het structurele saldo in 2027 bedraagt € 1.800.000,00 negatief (zie Financiële beschouwingen).

Saldi begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027 en Perspectiefnota 2024-2027

(bedragen x € 1.000,00)

	2024	**2025**	**2026**	**2027**
Saldi Programmabegroting 2024	3.265	4.987	-467	-639
Saldi Perspectiefnota 2024-2027	3.770	5.965	1.265	1.161
Verschil	-505	-978	-1.732	-1.800

Een analyse van de verschillen van het resultaat van de begroting en de meerjarenraming met de saldi van de Perspectiefnota 2024-2027 is opgenomen bij de financiële beschouwingen.

Financieel perspectief
De begrotingssaldi voor de komende jaren zijn deels (2024 en 2025) positief en deels (2026 en 2027) negatief. Dit betekent dat er zorgen zijn over de financiële toekomst. Met name de financiële verhouding met het Rijk zorgt daar voor.

Voor de komende jaren is een aantal ontwikkelingen relevant voor onze financiële toekomst waardoor deze onzeker en zorgelijk is. Dit geldt overigens niet alleen voor onze gemeente maar ook voor een groot deel van de andere Nederlandse gemeenten. Naar aanleiding van besluitvorming tijdens de Algemene Ledenvergadering van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft de VNG daarom een begrotingsadvies gegeven voor het opstellen van de begroting 2024 en de Meerjarenraming 2025-2027. Het advies bestaat uit twee onderdelen:

1. Presenteer voor 2024 én 2025 van de meerjarenraming 2025-2027 een sluitende begroting.
Aan dit onderdeel is zonder verdere maatregelen voldaan, voor beide jaren worden positieve saldi verwacht.

2. Breng de lasten in de meerjarenramingen voor 2026 en 2027 in beeld, in de vorm van een realistische begroting. Baseer deze op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit uw coalitieakkoord en geschatte mee- en tegenvallers.
Wij hebben dit adviesonderdeel van de VNG ter harte genomen. We hebben alle financieel gekwantificeerde beleidsmaatregelen en verruimingsmaatregelen zoals u die heeft vastgesteld in de

Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 voor de periode tot en met 2027, verwerkt in de Meerjarenraming 2025-2027.
Bij het vaststellen van de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 heeft uw raad besloten om de in de nota gekwalificeerde investeringen, beleidsverplichtingen en -wensen en financiële verruimingsmaatregelen jaarlijks te beoordelen en via een perspectiefnota in een begroting op te nemen. Vanzelfsprekend respecteren wij dit besluit en gaan u de komende jaren in de perspectiefnota vragen een besluit te nemen over het handhaven van beleidsontwikkelingen en verruimingsmaatregelen in de begroting en meerjarenraming.

In de saldi is nog geen rekening gehouden met een aantal ontwikkelingen die nog niet concreet zijn, een risico vormen óf waarvan de financiële consequenties nog niet duidelijk zijn. We noemen onder andere:
1. Het is nog niet duidelijk hoe de normeringssystematiek er vanaf 2026 uit gaat zien. De Tweede Kamer heeft alle zaken die te maken hebben met gemeentefinanciën controversieel verklaard. Dit betekent dat een nieuw kabinet een besluit neemt over de normeringssystematiek en er op korte termijn nog geen duidelijkheid komt (effect: p.m.);
2. Het ministerie van Financiën schijnt de structureel toegezegde toevoeging aan het gemeentefonds van € 1 miljard vanaf 2026 op een lijst met ombuigingsmaatregelen te hebben geplaats (effect: nadeel van ca. € 2,2 miljoen);
3. De nieuwbouw/verbouw van de huisvesting van de gemeentelijke organisatie als gevolg van verduurzaming en het nieuwe werken (effect: nadeel p.m.);
4. Na het vaststellen van de kadernota Financieel Perspectief zijn prijzen verder gestegen, dit heeft effect op de afschrijving- en rentelasten van investeringen (effect: nadeel p.m.)
5. Er zijn grote opgaven voor de gemeenten zoals energietransitie, klimaatafspraken, woningnood, stikstofcrisis, opvang vluchtelingen en ontheemden (effect: nadeel p.m.);
6. In het kader van het vergroten van de uitvoeringskracht van het takenpakket van onze gemeente de personele formatie op orde te brengen.

De toekomstige financiële positie van onze gemeente is sterk afhankelijk van de afspraken die met het kabinet worden gemaakt over de normeringssystematiek voor de ontwikkeling van het gemeentefonds en compensatie van kosten van de hiervoor genoemde grote opgaven. In de onderhandelingen neemt de VNG het voortouw. Daar waar nodig gaan wij de VNG ondersteunen. Wij houden u via de planning en control cyclus op de hoogte van de ontwikkelingen.

Indeling Programmabegroting 2024
De begroting bevat het deel Begroting in Hoofdlijnen met daarin de aanbieding, de financiële beschouwingen en het deel Begroting met daarin de beleidsbegroting, de financiële begroting, de meerjarenraming en de bijlagen.

De *financiële beschouwingen* geven een beeld van de begrotings- en financiële positie en het meerjarenperspectief.

In de *beleidsbegroting* zijn het programmaplan (de 4 programma's, het overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien en het overzicht van de kosten van overhead) en 8 paragrafen opgenomen. In het programmaplan is een leeswijzer en een totaaloverzicht van de kaders opgenomen.

In de *financiële begroting* vindt u de overzichten van baten en lasten en van de financiële positie.

De *meerjarenraming* geeft inzicht in het verloop van de programmabudgetten en begrotingssaldi van 2025 tot en met 2027 en de ontwikkelingen in de balansposities.

De volgende *bijlagen* zijn opgenomen:
- Overzicht beschikbaar te stellen kredieten investeringen 2024;
- Overzicht subsidies.

Behandeling
De behandeling van de begroting 2024 staat gepland voor de vergadering van 6 november 2023.

Besluitvorming
Het is uw bevoegdheid de begroting vast te stellen.

Wij stellen u voor deze ontwerpbegroting vast te stellen.
Eventueel door uw raad aangenomen amendementen worden beschouwd als de eerste wijziging van de begroting. Als zich dat voordoet wordt de eerste wijziging gelijktijdig met de primitieve begroting vastgesteld.

Met de vaststelling van de programmabegroting geeft u ons opdracht de programma's uit te voeren en machtigt u ons om te beschikken over de aan de programma's gekoppelde budgetten. Ook stelt u dan de kredieten beschikbaar voor investeringen.

Zodra de begroting is vastgesteld zenden wij een exemplaar aan Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen. Dit moet vóór 15 november 2023 gebeuren.

Stadskanaal, 3 oktober 2023.

Burgemeester en wethouders

de heer G.J. van der Zanden
secretaris

de heer K. Sloots
burgemeester

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente Stadskanaal op 6 november 2023.

de heer H. Kastermans
plaatsvervangend raadsgriffier

FINANCIËLE BESCHOUWINGEN

Begrotingspositie

Samenvatting begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027

	Programma	Begroting 2024	Meerjarenraming 2025	2026	2027
1	Participatie	-68.263.338	-67.255.199	-66.261.505	-65.468.005
2	Ontplooiing	-9.014.583	-9.503.226	-9.549.390	-9.600.490
3	Leefbaarheid	-11.732.705	-12.191.880	-12.229.330	-12.258.065
4	Dienstverlening	-6.677.132	-6.484.402	-6.484.402	-6.484.402
	Saldo van baten en lasten programma's	**-95.687.758**	**-95.434.707**	**-94.524.627**	**-93.810.962**
	Algemene dekkingsmiddelen	110.410.406	111.839.888	105.462.273	104.568.895
	Overhead	-12.370.150	-12.297.150	-12.297.150	-12.297.150
	Totaal saldo van baten en lasten	**2.352.498**	**4.108.031**	**-1.359.504**	**-1.539.217**
	Mutaties reserves				
1	Participatie	119.311	104.284	104.284	104.284
2	Ontplooiing	521.017	530.987	531.732	528.107
3	Leefbaarheid	432.524	432.524	432.524	432.524
4	Dienstverlening	117.730			
	Algemene dekkingsmiddelen	-292.068	-202.228	-190.181	-178.178
	Overhead	13.834	13.834	13.834	13.834
	Totaal mutaties reserves	**912.348**	**879.401**	**892.193**	**900.571**
	Resultaat	**3.264.846**	**4.987.432**	**-467.311**	**-638.646**

Toelichting resultaat
De begroting 2024 vertoont een voordelig saldo van afgerond € 3.265.000,00. De meerjarenraming vertoont in 2027 een nadelig saldo van afgerond € 639.000,00.

Om onder repressief provinciaal toezicht te blijven dient de begroting of de meerjarenraming ‘structureel’ in evenwicht te zijn. Hierbij is het uitgangspunt dat de structurele lasten ten minste worden gedekt door de structurele baten. Het is niet toegestaan om ieder jaar opnieuw een begroting aan te bieden waarbij uitsluitend de laatste jaarschijf structureel in evenwicht is. Op grond van de positieve saldi in 2024 en 2025 verwachten wij dat onze gemeente in 2024 onder repressief toezicht blijft.
Voor een juist beeld moeten de saldi van de begroting worden gecorrigeerd met de saldi van de incidentele baten en lasten. Het saldo van de incidentele baten en lasten is in 2024 € 163.000,00 nadelig en in 2027 € 29.000,00 voordelig. Het saldo van de structurele baten en lasten van de begroting 2024 is dan € 3.428.000,00 voordelig en van de meerjarenraming in 2027 € 668.000,00 nadelig. De meerjarenraming is in 2027 structureel niet sluitend.

(bedragen x € 1.000,00)

	2024	2025	2026	2027	
Saldi Programmabegroting 2024	3.265	4.987	-467	-639	
Saldi incidentele baten en lasten	-163	-297	-3	29	
Saldi structurele baten en lasten	3.428	5.285	-464	-668	

De geraamde stand per 31 december 2024 van de Algemene reserve is € 10,4 miljoen en van de reserve Verkoop aandelen Essent is afgerond € 14,0 miljoen.

Analyse resultaat ten opzichte van de Perspectiefnota 2024-2027
Na verwerking van de Perspectiefnota 2024-2027 zijn de saldi van de begroting 2023 bijgesteld naar een geraamd overschot van € 3.770.000,00 voor het jaar 2024 en een overschot van € 1.161.000,00 voor het jaar 2027. Ten opzichte van deze ramingen hebben de begrotingssaldi voor de periode 2024-2027 zich negatief ontwikkeld. In 2024 is het saldo € 505.000,00 nadeliger dan verwacht, in 2027 is dit € 1.800.000,00 nadelig.

(bedragen x € 1.000,00)

	2024	**t/m 2027**
Saldi Programmabegroting 2024	3.265	-639
Saldi Perspectiefnota 2024-2027	3.770	1.161
Verschil	**-505**	**-1.800**

Het verschil tot en met 2027 is geanalyseerd, de mutaties in taakvelden zijn op hoofdlijnen toegelicht.

Taakvelden Sociaal Domein

-	In verband met de beëindiging van de AVS zijn de kosten van de maatwerkvoorzieningen voor huishoudelijke hulp toegenomen.	€ 468.000,00 N
-	De kosten voor de voorzieningen voor gehandicapten en het Wmo-vervoer zijn gestegen, met name vanwege prijsstijgingen.	€ 200.000,00 N
-	De raming voor Wmo begeleiding en uitbreiding van de algemene voorziening De Regenboog is in 2023 te hoog opgenomen. Dit levert een voordeel op.	€ 439.000,00 V
-	Op het taakveld Inkomensregelingen is er per saldo een nadeel. Dit betreft een nadeel door hogere uitkeringslasten van € 1.447.000,00 en een voordeel op de rijksvergoeding voor de bijstandsverlening van € 149.000,00.	€ 1.298.000,00 N
-	De totale bijdrage aan Wedeka voor de integratie-uitkering WSW en het aandeel in het exploitatietekort van het werkvoorzieningsschap is hoger.	€ 552.000,00 N
-	De uitgaven voor jeugdhulp zijn hoger door loon- en prijsbijstellingen van € 1.099.000,00 en een bijstelling van geraamde lasten met per saldo € 674.000,00.	€ 1.773.000,00 N
Taakveld Uitkeringen gemeentefonds		€ 3.811.000,00 V
-	De uitkeringen uit het gemeentefonds zijn per saldo € 3.811.000,00 hoger. Dit betreft vooral de doorwerking van het nominale accres 2022-2024 van € 3.041.000,00. Daarnaast zijn de extra middelen voor jeugdzorg € 386.000,00 lager en is de integratie uitkering Participatiewet € 1.245.000,00 hoger. Ontwikkelingen in de uitkeringsbasis leveren een nadeel op van € 89.000,00.	
Taakveld Overige baten en lasten		
-	Vanaf 2026 is een stelpost opgenomen voor maatregelen eigen bijdragen Wmo.	€ 607.000,00 V
Diverse overige taakvelden		
-	De apparaatskosten zijn per saldo € 458.000,00 hoger. Dit betreft vooral loon- en prijsstijgingen.	€ 458.000,00 N
-	Het saldo van niet nader toegelichte ontwikkelingen. Dit betreft vooral indexeringen van diverse overige budgetten door onder andere de hoge inflatie.	€ 1.908.000,00 N
		€ 1.800.000,00 N

Nieuw beleid
Conform de besluitvorming over de Perspectiefnota 2024-2027 zijn de financiële consequenties van nieuwe beleidswensen en de financiële verruimingsmaatregelen die van invloed zijn op de lasten en/of baten in de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027 verwerkt.

Gemeentefonds
Het gemeentefonds is het fonds in de rijksbegroting waaruit de gemeenten jaarlijks financiële middelen ontvangen om van gemeenten verwachte taken uit te voeren. Het gaat hierbij zowel om autonome taken (keuze om een taak uit te voeren ligt geheel bij de gemeente) als medebewindstaken (taken die door het Rijk aan gemeenten zijn opgedragen). Ook zijn deze middelen belangrijk bij het in stand houden van het bestuurlijk en ambtelijk apparaat.

Ieder jaar brengt het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een aantal circulaires uit waarin de ontwikkelingen van het gemeentefonds en de effecten daarvan op de verschillende uitkeringen die uit het gemeentefonds worden verstrekt zijn weergegeven. De belangrijkste circulaires zijn de mei- en de septembercirculaire. De meicirculaire, omdat deze de basis is voor de raming van de verschillende uitkeringen voor het komende begrotingsjaar. De septembercirculaire, omdat hierin de effecten van de rijksbegroting voor het komende begrotingsjaar zijn verwerkt.

De middelen die uit het gemeentefonds worden verstrekt zijn onderverdeeld in:
- de algemene uitkering;
- de integratie-uitkeringen;
- de decentralisatie-uitkeringen;

De algemene uitkering is vrij besteedbaar voor gemeenten. Eventuele opmerkingen die over de algemene uitkering in circulaires worden gemaakt, zijn niet meer dan voorbeelden die illustreren met welke kosten gemeenten geconfronteerd worden. Dit inzicht is ook van belang voor de Tweede Kamer. Met de betreffende teksten in de circulaires wordt niet beoogd het bestedingsdoel nader te omschrijven, of op welke wijze dan ook de middelen te oormerken. De integratie- en decentralisatie-uitkeringen geven wel een bestedingsrichting aan.

<u>Overzicht ramingen</u>

(bedragen x € 1.000,00)

	2023	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Programmabegroting 2024		101.184	101.299	93.989	92.903
Programmabegroting 2023*	93.607	95.008	94.824	89.092	89.092
Verschil		**6.176**	**6.475**	**4.897**	**3.811**

* tot en met Voorjaarsnota 2023

<u>Berekening uitkering</u>

2024
De verschillende uitkeringen in 2024, zoals deze in de begroting zijn verwerkt, zijn berekend op basis van informatie in de Meicirculaire 2023.

Ontwikkeling uitkeringen 2024 ten opzichte van de uitkeringen 2023
Het totaal aan uitkeringen uit het Gemeentefonds 2024 is nu berekend op € 101.184.000,00. Op basis van voorgaande circulaires werd een uitkering van € 95.008.000,00 verwacht. Mutaties in de algemene uitkeringen leveren hiermee per saldo structureel een hogere algemene uitkering en voordeel op van € 6.176.000,00. Dit is in hoofdlijnen veroorzaakt door het structurele effect van de verhoging van de uitkeringen uit het Gemeentefonds in 2023, de ontwikkeling van het accres voor compensatie van loon-

en prijsontwikkelingen 2024 en meer technische ontwikkelingen zoals een herverdeling van middelen door de ontwikkeling van uitkeringsmaatstaven.

2025-2027

In de periode 2025-2027 ontvangt onze gemeente in deze periode bijna € 8,3 miljoen minder dan in 2025. Dit is in hoofdlijnen veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- Met ingang van 2026 stopt de huidige normeringssystematiek (samen trap op en trap af) en wordt een nieuwe systematiek geïmplementeerd. Het is nog steeds onduidelijk hoe die er uit gaat zien. Met het vervallen van de systematiek heeft het kabinet voor 2026 geen accres meer toegevoegd aan het gemeentefonds maar het fonds gekort.
- De afloop van de compensatiemiddelen voor jeugdzorg.
- Het toepassen van de zogenaamde opschalingskorting.
- De integratie-uitkering Participatiewet voor het deel voor de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) met bijna € 1,7 miljoen. Hier staan in de begroting lagere uitgaven tegenover zodat er sprake is van een budgettair neutraal effect.
- Een korting in verband met het afschaffen van het abonnementstarief Wmo. In de begroting is ter compensatie van deze korting een stelpost opgenomen als opbrengst voor eigen bijdragen**.**

Financiële positie

Geprognosticeerde balans 2024-2027*
(*Bedragen x € 1.000)*

Activa	31 december 2024	31 december 2025	31 december 2026	31 december 2027
Immateriële vaste activa	3.758	3.576	3.393	3.211
Materiële vaste activa	97.023	94.268	92.612	90.217
Financiële vaste activa	7.066	7.063	7.060	7.056
Voorraden	-272	-446	-446	-446
Totaal activa	**107.575**	**104.461**	**102.620**	**100.038**
Passiva				
Algemene reserve	10.371	10.371	10.371	10.371
Bestemmingsreserves	32.380	31.500	30.608	29.707
Voorzieningen	5.364	5.112	4.860	4.608
Vaste schulden	48.841	45.701	42.561	39.421
Resultaat begroting	3.265	8.252	7.785	7.146
Totaal passiva	**100.221**	**100.937**	**96.185**	**91.254**
Financieringsbehoefte	**7.354**	**3.524**	**6.434**	**8.784**

* voor specificaties van de geprognosticeerde balans zie de Financiële begroting.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandscapaciteit
De structurele weerstandscapaciteit wordt bepaald door structurele begrotingsoverschotten en/of maatregelen die structurele middelen generen. Tegenvallers en risico's van structurele aard met financiële gevolgen voor de langere termijn kunnen in beginsel niet worden gedekt uit de incidentele weerstandscapaciteit. Zodra structurele risico's zich voordoen zullen deze moeten worden vertaald naar de meerjarenbegroting. Incidenteel kunnen voor tegenvallende lastenontwikkelingen echter wel bedragen onttrokken worden aan de Algemene reserve.

De meerjarenraming vertoont in 2027 een begrotingstekort van € 639.000,00.

In het kader van de benodigde weerstandscapaciteit wordt de ondergrens van de Algemene reserve gerelateerd aan de benodigde weerstandscapaciteit. Deze capaciteit wordt bepaald door het totaal van de financieel gekwalificeerde risico's te vermenigvuldigen met een ratio van 1,15. Voor 2024 betekent dit dat de Algemene reserve op basis van het totaal van de gekwalificeerde risico's van € 7,3 miljoen daarom afgerond minimaal € 8,4 miljoen (€ 7,3 miljoen x 1,15) moet bedragen.
Eventuele tekorten leggen beslag op de Algemene reserve tot aan de ondergrens en resterende tekorten worden gedekt uit de bestemmingsreserve Verkoop aandelen Essent. De verwachte standen van de Algemene reserve en de reserve Verkoop aandelen Essent bedragen per 1 januari 2024 respectievelijk € 10,4 miljoen en € 14,0 miljoen.

Weerstandsvermogen (*incidenteel*)

(x € 1.000)

	1 januari 2024	31 december 2024
Beschikbare weerstandscapaciteit **(a)**	€ 13.800	€ 13.700
Benodigde weerstandscapaciteit **(b)**	€ 7.300	€ 7.000
Weerstandsvermogen (a-b)	€ 6.500	€ 6.700
Ratio weerstandscapaciteit **(a/b)**	1,90	1,96

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is de beschikbare *incidentele* weerstandscapaciteit per 31 december 2024 geraamd op € 13,7 miljoen. Op basis van de vastgestelde ratio van 1,15 is de beschikbare incidentele weerstandscapaciteit voldoende voor de dekking van de *incidentele* risico's (per 31 december 2024 totaal € 7 miljoen).

Risico's
Het risicoprofiel is toegelicht in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Hierin zijn de volgende *structurele* risico's weergegeven.

Sociaal domein
Binnen het sociale domein lopen wij met name bij de uitvoering van de taken financiële risico's. Deze worden vooral veroorzaakt door het open-einde karakter van de regelingen.

Daarnaast spelen op het gebied van jeugdhulp een aantal landelijke en bovenregionale ontwikkelingen waarvan de financiële gevolgen nog niet zijn aan te geven. Het gaat hierbij om jeugdhulpplus en gecertificeerde instellingen.

Beoordeling financiële kengetallen
Het overzicht van de berekende kengetallen is opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.
Op basis van de financiële kengetallen voor de begroting 2024 kunnen we concluderen dat onze financiële positie is verbeterd.
Op basis van de solvabiliteitratio zijn we voldoende in staat om aan onze verplichtingen te voldoen. Als gevolg van een toename van het eigen vermogen ontwikkelen de schuldquote en de solvabiliteitsratio zich positief in de meerjarenraming.
De boekwaarden van de grondexploitatie zijn reëel en kunnen naar verwachting worden terugverdiend.
Het kengetal structurele exploitatieruimte is in 2024 en 2025 positief. In de meerjarenraming muteert het kengetal van positief in 2024 en 2025 naar negatief in 2026 en 2027. Dit betekent dat de structurele baten in 2026 en 2027 niet meer toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Wanneer we het structurele tekort in het kader van onze financiële kengetallen bekijken dan is er nog belastingcapaciteit aanwezig om dit op te kunnen vangen. Daarnaast kan er worden gekeken naar andere maatregelen.
Voor incidentele tegenvallers is er incidentele weerstandscapaciteit aanwezig (zie onder weerstandsvermogen), inzet hiervan is wel van invloed op de solvabiliteitsratio.

Investeringen

In de meerjarenraming is het Overzicht investeringen 2024-2027 opgenomen. Het geraamde bedrag voor 2024 is € 8.700.250,00. Voor deze investeringen wordt u gevraagd kredieten beschikbaar te stellen (zie de bijlage). De lasten die samenhangen met deze investeringen zijn opgenomen in de begroting.
In de periode 2025-2027 is totaal € 6.042.750,00 aan voorgenomen investeringen geraamd. Deze investeringen vinden hun basis in de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 en de Perspectiefnota 2024-2027.

	2024	**2025**	**2026**	**2027**
- Sportvelden	600.000		950.000	600.000
- Fietspaden	1.500.000			
- Civiele kunstwerken	4.700.000		1.000.000	1.000.000
- Openbare verlichting	277.250	308.250	367.500	233.000
- Beschoeiing	650.000	650.000		
- Riolering divers	400.000	165.000	165.000	
- Registratieapparatuur gemalen	109.000			
- Registratieapparatuur ondergrondse containers	68.000			
- MJP vervangingsinvesteringen	396.000	248.000	193.000	163.000
Totaal	**8.700.250**	**1.371.250**	**2.675.500**	**1.996.000**

De totale boekwaarde van de investeringen bedraagt per 1 januari 2024 € 103.700.000,00 en per 31 december 2024 € 107.800.000,00. De investeringen zijn geactiveerd onder aftrek van bijdragen van derden. Bijdragen uit reserves zijn niet in mindering gebracht op het investeringsbedrag, maar vallen vrij met jaarlijkse termijnen gelijk aan de afschrijvingsperiode van de investering. Deze bijdragen zijn gestort in de bestemmingsreserve Bijdragen in kosten activa. De boekwaarde van deze bestemmingsreserve bedraagt per 1 januari 2024 € 15.689.000,00 en per 31 december 2024 € 14.917.000,00.

Financiering
De investeringen van onze gemeente worden gefinancierd met eigen en vreemd vermogen. Onder eigen vermogen vallen algemene reserves en bestemmingsreserves (boekwaarde per 1 januari 2024 € 43,6 miljoen), onder vreemd vermogen vallen voorzieningen en de langlopende geldleningen (boekwaarde per 1 januari 2024 € 57,8 miljoen). De totale boekwaarde per 1 januari 2024 van de financieringsmiddelen bedraagt € 101,4 miljoen. Het financieringstekort op de boekwaarde van de investeringen bedraagt € 2,3 miljoen (€ 103,7 miljoen -/- € 101,4 miljoen). De boekwaarde van de vlottende activa is per 1 januari 2024 € 403.000,00. Het totale financieringstekort per 1 januari 2024 bedraagt dan afgerond € 2,7 miljoen.
Wij hanteren een systematiek van totaalfinanciering. Zonodig zullen wij, afhankelijk van de ontwikkelingen in de financieringsbehoefte, de vaste financieringsmiddelen en de liquiditeitspositie, vaste geldleningen sluiten.

Rentelasten
Om een reëel beeld van de investeringslasten te geven berekenen wij rente over de interne financieringsmiddelen (eigen vermogen en voorzieningen).

Het verschil tussen de totaal geraamde rentelasten van de financieringsmiddelen (intern en extern) en de toegerekende omslagrente over investeringen is opgenomen in de raming van algemene dekkingsmiddelen, taakveld Treasury. De berekening van dit renteresultaat is opgenomen in de paragraaf Financiering (renteschema).
Door de reserves en voorzieningen voor financiering te gebruiken, besparen wij rente op geldleningen van derden. De toegerekende rente wordt bepaald aan de hand van het gewogen gemiddeld rentepercentage op vreemd vermogen.

De rente over de reserves en voorzieningen komt ten gunste van algemene dekkingsmiddelen. Voor een deel wordt na resultaatbepaling rente aan bestemmingsreserves toegevoegd.

Op basis van de verwachte stand van de reserves en voorzieningen per 1 januari 2024 is de totale bespaarde rente in 2024 geraamd op € 1.016.000,00. Ten gunste van de algemene dekkingsmiddelen is totaal € 702.000,00 geraamd. Aan de bestemmingsreserves is € 314.000,00 rente toegevoegd.

Overzicht rentelasten

	Bedrag
Toegerekende rentelasten	€ 1.950.000,00
Bespaarde rente	€ -1.016.000,00
Renteresultaat	€ 109.000,00
Netto (externe) rentelasten	**€ 1.043.000,00**

BEGROTING

BELEIDSBEGROTING

Programmaplan

LEESWIJZER PROGRAMMAPLAN

Algemeen

De "Kaders" die door u zijn vastgesteld zoals beleidsnota's of bovengemeentelijke nota's die betrekking hebben op de programma's zijn vanaf 2024 niet meer opgenomen in de begroting. U kunt ze vinden op www.stadskanaal.bestuurlijkeinformatie.nl (iBabs) en op www.lokaleregelgeving.overheid.nl.
De programma's zijn opgebouwd door antwoord te geven op de zogenaamde drie "W"-vragen:
"Wat willen wij bereiken?", "Wat doen wij daarvoor?" en "Wat mag het kosten?".
Het programmaplan bevat verder het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien en het overzicht van de kosten van overhead.

Programmanaam
De begroting kent vier programma's. Onder de naam van het programma is aangegeven welke taakvelden onder dit programma vallen.

Wat willen wij bereiken?

Maatschappelijk effect
Hier worden de maatschappelijke effecten genoemd die beoogd worden met het programma.

Nieuw beleid
Hier staan de nieuwe beleidsprioriteiten. De indeling is als volgt:
1. Prioriteiten als gevolg van wettelijke verplichtingen
2. Prioriteiten als gevolg van aangegane eigen verplichtingen
3. Prioriteiten als gevolg van wensen/ambities

Onder nieuw beleid vatten wij alleen die beleidsprioriteiten waarvoor tot dusver nog geen budget beschikbaar gesteld is. Dus nieuw beleid = nieuw geld.

Beleidsindicatoren
Hier zijn de beleidsindicatoren die tot het programma behoren opgenomen. Gemeenten moeten voor de verplichte beleidsindicatoren gebruik maken van de (landelijke) publicatie van bestaande bronnen.
De brongegevens zijn niet de eigen gegevens van onze gemeente, uit het oogpunt van zorgvuldigheid wordt geen inhoudelijke toelichting gegeven op de vermelde gegevens.
Naast de verplichte beleidsindicatoren zijn bij programma 1 Participatie eigen indicatoren opgenomen.

Wat doen wij daarvoor?
Hier worden van de taakvelden die tot het programma behoren de belangrijkste activiteiten genoemd.
Indien van toepassing wordt het nieuwe beleid nader uiteengezet. Daarna worden de activiteiten van het bestaande beleid van de taakvelden genoemd.
Bestaand beleid kan overigens wel nieuwe activiteiten bevatten, waarvan de kosten gedekt worden uit bestaande en voor dat doel beschikbaar gestelde budgetten.

Wat mag het kosten?

Lasten en baten
Hier worden de lasten en de baten van zowel het nieuwe als het bestaande beleid van het programma in één totaal vermeld.

Taakvelden
Hier worden de lasten en baten gespecificeerd naar taakvelden.

Toelichting
Hier is aangegeven (indien van toepassing) welk deel van de ramingen betrekking heeft op nieuw beleid. Eventueel wordt een korte toelichting gegeven op de ramingen van het begrotingsjaar. Het verschil tussen de cijfers van 2024 en 2023 is beknopt toegelicht.
Het verschil in de totale apparaatskosten (personeelskosten programma's en totale kosten overhead) wordt in het Overzicht overhead toegelicht.

Meerjarenraming
Hier wordt een korte toelichting gegeven op de ramingen van de meerjarenraming 2025-2027.

Mutaties reserves
Hier wordt een toelichting gegeven op de geraamde mutaties reserves die betrekking hebben op het programma.

Programma's

1. PARTICIPATIE

Meedoen en Zelfredzaamheid

Taakvelden Economie en Sociaal domein

Wat willen wij bereiken?

Maatschappelijke effecten

Ons beleid is erop gericht dat onze inwoners op een gezonde, gelukkige en veilige manier meedoen in de samenleving. Zij zijn zelf en samen redzaam, ook als zij beperkingen hebben. Zij kunnen zolang dat lukt in hun eigen woonomgeving wonen. We staan voor een gemeente die mensen ondersteunt in hun bestaanszekerheid als het even of langere tijd niet op eigen kracht of met hulp van eigen netwerk lukt. Daarmee voorkomen we dat kleinschalige problemen op langere termijn escaleren en zware hulp en ondersteuning nodig is. We stimuleren eigen initiatief van inwoners en juichen creatieve ideeën om zorg en ondersteuning met meer eigen regie van eigen inwoners toe. We verbinden partners in het veld aan elkaar en helpen ervoor te zorgen dat elke inwoner de juist ondersteuning bij hulpvragen weet te vinden.

Effecten taakvelden Economie

- Een aantrekkelijke gemeente zijn en blijven voor ondernemers, waar middelgrote en kleine bedrijven floreren.
- Behoud en uitbreiding van werkgelegenheid in het algemeen en waar mogelijk de vestiging van bedrijven die laaggeschoold werk bieden in combinatie met een goede en praktische aansluiting in opleidingen.
- Goede samenwerking en aansluiting tussen onderwijs, regionaal bedrijfsleven en overheid.
- Realisatie Innovatiewerkplaats en commerciële werkplaatsen, samen met onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven.
- Meer werkgelegenheid in de regio Zuidoost Groningen, bij voorkeur in de circulaire economie.
- Het mogelijk maken van diverse en aantrekkelijke warenmarkten.
- Samenwerking met de regio en de provincie om goede recreatieve en toeristische verbindingen tussen zowel het gebied Westerwolde, de Veenkoloniën als de Drentse Hondsrug te realiseren.

Effecten taakvelden Sociaal domein

- Het ondersteunen van inkomen en bestaanszekerheid voor inwoners die niet of onvoldoende in de kosten van eerste levensbehoeften kunnen voorzien voorkomt problemen in maatschappelijk functioneren.
- Een samenhangend aanbod van hulpverlening en laagdrempelige voorzieningen die participatie bevorderen.
- Efficiënt gebruik van onze welzijnsaccommodaties.
- Een inclusieve samenleving waarin voorkomen wordt dat kwetsbare volwassenen en jongeren buiten de samenleving raken en waar inwoners met een beperking naar eigen wens en vermogen kunnen meedoen aan de samenleving.
- Deelname van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en een arbeidsbeperking aan onze samenleving, waarbij jongeren onder de 27 jaar en mensen met arbeidspotentieel prioriteit krijgen.
- De Bijstand is zoveel mogelijk een tijdelijke situatie. Inwoners hebben structureel een duurzaam perspectief voor een toekomst met werk.
- Het op creatieve manieren doorbreken van overerfbare armoede.
- Door middel van extra inzet op vroegsignalering gaat de schuldenlast van de inwoners naar beneden, en/of wordt voorkomen dat er een schuldenlast ontstaat.

Nieuw beleid

Beleidsontwikkelingen Perspectiefnota 2024-2027

Taakveld	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat*
Samenkracht en burgerparticipatie	Woonzorgvisie	Voorzieningen voor ouderen(zorg) en Beschermd Wonen	Opstellen visie	1
Maatwerkvoor-zieningen (Wmo)	Voorzieningen Wmo	Invoering inkomensafhankelijke eigen bijdrage per 2026	Voorbereiding	1
Beschermd Wonen (Wmo)	Landelijk verdeelmodel en woonplaatsbeginsel	Eerlijker verdeling van kosten	Procesafspraken maken	1
Arbeidsparticipatie	Arbeidsmarktbeleid	Doorstroming naar betaald werk	Ontwikkeling ‘Overbrugbanen’	2

*zie leeswijzer

De Wet Aanpak Meervoudige Problematiek Sociaal Domein (WAMS) is controversieel verklaard en daarom niet opgenomen in de tabel hierboven.

Beleidsverplichtingen Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033

Taakveld	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat*
Beschermd Wonen (Wmo)	Woonbegeleiding OGGZ	Beperken instroom	Structurele middelen voor uitvoering taken	1

*zie leeswijzer

Beleidsindicatoren

	Indicator	Eenheid	Periode	Gemeente	Nederland
1	Functiemenging	%	2022	45,1	53,8
2	Vestigingen (van bedrijven)	aantal per 1.000	2022	144,6	174,1
3	Banen	aantal per 1.000	2022	651,1	825,4
4	Werkloze jongeren	%	2021	3	2
5	Netto arbeidsparticipatie	%	2022	68,5	72,2
6	Bijstandsuitkeringen	aantal per 10.000	2021	442,6	431,2
7	Kinderen in uitkeringsgezin	%	2021	7	6
8	Aantal re-integratievoorzieningen	aantal per 10.000	2022	266,3	197,7
9	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	aantal per 10.000	2022	1240	700
10	Jongeren met jeugdhulp	%	2022	14,5	13,2
11	Jongeren met jeugdbescherming	%	2022	2,3	1,2
12	Jongeren met delict voor de rechter	%	2021	1	1
13	Jongeren met jeugdreclassering	%	2022	0,3	0,3

Bron: Waarstaatjegemeente.nl (Besluit Begroting en Verantwoording)

Toelichting

1. De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel banen als woningen.
2. Het aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
3. Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
4. Het percentage personen van 16 tot en met 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven en geen baan hebben als werknemer.
5. Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.
6. Het aantal personen met een uitkering op grond van de Participatiewet per 10.000 inwoners.
7. Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
8. Het aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
9. Het aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.
10. Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
11. Het percentage jongeren tot 18 jaar met een door de rechter dwingend opgelegde jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
12. Het percentage jongeren (12 tot en met 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
13. Het percentage jongeren (12 - 23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12 - 23 jaar).

Overig

Indicator voorzieningen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Aantal uitkeringsgerechtigden	829	1.010	805
Uitstroom uit de uitkering	234	300	250
Aantal aanvragen bijzondere bijstand	865	950	950
Aantal Bewind voering	454	520	520
Instroom SHV	127	250	250
Aantal Schuldregelingen	135	200	200
Aantal Budgetbegeleiding	218	300	300
Aantal WSNP	7	20	20
Uitstroom SHV	48	100	100
Aantal trajecten Vroegsignalering	104	250	250
Aantal in behandeling bij Humanitas-thuisadministratie	144	200	200
Aantal in behandeling bij Stichting Leergeld	150	200	200
Aantal in behandeling bij Jeugdfonds Sport en Cultuur	95	200	200

Indicator arbeidsparticipatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Verbetering trede 3 t.o.v. peildatum 1 januari 2024 [1]	22%	25%	20%
Plaatsing op werkstages [2]	149	150	125
Plaatsing op reguliere en gesubsidieerde arbeid [3]	187	175	110
Techniektesten DOK4 [4]	28	40	-
Aantal WSW plaatsen Wedeka [5]	489	490	450

[1] Percentage van het aantal klanten die op 1 januari in trede 3 geregistreerd staan en naar treden 4, 5 of 6 doorstromen, dan wel uitstromen (naar werk).
[2] Gemiddeld aantal klanten die via een werkstage intern (bij Wedeka) of extern (bij reguliere werkgevers) werkervaring opdoen.
[3] Regulier werk inclusief parttime, afspraakbanen, beschut werk en uitzendbanen.
[4] De indicator is met ingang van 2024 vervallen. Er worden geen afspraken meer gemaakt over aantallen.
[5] Betreft het aantal subsidiabele eenheden.

Wat doen wij daarvoor?

NIEUW BELEID

TAAKVELDEN SOCIAAL DOMEIN
Samenkracht en burgerparticipatie
Gemeenten zijn verplicht een woonzorgvisie te ontwikkelen. De vergrijzing in combinatie met het langer thuis wonen door ouderen en de opgaven vanuit Beschermd Wonen maken dat hiertoe noodzaak is. De gemeenten in Oost-Groningen werken samen bij het opstellen van deze visie omdat de voorzieningen voor ouderen(zorg) en Beschermd Wonen regionaal op elkaar afgestemd moeten worden. De woonzorgvisie zal in beeld brengen welke lokale opgaven er liggen op het gebied van Beschermd Wonen en het langer thuis moeten blijven wonen van ouderen. De verwachting is dat de visie in 2024 wordt opgeleverd.

Maatwerkvoorzieningen (Wmo)
Om de houdbaarheid van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015) te verbeteren, heeft het kabinet besloten om voor alle Wmo-voorzieningen waar nu het abonnementstarief voor geldt, een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in te voeren. De voorbereiding van de invoering zal plaatsvinden in 2024 en 2025.
De invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage zal helpen om de druk bij gemeenten op (het gebruik van) Wmo-voorzieningen te verlagen en de (financiële) houdbaarheid van de Wmo 2015 te verbeteren.

Beschermd wonen (Wmo)
De invoering van het woonplaatsbeginsel en de daarmee gepaard gaande doordecentralisatie van Beschermd Wonen (BW) is uitgesteld tot in ieder geval 1 januari 2025. Het budget voor de regio Groningen voor BW zal vanaf 2025 tot 2032 gestaag afnemen met uiteindelijk een daling van € 7 miljoen op het beschikbare budget voor de hele regio Groningen van ruim € 69 miljoen (= de Rijksbijdrage voor 2023). De financiële consequenties hiervan zijn nog niet duidelijk. Nog te maken keuzes over de solidariteit tussen Groninger gemeenten zijn hierop van invloed. De veranderingen brengen mogelijk een risico met zich mee. Het is dan ook van belang om verder in te zetten op het voorkomen van instroom in BW, het inzetten op snellere doorstroming en uitstroom BW. In 2024 werken wij dit nader uit.

Maatschappelijke- en vrouwenopvang
Het wetsvoorstel "Wet Aanpak Meervoudige Problematiek Sociaal Domein" (Wams)
is door de Tweede Kamer controversieel verklaard. Het is niet duidelijk wanneer het opnieuw wordt besproken en wanneer de wet in werking treed.

Arbeidsparticipatie
De komende jaren is er in de subregio Oost-Groningen het project 'Overbrugbanen'. Dit project heeft tot doel om inwoners die een lange afstand tot de arbeidsmarkt hebben en nu thuis zitten (bijvoorbeeld Wajong/WW/bijstand/nuggers), de 'brug over te helpen' naar een betaalde baan. Ze starten met een contract bij Wedeka/Afeer voor de duur van maximaal 18 maanden (3 keer 6 maanden). Tijdens dit traject worden ze begeleid om zichzelf door te ontwikkelen naar een kansrijk beroep bij een reguliere werkgever.

BESTAAND BELEID
Bij dit programma staan meedoen en zelfredzaamheid centraal. Belangrijk uitgangspunt is dat de gemeente een ondersteunende en faciliterende rol heeft en dat inwoners en ondernemers zelf verantwoordelijk zijn. Daar waar de veiligheid van onze burgers en vooral minderjarige jongeren in het geding is, wordt van ons als gemeente (ook) verwacht dat wij daadkrachtig ingrijpen met maatregelen in de sfeer van drang en soms zelfs dwang.

‘Werk, werk, werk’ is voor ons een belangrijk thema. Wij zien een ambitieuze rol weggelegd voor de gemeente om de verdere ontwikkeling van de lokale en regionale economie te versterken. In samenwerking met ondernemers en onderwijs beogen we om de kansen op werk voor al onze doelgroepen te vergroten, zeker nu er op dit moment sprake is van krapte op de arbeidsmarkt. We zetten in op een goede match tussen wat de markt aan competenties vraagt en de competenties van de werkzoekenden die wij binnen ons team Werk helpen.

Via de Regio Deal Oost-Groningen wordt met bewoners en organisaties samengewerkt aan het verbeteren van de brede welvaart. Onder andere in dit programma krijgt dit vorm in diverse projecten.

TAAKVELDEN ECONOMIE

Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- Opstellen visie om meer werkgelegenheid in Zuidoost-Groningen te creëren via circulaire economie.
- Uitvoering geven aan de ruimtelijke economische visie N366.
- Ondersteuning bieden bij de verdere ontwikkeling van Makeport Mercurius binnen een gebiedsgerichte aanpak.
- Wij treden op als intermediair op het gebied van bedrijventerreinen.

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
- De accountmanager en de beleidsmedewerker economische zaken zijn het aanspreekpunt voor het bedrijfsleven (inclusief de agrarische sector).
- Wij werken actief mee aan initiatieven tot vestiging en uitbreiding van bedrijven om de structuur en werkgelegenheid van de gemeente te versterken.
- Wij trekken samen op met het Stadskanaalster bedrijfsleven om de economische structuur in onze gemeente te versterken. Wij acteren actief op signalen en kansen in ons werkgebied en zoeken waar mogelijk samenwerking met regionale partners en de provincie. Werkgelegenheid voor de doelgroep van de participatiewet heeft daarbij onze extra aandacht.
- De gemeente is zichtbaar door haar aanwezigheid bij diverse overlegorganen van handels- en winkeliersverenigingen. Wij onderhouden onze contacten en zorgen voor regelmatige bedrijfsbezoeken.
- Het bieden van een evenwichtige en aantrekkelijke warenmarkt in Stadskanaal en Musselkanaal. Een diverse markt met veel verschillende soorten producten maakt de markt aantrekkelijker.

Economische promotie
- Signalen voor nieuwe vestiging van bedrijven vanuit het netwerk worden opgevolgd door accountmanager bedrijven.
- We geven uitvoering aan de visie vrijetijdseconomie Oost-Groningen op basis van het uitvoeringsprogramma.
- Samen met onze buurgemeenten geven we uitvoering aan de marketingactiviteiten en de informatievoorziening aan toeristen.
- Ondersteunen van het routebureau (wandelen, fietsen en varen) in Groningen.
- Het scheppen van goede voorwaarden en faciliteren van (toeristische) markten, evenementen en voorzieningen.
- Ondersteuning agrarische sector bij het invullen van de transitie van het landelijk gebied.
- Met de recreatieve sector invulling geven aan de ambitie uit het bestuursakkoord om de samenwerking te zoeken in de regio om goede recreatieve en toeristische verbindingen te slaan tussen zowel het gebied Westerwolde, de Veenkoloniën als de Drentse Hondsrug.

TAAKVELDEN SOCIAAL DOMEIN

Samenkracht en burgerparticipatie

Activiteiten maatschappelijk werk
- Het subsidiëren en laten uitvoeren van basistaken door het Algemeen maatschappelijk werk (Amw).
- Het (co) subsidiëren van een organisatie die slachtofferhulp biedt.
- Inzet van een Mantelzorgscan.
- Uitvoering Blijk van Waardering voor mantelzorgers die intensieve zorg bieden, inclusief jonge mantelzorgers.
- Inzet van activiteiten gericht op jonge mantelzorgers.
- Uitvoering Blijk van Waardering voor ouders die pleegzorg bieden aan jeugdigen in onze gemeente.

- Het 24 uur per dag bieden van (vrijwillige) telefonische bereikbaarheid (zogenaamd luisterend oor). Dit wordt uitgevoerd door 'De Luisterlijn' van het programma Eén tegen Eenzaamheid.
- Uitvoeren van het vrijwilligersbeleid zoals in de Kadernota 0e-lijn is opgenomen.
- Blijk van waardering voor vrijwilligers middels de vrijwilligersprijs.
- Uitvoering geven aan de Wet Gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen. De wettelijke taken (de behandeling en registratie van meldingen) zijn belegd bij het provinciale Discriminatie Meldpunt Groningen (DMG).
- Uitvoering geven aan de uitwerking van het Regenboogconvenant en borging hiervan.
- In 2024 gaan wij uitvoering geven aan wat de nieuwe werkwijze binnen de Wet Inburgering betekent voor de gemeente en haar maatschappelijke samenwerkingspartners.

Activiteiten Voorzieningen Wmo:
- Contract- en leveranciersmanagement voor alle ingekochte zorg (maatwerk voor Wmo-voorzieningen en Wmo-dienstverlening en algemene voorzieningen).
- In 2024 starten de voorbereidingen voor een nieuwe aanbesteding publiek vervoer (Wmo) en leerlingenvervoer.
- Het (laten) innen van eigen bijdragen voor de Wmo.
- Het laten uitvoeren van het trekkingsrecht Pgb's door de Sociale Verzekeringsbank (SVB).
- Relatiebeheer met de SVB. Voorbereiding op de invoering van PGB 2.0.
- Het houden van toezicht op de rechtmatigheid (jeugd en Wmo) en kwaliteit (Wmo) van onze voorzieningen.

Activiteiten Welzijn breed
- Coördinatie uitvoering beleidsnota 0e-lijn "Voor-, vroeg-, en nazorg, kaders voor preventie, advies en ondersteuning".
- Coördinatie Subsidieregelingen en voorbereiden jaarlijkse besluitvorming.
- Aanpak eenzaamheid, door middel van uitvoering van het project 'Sociaal Vitaal' en door aan te sluiten bij het actieprogramma 'Eén tegen Eenzaamheid' en hier uitvoering aan te geven. Dit is per 1 januari 2024 onderdeel van GALA en SPUK GALA.
- Door ontwikkelen van de integrale visie op de toegang "Stadskanaal, samen met de burger".
- Het organiseren van afstemming met ketenpartners waaronder het versterken van de samenwerking tussen het sociaal domein met het medische domein (zorgkantoor, zorgverzekeraar, wijkverpleegkundigen, huisartsen, specialistische medische zorg). Dit betreft in ieder geval taken die voortvloeien uit het in 2023 afgesloten Integraal Zorgakkoord.
- Inzet incidenteel budget voor het organiseren van zinvolle activiteiten voor thuiswonende dementerende ouderen.
- Ambtelijke ondersteuning aan de Participatieraad Stadskanaal.
- Coördinatie budgetsubsidie Stichting Welstad.
- Uitvoeren van het wettelijk verplichte cliënt-ervaringsonderzoek en deelname aan de monitor sociaal domein.
- Uitvoeren Actieagenda Lokale Inclusie Stadskanaal 2021-2024. Met deze Actieagenda zorgen we voor volwaardige deelname van mindervalide inwoners en van inwoners die zich onder de noemer LHBTIQ+ scharen.
- Toetsen van plannen in de openbare ruimte aan de hand van een Programma van Eisen (PvE) met een checklist, die is opgesteld vanuit de Actieagenda Lokale Inclusie.
- Het uitvoeren van het verplichte toegankelijkheidsonderzoek van de website www.samenstadskanaal.nl (voorheen het digitale steunpalet). Dit moet eens per 3 jaar worden uitgevoerd. In 2024 is dit weer noodzakelijk.
- Een bijdrage leveren aan visies, programma's en projectenagenda's voor de wijken en dorpen volgens het programma wijkgericht werken (zie ook programma 3 Leefbaarheid).
- Inzet buurtwerkers en het verstrekken van wijkbudgetten aan wijkraden. In 2024 wordt de werkwijze van toekenning van budgetten geëvalueerd.

Activiteiten Sociaal cultureel werk

- Uitvoering van sociaal cultureel werk, ouderenwerk, algemeen maatschappelijk werk/buurtwerk, mantelzorgondersteuning, vrijwilligerswerk, brede scholen, combinatiefunctionaris cultuur en sport (buurtsportcoaches) en het jeugd- en jongerenwerk op basis van het Programma van Eisen Welzijnsvoorzieningen.
- Cofinanciering van de buurtsportcoaches die ingezet worden door schoolbesturen in het primair onderwijs.
- Het realiseren van een juiste afstemming tussen vraag en aanbod met betrekking tot het gebruik van gemeentelijke panden door sociaal/maatschappelijke partijen.
- De exploitatie van buurthuizen en multifunctionele accommodaties, inclusief het optimaliseren van het beheer en gebruik van deze accommodaties (bijvoorbeeld ruimtes efficiënter inzetten door medegebruik). Ook werken wij verder aan de vastgoedexploitatie op basis van uniforme huren.

Activiteiten Kinderopvang

- Gezinnen waarin sprake is van een problematische gezinssituatie vanwege sociale en/of medische problematiek kunnen wanneer zij geen recht op kinderopvangtoeslag hebben tijdelijk gebruik maken van kinderopvang voor kinderen tot en met 12 jaar.
- De GGD Groningen voert voor de wettelijk verplichte inspecties in de kinderopvang uit. Gastouderbureaus, gastouders, kinderdagverblijven, organisaties voor buitenschoolse opvang en peuterspeelzalen die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen worden opgenomen in het Landelijk Register Kinderopvang. De gemeente kan in geval van tekortkomingen handhavend optreden.

Toegang en eerstelijnsvoorzieningen

- Het realiseren van de toegang naar gemeentelijke (algemene en maatwerk) Wmo- en jeugdhulp-voorzieningen.
- Er vindt coördinatie plaats van de aanpak en de zorg in multi-problem situaties. We doen dit met een integraal team van consulenten. Dit team richt zich op het realiseren van integrale maatwerkoplossingen voor cliënten die problemen ondervinden op meerdere leefgebieden en te maken hebben met verschillende wetten en beleidsterreinen zoals bijvoorbeeld Wmo, Beschermd wonen, jeugdwet, participatie, de Wet verplichte Ggz, nazorg ex-gedetineerden, woonoverlast, huiselijke geweld, huisverboden en schuldhulpverlening. In 2024 vindt evaluatie plaats.
- In het kader van preventie wordt in provinciaal verband integrale vroeghulp ingezet en voert de GGD-taken op het gebied van vroegsignalering 0-4 jarigen uit.
- De inzet van onafhankelijke cliëntondersteuning, tolk (anderstaligen) of een doventolk voor het gehele sociale domein.
- De inzet van medische advisering voor het gehele sociale domein.
- Met de ambulante voorziening jeugd (Jeugd en Opgroeien) hebben we in 2022 en 2023 laagdrempelig en in het voorliggend veld ondersteuning geboden. Het doel is om zonder indicatie en bijkomende administratieve handelingen al in een vroeg(er) stadium te kunnen interveniëren en jeugdhulp waar mogelijk meer af te schalen naar het voorliggend veld. Op basis van een evaluatie in 2023 wordt bepaald of en hoe deze voorziening wordt voortgezet in 2024. Hiermee beogen we voor een deel geïndiceerde zorg in natura (ZIN) te voorkomen.
- We willen de samenwerking met de huisartsen, gecertificeerde instellingen en het onderwijs ook in 2024 voortzetten en waar mogelijk verder versterken.

Inkomensregelingen

Inwoners van de gemeente die niet, of in onvoldoende mate, in de noodzakelijke kosten van het bestaan kunnen voorzien, kunnen aanspraak maken op een inkomensondersteunende gemeentelijke voorziening op grond van de Participatiewet. Hierbij wordt:

- Voor 2024 -uitgegaan van gemiddeld 805 uitkeringen. Dit aantal is berekend op basis van de aantallen van het laatste halfjaar 2022 en de eerste 5 maanden 2023. Ook de cliënten die vanuit de loonkostensubsidiesystematiek inkomen genereren vallen hieronder;
- Ingezet op het voorkomen van onjuiste instroom, op het rechtmatig verstrekken van inkomensvoorzieningen en op het bevorderen van uitstroom.
  Wij koersen voor 2024 af op een uitstroom van 200 personen. Iets minder dan in 2023. De hoogte van het aantal uitkeringen blijft redelijk stabiel. Ondanks de huidige werkgelegenheidsmogelijkheden vergt de

uitstroom van bijstandsgerechtigden meer aandacht. Er is wel sprake van enige fluctuatie, maar de inzet op het huidige bestand vraagt iets van werkgevers en van bijstandsgerechtigden. Aanpassingen van functies op het gebied van jobcarving en uren, vaak nodig voor de huidige groep bijstandsgerechtigden, vergen meer tijd om tot uitstroom te komen.

De herijkte Nota Armoedebeleid, het Beleidsplan Integrale Schuldhulpverlening en een extern onderzoek naar ons huidige minimabeleid (KWIZ) vormen ook in 2024 de basis voor ons beleid en uitvoering.
Hierbij leggen wij in ieder geval onze focus op het volgende:

- De middelen voor het intensiveren van het armoedebeleid en de bestrijding van armoede onder kinderen besteden wij in 2024 in grote lijnen aan dezelfde doelen als in voorgaande jaren (onder andere subsidiering Stichting Leergeld, de Voedselbank, Stichting Urgente Noden, Veur Noppes, Jeugdfonds Sport en Cultuur).
- We nemen deel aan de lokale Leerkring geldzaken als onderdeel van de Alliantie van Kracht.
- Een verdere professionalisering van onze aanpak als het gaat om vroegsignalering schuldhulpverlening. ~~In~~ Vanaf 2023 is invulling gegeven aan het coördineren van de interne en externe samenwerking en samenhang van vroegsignalering. Daardoor zullen wij ook in 2024 met nog meer schuldeisers afspraken maken over het doorgeven van betalingsachterstanden. De verschillende signalen van schuldeisers worden gekoppeld met als doel een meer gericht hulpaanbod richting onze inwoners te kunnen bieden. Ook de samenwerking met Welstad en de wooncorporaties Lefier en Woonservice wordt steeds meer geïntensiveerd.
- We starten met het opstellen van een nieuw Beleidsplan Schuldhulpverlening.
- In 2024 wordt gestart met het opstellen van nieuw Armoedebeleid.

WSW en beschut werk

- In het Trainings- en Diagnosecentrum (TDC) werken we samen met het leerwerkbedrijf Wedeka en andere samenwerkingspartners om de brede doelgroep van de Participatiewet te begeleiden naar zo regulier mogelijk werk.
- Onder regie van de gemeente wordt begeleiding aan de doelgroep Participatiewet vanuit het TDC uitgevoerd, waarbij de deelnemers na een persoonlijke diagnose ingedeeld worden op een trede van de participatieladder.
- We verwachten in 2024 in totaal 52 plaatsingen Beschut Werk te realiseren. Naar verwachting ligt de taakstelling op 47.

Arbeidsparticipatie

- Sinds 2021/2022 zien we dat er steeds meer sprake is van krapte op de arbeidsmarkt in bijna alle sectoren. In de afgelopen jaren heeft dit de kans op een baan bij de doelgroep bijstandsgerechtigden vergroot. Hier hebben inmiddels een groot aantal mensen van weten te profiteren. De groep die hier niet van heeft weten te profiteren vraagt meer begeleiding. Dit is in veel gevallen een langdurig traject. De daling van het aantal bijstandsgerechtigden, zoals we deze in de afgelopen jaren hebben gezien, zal minder aan de orde zijn. We verwachten een lichte daling, dan wel stabilisering van de omvang van de doelgroep.
- Voor een optimale werkgeversbenadering wordt in onderlinge samenwerking tussen de gehele arbeidsmarktregio Werk in Zicht (WIZ) Groningen en de sub-regio Oost Groningen jaarlijks een arbeidsmarktbewerkingsplan opgesteld. In de sub-regio Oost Groningen maken we jaarlijks een uitvoeringsplan waarop we extra willen inzetten.
- Naast de uitvoering van wettelijke taken ontwikkelt WIZ duurzame oplossingen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, er wordt onder andere samengewerkt op het gebied van afspraakbanen, werkgeversondersteuning, aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt en jeugdwerkloosheid en het aanvragen van subsidies voor projecten.
- In het Programmaplan van WIZ is opgenomen dat we in onze arbeidsmarktregio WIZ-ontwikkelcentra willen opzetten. Een ontwikkelcentrum is een laagdrempelige voorziening waar mensen binnen kunnen lopen, zich veilig voelen en gastvrij worden ontvangen. De vraag en mogelijkheden van de inwoner staan er centraal. Er wordt samengewerkt met UWV, onderwijs, hulpverlening en werkgevers.
- We dragen bij aan de realisatie van Afspraakbanen, zoals is afgesproken in het Sociaal Akkoord 2013. We streven naar banen die op termijn omgezet kunnen worden naar een duurzaam arbeidscontract.

Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

- Het verstrekken, uitvoeren en monitoren van individuele Wmo-maatwerkvoorzieningen in de vorm van woon- en vervoersvoorzieningen en hulpmiddelen.
- We beschikken over een aantal kleinere algemene voorzieningen zoals bijvoorbeeld de openbare rolstoelen in de centra van Musselkanaal en Stadskanaal, de Zonnebloemauto, een driewielfietspool en een rolstoelpool in een ouderencentrum. Daar waar mogelijk/gewenst worden nieuwe algemene voorzieningen ontwikkeld waardoor het beroep op een maatwerkvoorziening wordt beperkt en onnodige bureaucratie wordt voorkomen.
- Het verstrekken van gehandicaptenparkeerkaarten op grond van de Wegenverkeerswet en het laten uitvoeren van de daarvoor verplichte medische keuringen.

Huishoudelijke hulp, Begeleiding, Dagbesteding en Overige maatwerkarrangementen (Wmo)

- We zijn scherp op beleidsontwikkelingen binnen de Wmo die (ook) samenhangen met Beschermd Wonen, de overgang van 18- naar 18+, samenwerking met de zorgverzekeraar, opgaven vanuit het Integraal Zorgakkoord en het domein Zorg en Veiligheid.
- Het verstrekken, uitvoeren en monitoren van individuele Wmo-voorzieningen in de vorm van zorg in natura (ZIN) of met een Persoonsgebonden Budget (PGB). Dit betreft de ondersteuning bij een ontregeld huishouden (Ondersteuning zelfredzaamheid en ondersteuning huishoudelijk werk (OZ/OH)) en begeleiding (begeleiding ambulant of groep, persoonlijke verzorging en kortdurend verblijf inclusief eventueel vervoer).
- Naar aanleiding van de in 2022 nieuw afgesloten contracten voor huishoudelijke hulp OZ/OH zijn we met aanbieders in overleg om een efficiëntere inzet van zorg te bewerkstelligen.
- Voor de periode 1 juli 2022 tot 1 juli 2026 is door de gemeenten Oldambt, Pekela en Stadskanaal een contract afgesloten voor het leveren van zorg in natura voor Wmo begeleiding. Het contractbeheer en -management is belegd bij de gemeente Oldambt.
- Uitvoering van de algemene voorziening ‘De Regenboog’. Dit is een algemene voorziening waar mensen met psychische kwetsbaarheid terecht kunnen voor ontmoeting (Ggz-inloop) en op herstel gerichte begeleiding bij het vormgeven van een zinvolle daginvulling. Met de uitvoerder Cosis zijn afspraken gemaakt voor de periode 1 juli 2023 tot en met 2026.

Jeugdhulp zonder verblijf (begeleiding, behandeling, dagbesteding en overig) +
Pleegzorg, Gezinsgericht, Jeugdhulp met verblijf en gesloten plaatsing

- De Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) koopt via de zogenoemde Open House methodiek de jeugdhulp in voor de zorg in natura (ZIN). Dat doen zij namens alle Groninger gemeenten ook in 2024. Ook verzorgt de RIGG daarbij het contractbeheer. Parallel aan de inkoop door de RIGG zullen de individuele gemeenten meer vrijheid krijgen om delen van de ZIN zelf in te kopen op een meer taakgerichte wijze samen met een beperkter aantal jeugdhulpaanbieders. Er ontstaat dan binnen de regio Groningen een hybride wijze van inkopen van jeugdhulp doordat er (tijdelijk) twee inkoopsystemen naast elkaar ontstaan voor delen van de jeugdhulp (Open House en taakgericht).
  De Hervormingsagenda Jeugd is een akkoord op hoofdlijnen en vergt nadere uitwerking en concretisering. Door het Rijk zijn echter voor de komende jaren vanwege de te verwachten besparingen al bedragen uit het gemeentefonds gehaald, terwijl de kaders voor de reikwijdte van de jeugdhulp nog niet helder zijn en er in het najaar van 2023 nog een landelijk implementatieplan wordt verwacht. Daarom hebben we nog geen besparingen op de lasten jeugdhulp verwerkt in de begroting 2024 en in de meerjarenbegroting.
- De jeugdhulp zal zich ook in 2024 blijven ontwikkelen. De goedkoopste adequate voorziening blijft daarbij het uitgangspunt, waarbij het gebruik van data en het dashboard jeugdhulp bepalend blijft om te checken of dat lukt en te bepalen wat zinvolle bijstellingen kunnen zijn.

Beschermd Wonen en Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)

- Het bieden van hulp en ondersteuning door diverse maatschappelijke organisaties aan inwoners die vanwege drugs, alcohol of problematisch gedrag een probleem vormen voor de eigen gezondheid en de leefbaarheid van de (directe) woonomgeving. Ook thema's als mensenhandel maken duidelijk dat een structurele samenwerking tussen Zorg en Veiligheid inmiddels onmisbaar is.
- Een deel van het beleid en de budgetten voor Maatschappelijke Opvang en Zorg voor deze doelgroepen is in handen van de Centrumgemeente Groningen. Groningen maakt afspraken met de gemeenten over inzet en besteding hiervan met betrekking tot Maatschappelijke opvang, Beschermd Wonen (BW) en Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz). Het betreft afspraken over bemoeizorg en het preventie dak- en thuisloosheid.
- Het landelijke beleid voor de Maatschappelijke Opvang is steeds meer gericht op het voorkomen van instroom in de dak- en thuislozenopvang. Belangrijk hierbij is de versterken van het voorliggend veld.

Wat mag het kosten?

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	91.241	94.024	89.068	84.378	83.250	82.457
Baten	30.379	29.457	20.805	17.123	16.989	16.989
Saldo programma	60.862	64.568	68.263	67.255	66.262	65.468

		Lasten	Baten	Saldo
	Taakvelden Economie			
3.1	Economische ontwikkeling	50		-50
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	145	112	-33
3.4	Economische promotie	104	173	69
		298	285	-14
	Taakvelden Sociaal domein			
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	4.916	703	-4.213
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	4.033	128	-3.905
6.3	Inkomensregelingen	21.565	15.589	-5.976
6.4	Begeleide participatie	20.381		-20.381
6.5	Arbeidsparticipatie	2.950	20	-2.930
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	1.744	165	-1.579
6.71	Huish.hulp, begel., dagbest. en Overige maatwerkarr. (Wmo)	12.702	370	-12.332
6.72	Jeugdhulp z. verbl. (begel., behandeling, dagbest. en overig)	6.929		-6.929
6.73	Pleegzorg, Gezinsgericht, Jeugdhulp met verblijf overig	5.082		-5.082
6.74	Jeugdhulp beh. GGZ zonder verblijf, crisis LTA/GGZ-verblijf	3.485		-3.485
6.81	Beschermd wonen/maatsch.- en vrouwenopv. (Wmo)	3.841	3.545	-296
6.82	Jeugdbescherming/reclassering	1.143		-1.143
		88.770	20.520	-68.250
	Totaal	**89.068**	**20.805**	**-68.263**

Toelichting
Het nadelig saldo op dit programma is ten opzichte van 2023 gestegen met € 3.695.000,00. Dit betreft een voordeel van € 69.000,00 voor de taakvelden Economie en een nadeel van € 3.764.000,00 voor de taakvelden Sociaal domein (inclusief nieuw beleid). Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Nieuw beleid

Taakvelden Sociaal Domein		
- Ontwikkelingen inzake beschermd wonen leiden tot extra gemeentelijke taken die structureel moeten worden ingebed ter voorkoming van extra instroom.	€	204.000,00 N
Totaal taakvelden Sociaal Domein	€	204.000,00 N

Bestaand beleid

Taakvelden Economie		
- Overige ontwikkelingen	€	69.000,00 V
Totaal taakvelden Economie	€	69.000,00 V

Taakvelden Sociaal Domein

- In 2023 is een structureel budget toegekend van € 108.000,00 voor de Wet Inburgering 2021 die in 2024 onderdeel is van de personeelskosten (verschuiving).	€	108.000,00 V
- In 2023 zijn twee incidentele budgetten ten behoeve van de invoering van de Wet inburgering 2021 beschikbaar gesteld. Deze budgetten vervallen in 2024.	€	249.000,00 V
- Na de beëindiging van de AVS nemen de kosten van de maatwerkvoorzieningen voor huishoudelijke hulp toe met € 468.000,00 met name vanwege een grote verwachte tariefstijging door de nieuwe CAO-VVT.	€	468.000,00 N
- De kosten voor de voorzieningen gehandicapten (woonvoorzieningen, scootmobiels, rolstoelen) stijgen met € 110.000,00, met name vanwege prijsstijgingen. Daarnaast stijgen de kosten Wmo-vervoer met € 90.000,00 mede vanwege lagere inkomsten eigen bijdragen en fors hogere tarieven (NEA-index).	€	200.000,00 N
- Vanaf medio 2022 wordt er voor Wmo begeleiding met nieuwe producten gewerkt en een uitbreiding van de algemene voorziening De Regenboog. Het blijkt nu uit de cijfers over de 1e helft 2023, dat de raming voor 2023 te hoog was. Dit levert in 2024 een voordeel op.	€	439.000,00 V
- De incidentele budgetten vanwege de vrijval Beschermd wonen in 2023 zijn in 2024 vervallen.	€	457.000,00 V
- De kosten van Welstad op dit programma zijn met € 142.000,00 gestegen ten gevolge van indexatie.	€	142.000,00 N
- Op basis van de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 zijn vanaf 2024 stelposten opgenomen voor de verruimingsmaatregel Budgetsubsidie Welstad. Op dit programma levert dit een voordeel op van totaal € 98.000,00.	€	98.000,00 V
- In de begroting is een stijging van de uitkeringslasten verwerkt. Dit betreft € 973.000,00 meer bijstandsuitkeringen en € 777.000,00 voor loonkostensubsidies. Voor de uitkeringen IOAW/IOAZ wordt een afname voorzien van € 150.000,00. In totaal bedraagt het nadeel € 1.600.000,00.	€	1.600.000,00 N
- De rijksvergoeding voor de bijstandsverlening (BUIG) wordt op basis van het nader voorlopig budget € 302.000,00 hoger geraamd.	€	302.000,00 V
- In 2023 is voor het Noodfonds een incidenteel budget geraamd van € 500.000,00.	€	500.000,00 V
- De verhoging van het garantiebudget van de Gemeentelijke Kredietbank (GKB) leidt tot een nadeel van € 23.000,00.	€	23.000,00 N
- Op basis van de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 zijn vanaf 2024 stelposten voor de verruimingsmaatregel Arbeidsmarkt (TDC) opgenomen van € 140.000,00.	€	140.000,00 V
- De bijdrage aan Baanderij is verhoogd omdat een drietal medewerkers niet meer kan worden herplaatst wat leidt tot een verlies aan inleenvergoedingen	€	36.000,00 N
- De integratie-uitkering WSW wordt doorbetaald aan werkvoorzieningsschap Wedeka en stijgt met € 1.131.000,00; het gemeentelijk aandeel in het exploitatietekort van werkvoorzieningsschap Wedeka daalt met € 10.000,00. De totale bijdrage aan Wedeka valt € 1.121.000,00 hoger uit	€	1.121.000,00 N
- De geraamde uitgaven jeugdhulp zijn geïndexeerd voor loon- en prijsbijstellingen 2024. De lasten vallen hierdoor € 1.099.000,00 hoger uit. Verder zijn de geraamde uitgaven jeugdhulp bijgesteld met € 850.000,00 op basis van een recente prognose. De stijging wordt veroorzaakt door een toename van de gemeentelijke verwijzingen van dagbesteding/dagbehandeling en verblijf middelzwaar. Daarnaast leveren de financiële consequenties van de invoering van het gewijzigde woonplaatsbeginsel een structurele besparing op van € 176.000,00. Per saldo vallen de lasten € 1.773.000,00 hoger uit.	€	1.773.000,00 N
- Overige ontwikkelingen	€	490.000,00 N
Totaal taakvelden Sociaal Domein	€	3.560.000,00 N

Meerjarenraming
Per saldo dalen de lasten in de periode 2025-2027 met € 2.795.000,00. Dit betreft een voordeel op de taakvelden Sociaal domein. Hieronder zijn de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Taakvelden Sociaal domein

- De stelposten voor de verruimingsmaatregel Budgetsubsidie Welstad nemen toe met € 215.000,00.	€	215.000,00 V
- De doorbetaling van de integratie-uitkering WSW aan werkvoorzieningsschap Wedeka daalt met € 2.265.000,00. Het gemeentelijk aandeel in het exploitatietekort daalt met € 240.000,00. De totale daling bedraagt daarmee € 2.505.000,00.	€	2.505.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	75.000,00 V
Totalen taakvelden Sociaal domein meerjarenraming	€	2.795.000,00 V

Mutaties reserves

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Toevoegingen	114					
Onttrekkingen	221	106	119	104	104	104
Saldo mutaties	107	106	119	104	104	104

Toelichting
Het saldo van de mutaties in de reserves is ten opzichte van de begroting 2024 € 13.000,00 hoger. De oorzaken zijn:

Taakvelden Sociaal Domein

- Een deel van de kapitaallasten van de welzijnsaccommodaties wordt gedekt uit de reserve Bijdragen in kosten activa. Door stijging van de lasten is de onttrekking hoger.	€	13.000,00 -
Totaal mutaties reserves	€	13.000,00 -

Meerjarenraming
Het saldo van de mutaties in de reserves daalt in de periode 2025-2027 met € 15,000,00. De oorzaak is:

Taakvelden Sociaal Domein

- Door daling van de kapitaallasten van de welzijnsaccommodaties daalt ook de onttrekking aan de reserve Bijdragen in kosten activa.	€	15.000,00 -
Totaal mutaties reserves meerjarenraming	€	15.000,00 -

2. ONTPLOOIING

Leren en Ontmoeten

Taakvelden Onderwijs en Sport, cultuur en recreatie

Wat willen wij bereiken?

Maatschappelijke effecten
We ondersteunen ouders daar waar nodig bij het opgroeien en opvoeden van hun kinderen. We zorgen voor een actieve deelname van ouders en kinderen bij de peuter- en kinderopvang. Kinderen krijgen in onze gemeente de kans om zich in en om school te ontwikkelen. We zetten sterk in op preventie en vroeghulp en het stimuleren van talentontwikkeling. Daarbij accepteren we, binnen gezonde en veilige grenzen, verschillen tussen gezinnen en kinderen. Zowel in het tempo van opgroeien, als in de uitkomst van de talentontwikkeling. Wij willen de betrokkenheid bij de lokale samenleving van onze jeugdige inwoners vergroten.

Wij willen een aantrekkelijke woongemeente blijven en behouden onze regiofunctie op het gebied van voorzieningen. Wij streven naar de instandhouding van onze voorzieningen op het gebied van sport, cultuur en recreatie. We stimuleren sport als belangrijke aanjager van gezondheid en ontmoeting.

Effecten taakvelden Onderwijs
- Alle kinderen hebben een plek in het onderwijs die zo dichtbij thuis als mogelijk is.
- Jongeren de mogelijkheid bieden zich te ontwikkelen tot weerbare, zelfstandige, competente en sociale burgers.
- Jongeren hebben, zoveel als mogelijk, een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt én werk.

Effecten taakvelden Sport, cultuur en recreatie
- Sportstimulering door doelgroepenbenadering en verenigingsondersteuning.
- Een breed aanbod van culturele voorzieningen die voor al onze inwoners toegankelijk zijn.
- (Duurzame) bescherming en ontwikkeling van cultureel erfgoed.
- Bereikbaarheid van recreatieve voorzieningen.
- Er is aandacht voor kleinkunst, kunst in de openbare ruimte en podiumkunsten.

Nieuw beleid

Beleidsverplichtingen Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033

Taakvelden	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat*
Onderwijshuisvesting	Integraal Huisvestingsplan (IHP)	Voldoen aan de wettelijke zorgplicht	Actualisatie leerlingenprognoses	1
	Onderwijsfunctie Maarsveld	Realiseren nieuwbouw	Uitvoering	1
	Masterplan Onderwijs huisvesting	Voldoen aan de wettelijke zorgplicht	Voorbereiding	1
Sportaccommodaties	Sportvelden	Instandhouding	Vervanging	1

*zie leeswijzer

Beleidsindicatoren

	Indicator	Eenheid	Periode	Gemeente	Nederland
1	Absoluut verzuim	aantal per 1.000	2019	0	2,4
2	Relatief verzuim	aantal per 1.000	2022	88	24
3	Voortijdige schoolverlaters (VO + MBO)	%	2021	2,6	1,9
4	Niet-sporters	%	2020	67,1	49,2

Bron: Waarstaatjegemeente.nl (Besluit Begroting en Verantwoording)

Toelichting

1. Het aantal leerplichtigen en/of kwalificatie plichtige jongeren die niet staan ingeschreven op een school. De periodeaanduiding staat voor schooljaar 2018/2019.
2. Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar gedurende een bepaalde tijd ongeoorloofd afwezig is. De periodeaanduiding staat voor schooljaar 2021/2022.
3. Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 tot 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De periode aanduiding staat voor schooljaar 2020/2021.
4. Het percentage bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één per week aan sport doet ten opzichte van de totale bevolking van 19 jaar en ouder.

Wat doen wij daarvoor?

NIEUW BELEID

TAAKVELDEN ONDERWIJS

Onderwijshuisvesting
- Met het Integraal Huisvestingsplan (IHP) brengen wij de omvang, kwaliteit en investeringsbehoefte van onze schoolgebouwen in kaart. Het plan brengt de opgave voor (tenminste) 16 jaar in beeld en wordt eens per vier jaar geactualiseerd. Hiervoor is het noodzakelijk om eens per twee jaar de leerlingenprognoses die als input voor het plan dienen te vernieuwen. Dit is het geval in 2024.
- Naar verwachting zal in 2024 gestart worden met de realisatie van een nieuwe onderwijsaccommodatie in Stadskanaal voor de basisscholen Maarsborg en Neuteboomschool, inclusief ruimte voor kinderopvang en exclusief een gymzaal. Dit is conform het scenario "meest logisch" zoals door de gemeenteraad in 2019 besloten.
- Naar verwachting starten we in 2024 met de voorbereidingen voor vervangende nieuwbouw van de basisscholen Oleander en Oranje Nassau in Stadskanaal.

TAAKVELDEN SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Sportaccommodaties
In de periode 2024-2027 vervangen wij de kunstgrasvelden van de volgende sportaccommodaties:
- sportveld Musselkanaal (vervanging in 2024);
- sportveld Stadskanaal-Noord (vervanging in 2026);
- hockeyveld Stadskanaal (vervanging in 2026);
- sportveld Pagedal (vervanging in 2027).

BESTAAND BELEID
Door ontgroening, vergrijzing en de komst van nieuwe Nederlanders verandert de bevolkingssamenstelling van Stadskanaal. Dat heeft onder meer tot gevolg dat mensen andere eisen stellen aan hun woonomgeving en de voorzieningen waarvan zij gebruikmaken. Om een aantrekkelijke woongemeente te blijven en voldoende, kwalitatief goede voorzieningen te behouden zullen wij ons aanbod van voorzieningen zoveel als mogelijk aansluiten bij de veranderende wensen van onze inwoners.

Via de Regio Deal Oost-Groningen wordt met bewoners en organisaties samengewerkt aan het verbeteren van de brede welvaart. Onder andere in dit programma krijgt dit vorm in diverse projecten.

TAAKVELDEN ONDERWIJS

Onderwijshuisvesting
- Uitvoering geven aan het programma 2024 en het vaststellen van het programmaoverzicht 2025.
- In 2024 is het meerjarenplan onderwijshuisvesting geactualiseerd en zal daar uitvoering aan worden gegeven

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Activiteiten Onderwijsbeleid
- Door de GGD wordt het vroegtijdig opsporen van spraak-, taal- en ontwikkelingsrisico's voor 0-4 jarigen uitgevoerd. De risicopeuters vormen de doelgroep van de voorschoolse educatie. Daarnaast draagt de gemeente bij aan de realisatie van ondersteuning en begeleiding van zorgleerlingen.
- Het onderwijsachterstandenbeleid (OAB-beleid) is erop gericht om alle kinderen zoveel mogelijk een gelijke start te bieden bij het begin van het basisonderwijs.
- De Voorschoolse Educatie-voorzieningen in onze gemeente bieden doelgroeppeuters zestien uur per week educatie. Daarnaast is er voor hun ouders ondersteuning voor het vormgeven van een taalrijkere omgeving thuis. Er wordt structureel ingezet op verbetering van de kwaliteit van de voorschoolse educatie en het bereik van doelgroeppeuters.

- Er functioneren netwerken brede school in aandachtswijken. De coördinatie is belegd bij een buurtwerker van Stichting Welstad. De inzet en activiteiten zijn gericht op optimale ontwikkelingskansen, een gezonde en bewuste leefstijl en veiligheid.
- Stimuleren geletterdheid en ondersteuning laaggeletterden door middel van het Taalhuis.

Activiteiten Leerlingenzaken
- Uitvoering geven aan leerplicht spreekuren.
- Monitoring van alle jongeren tot 27 jaar.
- Uitvoering geven aan de sluitende aanpak jongeren.
- Doorstroompunt (voormalig RMC, Regionaal Meld- en Coördinatiepunt) taken afstemmen op lokale taken om zodoende een sluitende melding, registratie, doorverwijzing en herplaatsing van voortijdig schoolverlaters te realiseren.
- Uitvoeren leerlingenvervoer

Activiteiten Peuteropvang
- De peuteropvang voor kostwinnersgezinnen (de zogenaamde éénverdieners) valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Er is een gemeentelijke subsidieregeling voor deze ouders. Ouders betalen een ouderbijdrage die overeenkomt met de kinderopvangtoeslagregeling voor tweeverdieners. De gemeente heeft de uitvoering van de regeling gemandateerd aan geregistreerde kindercentra.
- Het kabinet wil dat elk kind goed voorbereid aan het basisonderwijs kan beginnen en wil daarom dat nog meer peuters gebruik maken van de voorschoolse opvang. Gemeenten hebben de taak en middelen gekregen om het gebruik van een voorschoolse voorziening te optimaliseren. Aanbieders van Voorschoolse Educatie geven hieraan specifieke aandacht.

TAAKVELDEN SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Sportbeleid en activering
- We ondersteunen actief initiatieven die bewegen en sporten in de buitenruimte bevorderen, zoals MTB-routes en discgolf.
- Ook de komende jaren we in samenwerking met Stichting Welstad uitvoering aan het Lokaal Sportakkoord, waarin ook onderdelen van het Lokaal Preventieakkoord zijn opgenomen.

Sportaccommodaties
- We zijn in 2022 gestart met een onderzoek naar de gewenste infrastructuur van de binnensport in de plaats Stadskanaal. Omdat de meeste binnensportaccommodaties onderwijsgebouwen zijn, hebben we onderzoek parallel laten lopen met het opstellen van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP). Besluitvorming wordt begin 2024 afgerond.
- Innovatie van sportveldbeheer biedt kansen voor de toekomst. Om te onderzoeken welke kansen dit biedt voor het maaibeheer, wordt een pilot uitgevoerd met robotmaaiers op twee sportvelden.

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
- Stichting Kunstenschool Zuid Groningen (SKZG) geeft uitvoering aan lessen op het gebied van muziek, theater, dans en educatie voor kinderen en volwassenen. Daarnaast is men in gesprek met Stichting Kunstzinnige Vorming Stadskanaal De Pauw om het aanbod aan kunsteducatie en allerlei workshops voor kinderen en volwassenen in hun aanbod op te nemen.
- Stimulering van initiatieven op het gebied van kunst en cultuur.
- Professionele en amateurvoorstellingen in het Theater Geert Teis.

Musea
- Subsidiëring van de stichting Streekhistorisch Centrum Stadkanaal (SHC), waarvoor zij educatieprojecten en exposities organiseren.

Cultureel erfgoed
- Informatievoorziening aan de eigenaren van gemeentelijke en rijksmonumenten.
- Initiatieven ondersteunen tot behoud of herbestemming van cultureel erfgoed.

- Wij ondersteunen de Stichting Egbert Uniken bij het beheer van het rijksmonument Begraafplaats Uniken en zijn samen met de stichting en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) in gesprek over het opknappen en het onderhoud van de begraafplaats.

Media
- De bibliotheek heeft een hoofdvestiging in Stadskanaal, servicepunten in Musselkanaal (MFA Lint) en Onstwedde (MFA de Bolster) en een volledig dekkend netwerk van de Bibliotheek-op-school (dBOS).
- Vanuit de provinciale producten-en diensten catalogus afspraken maken over de basisvoorziening (de klassieke uitleenbibliotheek) en aanvullende diensten die passen binnen onze lokale wensen en behoeften.
- Uitvoeren en versterken van het Taalhuis in Stadskanaal en ontwikkelen van een Taalpunt in Musselkanaal en Onstwedde in het kader van de aanpak van laaggeletterdheid.
- Samenwerking vindt plaats in een Taalnetwerk bestaande uit: Stichting Lezen & Schrijven, ROC Noorderpoort, Stichting Biblionet, Stichting Welstad en de gemeente Stadskanaal (Trainings- en DiagnoseCentrum).
- Provinciaal wordt ingezet op de aanpak laaggeletterdheid. De coördinatie ligt bij de arbeidsmarktregio (gemeente Groningen) voor een gezamenlijke aanpak.
- De gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid heeft als doel om de cyclus van laaggeletterdheid te doorbreken binnen het gezin en richt zich daarbij op het ondersteunen van ouders bij het stimuleren van de taalontwikkeling van hun (jonge) kinderen thuis en op het ondersteunen van basisvaardigheden bij ouders zelf. Om dit te realiseren is een goeie lokale samenwerking nodig van diverse organisaties. Een goeie samenwerking vraagt om een goeie aansturing en vanaf 2025 komt deze regierol bij gemeenten te liggen. Dit project is ontwikkeld om gemeenten te helpen bij het nemen van deze regierol. Tijdens het project (2020-2024) ontwikkelen Stichting Lezen, Stichting Lezen en Schrijven, de KB, nationale bibliotheek de Gezinsaanpak samen met 42 gemeenten.

Lokale omroep
- Het subsidiëren van de streekomroep RTV1.
- RTV1 verzorgt onder andere de uitzendingen van de raadsvergaderingen.
- Via verschillende media (speerpunt het maken van televisie) brengt RTV1 de actualiteiten van de gemeente Stadskanaal onder de aandacht bij onze inwoners.

Openbaar groen en (openlucht)recreatie
- Het in stand houden van de camperplaats Spoordok in Musselkanaal.

Activiteiten Natuur- Landschapsbescherming
- Ondersteuning bieden aan natuur inclusievere landbouw middels de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw.
- Ondersteunen bewonersinitiatieven via de landschapswerkplaats (project van Toukomst).
- Wij participeren in de werkgroep Landschapsconvenant Westerwolde.
- Onder leiding van de provincie Groningen blijven we, net als in 2023, met de Provincie en het Waterschap overleggen over de kansen die de ontwikkeling van de Pagediepzone ons biedt.
- In samenwerking met Landschapsbeheer en Staatsbosbeheer kansen benutten om het belang van natuur- en landschapsbescherming te blijven benadrukken en hiervoor de landelijke momenten als NL-doet, de natuurwerkdag en de Nationale boomfeestdag gebruiken.

Wat mag het kosten?

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	10.376	11.689	11.474	11.962	12.008	12.060
Baten	2.439	2.855	2.459	2.459	2.459	2.459
Saldo programma	7.937	8.834	9.015	9.503	9.549	9.601

		Lasten	Baten	Saldo
	Taakvelden Onderwijs			
4.2	Onderwijshuisvesting	2.386	7	-2.379
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.566	1.144	-1.423
		4.952	1.151	-3.801
	Taakvelden Sport, cultuur en recreatie			
5.1	Sportbeleid en activering	171		-171
5.2	Sportaccommodaties	2.477	200	-2.276
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en Cultuurparticipatie	2.755	1.051	-1.704
5.4	Musea	149	5	-145
5.5	Cultureel erfgoed	8		-8
5.6	Media	794	6	-788
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	167	46	-121
		6.522	1.308	-5.213
	Totaal	**11.474**	**2.459**	**-9.015**

Toelichting
Het nadelig saldo op dit programma is ten opzichte van 2024 gestegen met € 181.000,00. Dit betreft een nadeel van € 147.000,00 voor de taakvelden Onderwijs (inclusief nieuw beleid) en een nadeel van € 34.000,00 voor de taakvelden Sport, cultuur en recreatie (inclusief nieuw beleid). Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Nieuw beleid

Taakvelden Onderwijs		
- De raming voor afwaarderingen in verband met de nieuwbouw in de wijk Maarsveld is doorgeschoven naar 2024. Door de lagere boekwaarden is een voordeel ontstaan.	€	21.000,00 V
- In 2024 is voor actualisatie van leerlingenprognoses € 5.000,00 opgenomen.	€	5.000,00 N
Totaal taakvelden Onderwijs	€	16.000,00 V
Taakvelden Sport, cultuur en recreatie		
- Voor de lasten van de vervangingen van sportvelden is in 2024 € 18.000,00 opgenomen.	€	18.000,00 N
Totaal taakvelden Sport, cultuur en recreatie	€	18.000,00 N

Bestaand beleid

Taakvelden Onderwijs

- Op basis van de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 is op het taakveld Onderwijsbeleid vanaf 2024 een stelpost opgenomen voor de verruimingsmaatregel Budgetsubsidie Welstad.	€	2.000,00 V
- De indexering van de budgetsubsidies voor peutereducatie leidt tot een nadeel.	€	34.000,00 N
- Diverse in 2023 geraamde incidentele budgetten voor onderwijshuisvesting zijn in 2024 vervallen.	€	32.000,00 V
- De verhoging van het omslagpercentage voor de rentelasten levert op dit taakveld een nadeel op van € 102.000,00.	€	102.000,00 N
- Overige ontwikkelingen.	€	61.000,00 N
Totaal taakvelden Onderwijs	€	163.000,00 N

Taakvelden Sport, cultuur en recreatie

- Het incidentele transformatiebudget voor de bibliotheek van € 220.000,00 vervalt in 2024.	€	220.000,00 V
- Op basis van de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 zijn vanaf 2024 stelposten voor de verruimingsmaatregelen Bibliotheek en SKVS De Pauw opgenomen.	€	75.000,00 V
- De compensatieregeling btw voor sport is met ingang van 2024 vervallen. Dit levert een nadeel op.	€	135.000,00 N
- De incidentele lasten voor de ambitie Toekomst Binnensportaccommodaties zijn doorgeschoven naar 2024 en 2025. Hierdoor ontstaat in 2024 een voordeel.	€	99.000,00 V
- De onderhoudskosten en de exploitatielasten van de sportaccommodaties zijn gestegen.	€	78.000,00 N
- Diverse in 2023 geraamde incidentele budgetten op het taakveld Sport zijn in 2024 vervallen.	€	34.000,00 V
- Op basis van de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 zijn vanaf 2024 de lasten van de vervanging van de trekkenwandinstallatie en de aanpassing van de orkestbak van het Theater Geert Teis geraamd.	€	123.000,00 N
- In 2023 is € 50.000,00 beschikbaar voor het opstellen van een kerkenvisie. Dit bedrag is in 2024 vervallen.	€	50.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	158.000,00 N
Totaal taakvelden Sport, cultuur en recreatie	€	16.000,00 N

Meerjarenraming

Per saldo stijgen de lasten in de periode 2025-2027 met € 586.000,00. Dit betreft een nadeel van € 310.000,00 voor de taakvelden onderwijs (inclusief nieuw beleid) en een nadeel van € 276.000,00 voor de taakvelden Sport, cultuur en recreatie. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Taakvelden Onderwijs

- De incidentele raming voor afwaarderingen in verband met de nieuwbouw in de wijk Maarsveld vervalt in 2025.	€	242.000,00 V
- Vanaf 2025 zijn de structurele lasten van de nieuwbouw in de wijk Maarsveld opgenomen.	€	288.000,00 N
- Op basis van het Masterplan Onderwijshuisvesting zijn vanaf 2026 stelposten opgenomen voor de investeringen in De Oleander en de Oranje Nassauschool.	€	293.000,00 N
- In 2027 zijn geen lasten geraamd voor actualisatie van het Integraal Huisvestingplan	€	5.000,00 V
- De stelpost voor de verruimingsmaatregel Budgetsubsidie Welstad neem toe met € 5.000,00.	€	5.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	19.000,00 V
Totaal taakvelden Onderwijs meerjarenraming	€	310.000,00 N

Taakvelden Sport, cultuur en recreatie

- De lasten van de vervangingen van sportvelden nemen in de periode 2025-2027 toe met € 121.000,00.	€	121.000,00 N
- De incidentele lasten voor de ambitie Toekomst Binnensportaccommodaties vervallen in 2026.	€	93.000,00 V
- Vanaf 2025 zijn structurele lasten geraamd voor de ambitie Toekomst Binnensportaccommodaties.	€	223.000,00 N
- Overige ontwikkelingen.	€	25.000,00 N
Totaal taakvelden Sport, cultuur en recreatie meerjarenraming	€	276.000,00 N

Mutaties Reserves

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Toevoegingen						
Onttrekkingen	570	563	521	531	532	528
Saldo mutaties	570	563	521	531	532	528

Toelichting
Het saldo van de mutaties in de reserves is ten opzichte van de begroting 2023 € 42.000,00 lager. De oorzaken zijn:

Taakvelden Onderwijs

- Een deel van de kapitaallasten wordt gedekt uit de reserve Bijdragen in kosten activa. De onttrekkingen zijn per saldo € 9.000,00 hoger.	€	9.000,00 +

Taakvelden Sport, cultuur en recreatie

- Een deel van de kapitaallasten wordt gedekt uit de reserve Bijdragen in kosten activa en egalisatiereserves. De onttrekkingen zijn per saldo € 4.000,00 hoger.	€	4.000,00 +
- Diverse onttrekkingen in verband met in 2023 geraamde incidentele budgetten zijn in 2024 vervallen.	€	55.000,00 -
Totaal mutaties reserves	€	42.000,00 -

Meerjarenraming
Het saldo van de mutaties in de reserves stijgt in de periode 2025-2027 met € 7.000,00. De oorzaak is:

Taakvelden Sport, cultuur en recreatie

- De onttrekkingen zijn hoger door stijging van kapitaallasten die gedekt worden uit egalisatiereserves.	€	7.000,00 +
Totaal mutaties reserves meerjarenraming	€	7.000,00 +

3. LEEFBAARHEID

Wonen en Bereikbaarheid

Taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat, Volksgezondheid en milieu en Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

Wat willen wij bereiken?

Maatschappelijke effecten
Wij bieden onze inwoners en ondernemers een hoogwaardige woon-, werk- en leefomgeving.

Effecten taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat
Wij willen dat iedereen in onze gemeente en de provincie veilig deel kan nemen aan het verkeer. Wij hebben samen met de verkeersveiligheidspartners in Groningen (gemeenten en de provincie Groningen) een breed verkeerseducatieprogramma en een gezamenlijk plan van aanpak om de verkeersveiligheid te bevorderen.

Effecten taakvelden Volksgezondheid en milieu
Bij de ontwikkeling van het landelijk en stedelijk gebied is duurzaamheid een leidend principe, onder andere door vermindering van afvalstoffen en CO2-emissie en gebruik van fossiele energie.

Effecten taakvelden Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing
Wij hebben een woningvoorraad die kwalitatief en kwantitatief aansluit bij de wensen van onze inwoners. Met ons bestemmingsplan met verbrede reikwijdte hebben wij onze planologische basis op orde.

Nieuw beleid

Beleidsontwikkelingen Perspectiefnota 2024-2027

Taakvelden	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat*
Riolering	Rioolgemalen	Afvalwatertransport	Vervanging registratieapparatuur	1
Afval	Ondergrondse containers	Afvalverwerking	Vervanging registratieapparatuur	1

*zie leeswijzer

Beleidsverplichtingen Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033

Taakvelden	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat*
Verkeer en vervoer	Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan (GVVP)	Verbeteren verkeersveiligheid	Uitvoeren maatregelen	1
	Onderhoud fietspaden	Voldoen aan beoogd onderhoudsniveau	Uitvoeren groot onderhoud	1
	Onderhoud bruggen	Voldoen aan beoogd onderhoudsniveau	Uitvoeren groot onderhoud/ vervangingen	1
	Vervangen armaturen Openbare verlichting	Energiebesparing	Uitvoeren vervangingen	1
	Ontwikkeling Stationslocatie	Spoorwegverbinding Veendam-Stadskanaal	Planuitwerking	1
Economische havens en waterwegen	Onderhoud beschoeiingen	Voldoen aan beoogd onderhoudsniveau	Uitvoeren vervangingen	1

*zie leeswijzer

Beleidsindicatoren

	Indicator	Eenheid	Periode	Gemeente	Nederland
1	Omvang huishoudelijk restafval	kg per inw.	2021	146	169
2	Hernieuwbare elektriciteit	%	2021	111,1	33,2
3	WOZ-waarde woningen	duizend euro	2021	187	290
			2022	207	317
			2023	242	369
4	Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000	2022	0,3	9,3
5	Demografische druk	%	2023	83	70,3
6	Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2023	802	860
7	Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2023	851	942

Bron: Waarstaatjegemeente.nl (Besluit Begroting en Verantwoording)

Toelichting

1. Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval per inwoner (kg).
2. Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
3. De gemiddelde WOZ-waarde van woningen.
4. Het aantal nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen.
5. De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
6. Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan gemeentelijke woonlasten.
7. Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan gemeentelijke woonlasten.

Wat doen wij daarvoor?

NIEUW BELEID

TAAKVELDEN VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

Verkeer en vervoer
- We voeren de projecten uit het Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan uit om de verkeersveiligheid op de kruispunten Navolaan, Eerste Exloërmond en Badstraat/Kruisstraat te verbeteren.
- Het fietspad langs het Stadskanaal wordt in twee fases aangepakt, waarbij in 2024 het fietspad op het gedeelte langs de Handelsstraat-Poststraat geheel wordt vernieuwd.
- Om de achterstand op het onderhoud van kunstwerken met een kwaliteitsniveau D weg te werken worden de volgende bruggen gerenoveerd of vervangen:
  - Drouwenermondsebrug (vervanging in 2024);
  - Stationsbrug (renovatie in 2026);
  - Noorderdiepbrug (vervanging in 2027).
- In de periode 2024-2027 wordt verder geïnvesteerd in het terugbrengen van het energieverbruik van onze openbare verlichting door vervanging van conventionele verlichting door led-armaturen.
- Samen met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de provincie Groningen, ProRail, Arriva, STAR en gemeente Veendam de planuitwerking uitvoeren voor de reactivering van de spoorlijn Veendam-Stadskanaal.
- Samen met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de provincie Groningen, ProRail, Arriva, STAR, gemeente Veendam en gemeente Borger-Odoorn onderzoeken we de ontwikkelmogelijkheden van een stationslocatie op het MBP terrein en het tracé naar het station op het MBP terrein.
- Samen met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de provincies Groningen, Drenthe en Overijsel en de gemeenten langs de Nedersaksenlijn het MIRT onderzoek uitvoeren ten behoeve van de realisatie van de Nedersaksenlijn.

Economische havens en waterwegen
In 2024 en 2025 voeren wij het vervolg op de vervanging van beschoeiingen uit.

TAAKVELDEN VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Riolering
In 2024 zal de registratieapparatuur van de gemalen worden vervangen. Dit heeft te maken met het feit dat de apparatuur geschikt gemaakt moet worden voor overschakeling van het 2G- naar het 5G-netwerk.

Afval
Identiek aan de gemalen is dit ook aan de orde bij de registratieapparatuur van de ondergrondse containers. Ook deze registratieapparatuur moet geschikt worden gemaakt voor communicatie via het 5G-netwerk.

BESTAAND BELEID
Wij willen als gemeente betrokken zijn, en blijven, bij wat er speelt bij onze inwoners en binnen onze gemeente. Daarom is het erg belangrijk dat wij inwoners actief betrekken bij nieuw beleid. Binnen de woonomgeving is dit essentieel. Wij werken vanuit de gedachte dat mensen zich meer verantwoordelijk voelen voor hun woonomgeving als zij betrokken zijn bij de inrichting en het beheer ervan.

De bevolkingssamenstelling van onze gemeente, en onze regio, verandert. Gezien de huidige ontwikkelingen op de woningmarkt betekent dit dat er gebouwd wordt en gaat worden in onze gemeente. Er is een vraag naar meer woningen in het hele land, en dus ook in onze gemeente. Wij spelen met ons woningaanbod in op beide ontwikkelingen. Dit doen wij aan de hand van een aantal beleidsstukken (de Woonvisie, de Regionale woondeal en de prestatieafspraken) en in samenwerking met de woningcorporaties, huurdersverenigingen, andere gemeenten in Oost-Groningen, de Provincie en het Rijk. Bij al onze keuzes staan kwaliteit, variatie en leefbaarheid voorop.

Ons milieubeleid staat in het teken van de zorg voor een schone, gezonde leefomgeving. Wij willen onze inwoners bewust maken van hun invloed op een gezonde leefomgeving en hun houding en gedrag ten aanzien van milieu en duurzaamheid beïnvloeden. Daarnaast maken duurzaamheid en de zorg voor het milieu onderdeel uit van allerlei andere beleidsterreinen, zoals ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, maatschappelijk vastgoed, openbare verlichting en afval.

TAAKVELDEN VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

Verkeer en vervoer

Activiteiten wegen
- Voor het onderhoud van de wegen worden de kwaliteitsnormen goed/voldoende en matig gehanteerd op basis van de CROW-methodiek genaamd Globale Visuele Inspectie. Het onderhoud van wegen met een verkeersfunctie wordt uitgevoerd op basis van het beleidsthema Duurzaamheid. Dat betekent dat er preventief groot onderhoud wordt uitgevoerd. Wegen met een erftoegangsfunctie (verblijfsgebieden) worden uitgevoerd op basis van beleidsthema Veiligheid. Dat betekent dat er curatief onderhoud plaatsvindt.
- Samen met provincie en regio uitvoering geven aan het regionaal uitvoeringsplan ten behoeve van de verkeersveiligheid.
- Het vaststellen van het Gemeentelijk Verkeer en VervoerPlan (GVVP 2022-2032).
- Uitvoering van diverse educatieve en voorlichtingsacties ter bevordering van de verkeersveiligheid.
- Uitrol van elektrische oplaadpalen op strategische locaties en op basis van particuliere aanvragen.
- Overleg met het OV Bureau over het afstemmen van de jaarlijks op te stellen dienstregeling openbaar vervoer.

Activiteiten wijkbeheer
- Het onderhoud aan de openbare ruimte in de centrumgebieden Stadskanaal en Musselkanaal wordt voor 60% van het areaal uitgevoerd op A-niveau (Accent) en voor 40% op B-niveau (Basis).
- Het onderhoud aan de openbare ruimte in de woonwijken wordt voor 60% van het areaal op B-niveau (Basis) uitgevoerd en voor 40% op C-niveau (Bescheiden).
- Met het opstellen van een maaikaart worden de verschillende maaimethodes en aandachtsgebieden in beeld gebracht. Daardoor ontstaat overzicht en inzicht in de verschillende participatie en beheerinitiatieven.
- Binnen de gemeente is een aantal ongewenste en schadelijke florasoorten aanwezig. Op basis van enkele pilotprojecten in 2023 wordt een beheersplan voor exoten voor een langere termijn opgesteld. Dit beheerplan wordt vanaf 2024 de basis voor het bestrijden of beheersen van ongewenste soorten.
- In 2024 wordt als vervolg op twee projecten in 2023 weer verder invulling gegeven aan vergroening vanuit het provinciale uitvoeringsprogramma Bos en Hout om in 10 jaar tijd 10% meer bomen en groen aan te planten. In 2024 wordt gewerkt aan vergroening van het bedrijventerrein en de aanplant van bomen op particuliere erven.
- Het nieuwe beheerpakket voor de openbare ruimte biedt meer kansen om inspecties en wijzigingen in arealen direct in het veld te muteren. Na de overgang en actualisatie in 2023 worden in 2024 de mogelijkheden van digitaler werken verder uitgerold.

TAAKVELDEN VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Riolering
- Uitvoering van projecten uit het Water- en rioleringsplan 2021-2025.
- Uitvoering van projecten/maatregelen uit het Basisrioleringsplan kernen Stadskanaal en Musselkanaal.
- Uitvoering van vervanging/renovatieprojecten riolering en IBA’s.
- Uitvoering van projecten/maatregelen uit het Basisrioleringsplan (BRP) van de dorpen Onstwedde, Alteveer, Mussel en Vledderveen. Een aantal projecten uit het BRP heeft raakvlakken met het thema klimaatadaptatie.
- Uitvoering van het bestek rioolreiniging en inspectie 2022-2026.
- Uitvoering van het bestek reiniging lijngoten en straatkolken 2022-2026.

Activiteiten klimaatadaptatie
In 2024 blijven wij aandacht besteden aan activiteiten/taken/projecten die een relatie hebben met klimaatadaptatie. Dit doen wij op basis van de uitkomsten van de risicodialogen, de uitkomsten van de stresstest, de RAS (Regionale Adaptatie Strategie Groningen en Noord Drenthe), de Regionale Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie en het Werkplan 2023-2024 Klimaatadaptatie werkregio Groningen/Noord-Drenthe.
Afval
Ook in 2024 blijven wij ons inzetten om de VANG-doelstellingen (Van Afval Naar Grondstof) te halen. De basis hiervoor is het vastgestelde VANG maatregelenplan 2022-2025. De speerpunten blijven het afvalbrengstation, het blijven inzetten op betere scheiding van de afvalstromen, communicatie/ voorlichting over afval en afvalpreventie en meer kijken bij gemeenten die de VANG-doelstellingen al wel hebben gehaald.

Milieubeheer
- Voor de bestrijding van de Eikenprocessierups (EPR) is het beheerplan Eikenprocessierups 2021-2025 opgesteld. Dit beheerplan is in 2024 de basis voor het bestrijden of beheersen van de EPR.
- Uitvoering geven aan de gemeentelijke milieudoelstellingen die onder andere zijn vastgelegd in het jaarprogramma, dat deel uitmaakt van de omgevingsnota Stadskanaal en de Nota duurzaamheid.
- Via de Omgevingsdienst Groningen (ODG) vindt toezicht en handhaving plaats bij bedrijven en inrichtingen.
- Overleg Grondbank Nederland in het kader van de sanering van het Ceresmeer.
- Ook in 2024 voeren wij het saneringsprogramma Wegverkeerslawaai uit. Met deze subsidie kunnen maatregelen worden getroffen aan de gevels van geselecteerde woningen die een te hoge geluidbelasting vanwege wegverkeerslawaai ondervinden.

Activiteiten duurzaamheid
- In 2024 wordt een nieuwe nota duurzaamheid vastgesteld. Daarbij hoort een uitvoeringsprogramma om gestelde doelen te halen. De doelstellingen zijn als volgt:
  - 28% energieneutraliteit in 2022;
  - 60% energieneutraliteit in 2035;
  - 100% energieneutraliteit uiterlijk in 2050.

  In 2021 was onze gemeente voor 27,5% energieneutraal. In 2024 kan definitief vastgesteld worden of de tussentijdse doelstelling voor 2022 gehaald is. In het collegeprogramma is een aanvullende doelstelling opgenomen, namelijk 55% CO2 reductie in 2030 ten opzichte van 1990. Wij rapporteren voor het eerst over de besteding van extra middelen voor klimaat- en energiebeleid, de CDOKE.
- Als uitvoering van het Klimaatakkoord is in 2023 een voortgangsrapportage van de Regionale Energiestrategie Groningen (RES) 2.0 opgeleverd. In 2024 werken wij in regionaal verband samen aan nieuwe onderzoeken en monitoren wij de voortgang van de hernieuwbare elektriciteitsproductie.
- De gemeenteraad stelt in 2024 de Transitievisie Warmte vast als programma onder de omgevingswet. Voor het stimuleren van verduurzaming van woningen zetten wij een subsidieregeling op, gebaseerd op het Nationaal Isolatie Programma.

Activiteiten Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)
- Er worden ten behoeve van planologische procedures akoestische onderzoeken uitgevoerd en onderzoeken van derden beoordeeld.
- Er worden ten behoeve van de aan- en verkoop en ontwikkeling van locaties door de gemeente bodemonderzoeken uitgevoerd en onderzoeken van derden beoordeeld. Indien hiervoor noodzakelijk worden saneringsplannen opgesteld en uitgevoerd.
- Naar verwachting treedt de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) op 1 januari 2024 in werking samen met de Omgevingswet. Omgevingsvergunningen die voor deze datum worden ingediend worden volgens de huidige werkwijze afgehandeld. Tijdens een overgangsfase moet daarom met twee wetstelsel gewerkt worden. Wij monitoren de gevolgen van deze ontwikkeling.
- Kantoorgebouwen met een oppervlakte van minimaal 100 m² dienen per 1 januari 2024 een energielabel C te hebben. Wij gaan uitvoering geven aan onze wettelijke taak hierbij.

Begraafplaatsen en crematoria
Op basis van de Visie op begraven in Stadskanaal worden beheer- en verbeterplannen voor de begraafplaatsen opgesteld. Hiervoor worden de plattegronden geactualiseerd en gedigitaliseerd en gekoppeld aan de begraafplaatsadministratie. In 2024 zijn de eerste drie begraafplaatsen op deze nieuwe manier aangepakt.

TAAKVELDEN VOLKSHUISVESTING, LEEFOMGEVING EN STEDELIJKE VERNIEUWING

Ruimte en leefomgeving
- Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. In het eerste half jaar van 2024 wordt het omgevingsplan op basis van de Crisis- en Herstelwet (Omgevingsplan) ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad. Na oplevering en vaststelling van de Omgevingsvisie beginnen we aan het Omgevingsplan 2.0.
- Binnen 1 jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet moet ook het participatiebeleid in het kader van deze Omgevingswet worden vastgesteld. Ook dit gebeurt in 2024.
- We verwachten in 2024 ook separate kleinere bestemmingsplannen te moeten maken voor gemeentelijke project gerelateerde ontwikkelingen. Denk hierbij aan het planologisch verwerken van een aanpassing van beleid.

Grondexploitatie
- Sloop van de voormalige basisschool de Badde in Musselkanaal is afgerond en een nieuw bestemmingsplan voor de realisatie van twee bouwkavels is in voorbereiding.
- Twee bouwkavels van de locatie Utrechtselaan worden in verkoop gebracht.
- Kavels van de locatie Prins Hendriklaan en Wilhelminalaan worden in verkoop gebracht voor de realisatie van 3 vrijstaande woningen en 6 niet-vrijstaande woningen.
- Kavel 1 van het plan Landschappelijk wonen in Mussel is aan de gemeente teruggeleverd en wordt opnieuw in de verkoop gebracht.
- In 2024 gaan we starten met het herzien van de nota grondbeleid.

Wonen en bouwen
In 2024 werken we verder vanuit de menukaart van het Regionaal Woon- en Leefbaarheidsplan (RWLP).
Een deel van de keuzegerechten is ondergebracht in de Regio Deal Oost-Groningen en wordt via de Regio Deal verder uitgevoerd.
Voor de pijler wonen gaan we in 2024 door met de gebiedsgerichte aanpak (GGA) Maarsveld en de verduurzaming van de woningvoorraad. Met deze gebiedsgerichte aanpak zitten we inmiddels ruim in de uitvoeringsfase. De programmalijn vitale kernen is ingevuld middels de uitvoering van het plan voor het Europaplein te Stadskanaal.

In het kader van het RWLP stellen we jaarlijks, samen met de regiogemeenten, de regionale woningmarktmonitor Oost-Groningen op. Deze regionale woonmarktmonitor is compleet en zal eind 2023 worden gepubliceerd. Actueel onderwerp is het in 2018 overeengekomen Regionaal Prestatiekader op basis waarvan we in 2020 onze woonvisie hebben vastgesteld

Naar aanleiding van het woonbeleid worden in 2024 de volgende activiteiten uitgevoerd.
- Herbestemmen van de woontitels die vrij zijn gekomen uit het "deprogrammeren bestemmingsplancapaciteit wonen".
- In aansluiting bij de woonvisie meewerken aan nieuwe ontwikkelingen en woningbouw waar dit past binnen de uitgangspunten van de woonvisie.
- Verstrekken startersleningen en de blijverslening.
- Aanhaken bij ontwikkelingen op de woningmarkt zoals de nationale woon- en bouwagenda en ontwikkelingen op het gebied van verduurzaming en wonen en zorg.
- Doorgaan met de aanpak van leegstand en verpaupering.
- Vaststellen van een nieuw regionaal woonwagenbeleid en een gemeentelijke wachtlijst voor woonwagenstandplaatsen.
- Ontwikkelen van een woonzorgvisie.

Integrale gebiedsontwikkeling Musselkanaal

Binnen de integrale gebiedsontwikkeling Musselkanaal werken we nog aan de afronding van de nieuwbouw op het Eilert Lubbersplein. De herbouw na de brand en de herinrichting van de openbare ruimte rondom beide terreinen worden uitgevoerd in het kader van de subsidie "Musselkanaal na de brand".

Wat mag het kosten?

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	17.697	21.351	20.957	20.874	20.706	20.739
Baten	6.815	8.854	9.225	8.683	8.477	8.481
Saldo programma	10.822	12.497	11.733	12.192	12.229	12.258

		Lasten	Baten	Saldo
	Taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat			
2.1	Verkeer en vervoer	8.891	221	-8.670
2.3	Recreatieve havens	3	3	0
2.4	Economische havens en waterwegen	595	22	-573
2.5	Openbaar vervoer	43		-43
		9.532	246	-9.286
	Taakvelden Volksgezondheid en milieu			
7.2	Riolering	2.501	3.076	575
7.3	Afval	2.901	3.814	913
7.4	Milieubeheer	2.052	626	-1.425
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	550	236	-314
		8.004	7.752	-252
	Taakvelden Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing			
8.1	Ruimte en leefomgeving	586		-586
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	773	773	0
8.3	Wonen en bouwen	2.063	454	-1.609
		3.422	1.227	-2.195
	Totaal	**20.957**	**9.225**	**-11.733**

Toelichting
Het nadelig saldo op dit programma is ten opzichte van 2023 gedaald met € 764.000,00.Dit betreft een nadeel van € 376.000,00 voor de taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat (inclusief nieuw beleid), een voordeel van € 319.000,00 voor de taakvelden Volksgezondheid en Milieu (inclusief nieuw beleid) en een voordeel van € 821.000,00 voor de taakvelden Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Nieuw beleid

Taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat
Voor de lasten van de volgende investeringen is in 2024 totaal € 118.000,00 opgenomen.

- Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan (GVVP)	€	23.000,00 N
- Onderhoud fietspaden	€	25.000,00 N
- Vervangingen/renovatie bruggen	€	58.000,00 N
- Onderhoud beschoeiingen	€	8.000,00 N
- Vervangingen openbare verlichting	€	4.000,00 N
Totaal taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat	€	118.000,00 N

Taakvelden Volksgezondheid en milieu

Voor de lasten van de volgende investeringen is in 2024 totaal € 6.000,00 opgenomen.

- Vervanging registratieapparatuur rioolgemalen	€	4.000,00 N
- Vervanging registratieapparatuur ondergrondse afvalcontainers	€	2.000,00 N
Totaal taakvelden Volksgezondheid en milieu	€	6.000,00 N

Bestaand beleid

Taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat

- Op basis van de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 zijn in 2023 stelposten opgenomen voor de verruimingsmaatregelen Onderzoek Groen en Wijkbeheer (dierenweides). De geraamde mutaties van de stelposten voor 2024 leveren een voordeel op.	€	55.000,00 V
- Diverse in 2023 incidenteel geraamde onderhoudsbudgetten voor wegen, wijkbeheer en openbare verlichting zijn in 2024 vervallen.	€	242.000,00 V
- Door prijsstijgingen en areaal mutaties zijn de kosten voor onderhoud van de openbare ruimte gestegen.	€	315.000,00 N
- In 2023 zijn incidentele budgetten geraamd voor het onderzoek nieuwe fietsverbinding en het verkeers- en vervoersmodel. Deze budgetten zijn in 2024 vervallen.	€	45.000,00 V
- Eens in de twee jaar wordt een budget opgenomen voor het uitvoeren van verkeerstellingen. Het budget is in 2025 en 2027 geraamd, in 2024 levert dit een voordeel op.	€	16.000,00 V
- De raming voor de energielasten van de openbare verlichting is hoger.	€	60.000,00 N
- De verhoging van het omslagpercentage voor de rentelasten levert op deze taakvelden een nadeel op van totaal € 106.000,00.	€	106.000,00 N
- Overige ontwikkelingen.	€	135.000,00 N
Totaal Taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat	€	258.000,00 N

Taakvelden Volksgezondheid en milieu

- De lasten op het onderdeel Riolering zijn gestegen met € 240.000,00. Dit betreft vooral hogere rentelasten door de verhoging van het omslagpercentage en een stijging van de onderhoudskosten.	€	240.000,00 N
- De geraamde opbrengst van de rioolheffing is 100% kostendekkend. De opbrengst is € 255.000,00 hoger dan in 2023. Dit is inclusief toegerekende overhead en btw.	€	255.000,00 V
- Het saldo van de baten en lasten op het taakveld Afval is € 68.000,00 nadeliger. Dit betreft vooral hogere inzamel- en verwerkingskosten van huisvuil, PMD en oud papier en daartegenover lagere kosten van het afvalbrengstation.	€	66.000,00 N
- De geraamde opbrengst van de afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend. De opbrengst is € 155.000,00 hoger dan in 2023. Dit is inclusief toegerekende overhead en btw.	€	155.000,00 V
- De incidentele ramingen in 2023 met betrekking tot bodembescherming en energiebeleid zijn in 2024 vervallen.	€	40.000,00 V
- De bijdrage aan de Omgevingsdienst Groningen (ODG) voor milieutaken is gestegen met € 43.000,00. Het in 2023 geraamde incidentele budget van € 88.000,00 voor de kosten van het nieuwe zaaksysteem is vervallen. Per saldo is er een voordeel van € 45.000,00.	€	45.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	136.000,00 V
Totaal Taakvelden Volksgezondheid en milieu	€	325.000,00 V

Taakvelden Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

- De in 2023 geraamde incidentele budgetten voor implementatie van de Omgevingswet zijn vervallen. Dit levert een voordeel op.	€	543.000,00 V

- Diverse incidentele budgetten die in 2023 op het taakveld Wonen en bouwen zijn geraamd zijn in 2024 vervallen. Hier staan lagere onttrekkingen aan de reserves tegenover.	€	557.000,00 V
- Met ingang van 2024 is € 19.000,00 geraamd voor de uitvoeringskosten van de Wet Kwaliteitsborging Bouw.	€	19.000,00 N
- Het in 2023 geraamde incidentele budget van € 54.000,00 voor de kosten van het nieuwe zaaksysteem van de omgevingsdienst Groningen is vervallen.	€	54.000,00 V
- In 2023 is voor het wegwerken van achterstanden in de vergunningverlening bouw incidenteel budget beschikbaar gesteld. Dit budget is vervallen.	€	119.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	433.000,00 N
Totaal Taakvelden Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	€	821.000,00 V

Meerjarenraming

Per saldo stijgen de lasten in de periode 2025-2027 met € 525.000,00. Dit betreft een nadeel van € 503.000,00 voor de taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat, een voordeel van € 36.000,00 voor de taakvelden Volksgezondheid en milieu en een nadeel van € 58.000,00 voor de taakvelden Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat		
- De structurele lasten van de investeringen onder Nieuw beleid nemen toe met € 487.000,00 naar totaal € 605.000,00.	€	487.000,00 N
- Ontwikkelingen in het areaal leveren een nadeel op het onderhoudsbudget op.	€	10.000,00 N
- Op basis van de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 is vanaf 2026 een stelpost opgenomen voor de verruimingsmaatregel Sponsoring rotondes.	€	10.000,00 V
- In 2025 en 2027 is een tweejaarlijks budget voor uitvoeren van verkeerstellingen opgenomen.	€	20.000,00 N
- Overige ontwikkelingen.	€	4.000,00 V
Totaal taakvelden Verkeer vervoer en waterstaat meerjarenraming	€	503.000,00 N
Taakvelden Volksgezondheid en milieu		
- In 2027 vervalt het budget voor monitoring van de grondwatersanering op het MPB-terrein.	€	36.000,00 V
Totaal taakvelden Volksgezondheid en milieu meerjarenraming	€	36.000,00 V
Taakvelden Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing		
- Op basis van de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 is vanaf 2025 een stelpost van € 58.000,00 opgenomen voor de beleidsverplichting Impact invoering omgevingswet (ODG).	€	58.000,00 N
Totaal taakvelden Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing meerjarenraming	€	58.000,00 N

Reserves

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Toevoegingen	1.138	893				
Onttrekkingen	2.056	1.873	433	433	433	433
Saldo mutaties	918	980	433	433	433	433

Toelichting
Het saldo van de mutaties in de reserves is ten opzichte van de begroting 2023 € 547.000,00 lager. De oorzaken zijn:

Taakveld verkeer, vervoer en waterstaat		
- Een deel van de kapitaallasten wordt gedekt uit de reserve Bijdragen in kosten activa, de onttrekkingen zijn per saldo € 24.000,00 hoger.	€	24.000,00 +
Taakvelden Volksgezondheid en milieu		
- Overige ontwikkelingen.	€	2.000,00 -
Taakvelden Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing		
- Een deel van de kapitaallasten wordt gedekt uit de reserve Bijdragen in kosten activa, de onttrekkingen zijn per saldo € 6.000,00 hoger.	€	6.000,00 +
- In 2023 is een incidentele onttrekking geraamd voor de implementatie van de omgevingswet. Deze onttrekking is vervallen.	€	62.000,00 -
- De onttrekkingen voor de incidentele budgetten in 2023 op het taakveld Wonen en bouwen zijn vervallen.	€	513.000,00 -
Totaal mutaties reserves	€	547.000,00 -

4. DIENSTVERLENING

Besturen en Beschermen

Taakvelden Bestuur en ondersteuning, Veiligheid en Volksgezondheid en milieu

Wat willen wij bereiken?

Maatschappelijke effecten

Effecten taakvelden Bestuur en ondersteuning
- Een open, toegankelijk en transparant bestuur.
- Het verbeteren en uitbreiden van de digitale bereikbaarheid van de gemeente.
- Optimale dienstverlening blijven bieden aan onze inwoners, bedrijven en instellingen.
- Verkiezingen organiseren die goed en veilig toegankelijk zijn voor onze kiezers.

Effecten taakvelden Veiligheid
- Een Stadskanaal waar het veilig wonen en werken is.
- Veiligheid van inwoners wordt bevorderd door het stellen van duidelijke regels die consequent worden gehandhaafd.
- Het toepassen van het coffeeshopbeleid.
- Aandacht voor bestrijding van jeugdcriminaliteit in samenwerking met politie, Actiecentrum Veiligheid en Zorg, reclassering, Verslavingszorg Noord Nederland (VNN), andere partners en burgers.

Effecten taakvelden Volksgezondheid en milieu
- Het realiseren van een gezonde leefomgeving.
- Beschikbaarheid van bereikbare en toereikende zorg
- Het terugdringen gezondheidsverschillen.
- Door samenwerking in de regio een dekkend zorglandschap creëren.
- Meer gezonde jaren voor onze inwoners: zij voelen zich gezond, zijn veerkrachtig en hebben het vermogen zich aan te passen en de eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.

Beleidsindicatoren

	Indicator	Eenheid	Periode	Gemeente	Nederland
1	Verwijzingen Halt	aantal per 10.000	2022	4	8
2	Winkeldiefstal	aantal per 1.000	2022	1,9	2,3
3	Diefstal uit woning	aantal per 1.000	2022	1,1	1,4
4	Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000	2022	4,6	4,6
5	Vernieling en beschadiging	aantal per 1.000	2022	5,3	6

Bron: Waarstaatjegemeente.nl (Besluit Begroting en Verantwoording)

Toelichting
1. Het aantal verwijzingen naar Halt per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12 tot 18 jaar.
2. Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
3. Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners
4. Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners.
5. Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners.

Wat doen wij daarvoor?

BESTAAND BELEID

TAAKVELDEN BESTUUR EN ONDERSTEUNING

Bestuur
De gemeente staat voor veel opgaven, die in de eerste plaats invloed hebben op onze inwoners. Te denken valt aan de energietransitie, de kwetsbare financiële positie van een deel van onze inwoners, de omgang van de mens met natuur en klimaat, de onderhoudsstaat van onze belangrijke voorzieningen, de ambitie om de kloof tussen bestuur en inwoners kleiner te maken en een ingewikkelde en krappe woningmarkt. De opgaven waar we voor staan bieden zeker ook kansen. Deze willen we graag benutten in samenwerking met organisaties, inwoners en bedrijven in onze gemeente. Veel van deze opgaven vragen om een bredere aanpak. Met onze buurgemeenten, gemeenten in de regio Oost-Groningen en provincie Groningen werken we aan een samenhangende visie en robuuste uitvoeringsagenda. Gezamenlijk trekken college en gemeenteraad op om te werken aan de versterking van de lokale democratie en burgerparticipatie. Eind 2023 is daarom Het Actieprogramma Versterken Lokale Democratie vastgesteld.

Activiteiten bestuur
- De samenwerking in het kader van de Agenda voor de Veenkoloniën wordt voorgezet voor een verdere innovatie van de landbouw.
- De Regio Deal Oost-Groningen is een mooi voorbeeld van samenwerking tussen lokale overheden en de Rijksoverheid. We werken aan een voortzetting van de bestaande Regio Deal.
- We houden onze gemeente én regio nadrukkelijk op het vizier van de Rijksoverheid in gesprekken over de invulling van Nij Begun (naar aanleiding van de Parlementaire Enquête Aardgaswinning) en het Verhaal van Groningen.
- Vanuit het Actieprogramma Versterken Lokale Democratie wordt gewerkt aan betere zichtbaarheid in dorpen en wijken, alternatieve invullingen van raadsvergaderingen en de uitwerking van een jeugdraad.

Burgerzaken
- Het aantal aanvragen voor reisdocumenten zal naar verwachting gaan stijgen.
- Vanaf 1 januari 2024 kunnen kinderen die geboren zijn na 1 januari 2016 kiezen voor een dubbele achternaam.
- Wij blijven ons inzetten om onze klanten een optimale dienstverlening te bieden.
- In 2024 organiseren wij de Europese Parlementsverkiezingen.

TAAKVELDEN VEILIGHEID

Crisisbeheersing en brandweer
De gemeente participeert actief in samenwerkingen. Hiervoor leveren wij financiële middelen en personele middelen, die functies vervullen in de lokale en regionale piketregeling die bij rampen van toepassing is.

De gemeente (als onderdeel van de gemeenschappelijke regeling) blijft actief inzetten op het verbeteren en participeren van veiligheid samen met de ketenpartners. Wel blijft hierbij aandacht voor de kosten die hiermee gepaard gaan.

Activiteiten Omgevingsveiligheid
In 2024 zal (in verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024) duidelijk worden hoe dit onderdeel vorm gaat krijgen binnen de samenwerkingsketen Omgevingsdienst, Provincie en Gemeente. We streven er naar dit binnen regionaal verband op te pakken om zodoende continuïteit en waarborg voor kwaliteit te bewerkstelligen.

Openbare orde en veiligheid

- Uitvoering geven aan het vastgestelde integrale veiligheidsbeleid 2020-2024.
- Het beleid voor wat betreft de lokale politieprioriteiten wordt gecontinueerd:
  - blijvende aandacht en interventies met betrekking tot sociale wijkproblematiek;
  - geweldszaken inclusief huiselijk geweld;
  - bestrijding drugsgebruik en overmatig alcoholgebruik en daaraan gerelateerde criminaliteit en overlast in het algemeen en specifiek in relatie tot jongeren;
  - woninginbraken en woning- en straatovervallen;
  - cybercriminaliteit.
- Ondermijning
  We hebben te maken met een ernstige en diep in de samenleving gewortelde problematiek. Bijna dagelijks worden burgers geconfronteerd met de ondermijnende effecten van georganiseerde criminaliteit, in het bijzonder van de illegale drugsindustrie, de instelling ervan in woonwijken en in legale sectoren, het grove geweld, de bedreigingen van bestuurders en overheidsambtenaren, het dumpen van giftig afval in de natuur en in woonwijken en de aanzienlijke hoeveelheden misdaadgeld die circuleren. De urgentie is hoog om hier krachtig op te interveniëren en de maatschappelijke voedingsbodem die dit mogelijk maakt, te verminderen. Dat kan alleen met een breed pakket voor zowel preventieve als repressieve maatregelen. Op het gebied van ondermijning wordt zowel op gemeentelijke als op (provinciaal) regionaal niveau samengewerkt.
  Met ingang van 2023 is de uitbreiding van de formatie met 1,0 fte medewerker OOV verwerkt in de begroting. Hierdoor is het mogelijk om gerichter te werk te gaan, maar dit vereist ook de inzet van extra middelen binnen het OOV-domein. Dit betreft het actualiseren en opstellen van beleid, het onderzoeken van wijken en branches en inspelen op de actuele problematiek. Het uitvoeren van controles heeft weer gevolgen voor de (juridische) afhandeling van deze zaken wat vervolgens weer leidt tot meer kosten.

TAAKVELDEN VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Volksgezondheid

- Uitvoering van de Contouren Meerjarenagenda 2022-2025 Publieke Gezondheid en bijbehorend uitvoeringsprogramma. Deze nieuwe, gezamenlijk door gemeenten en GGD opgestelde, agenda bouwt verder op het vorige GGD-beleidsplan 'Ontwikkelperspectief Publieke Gezondheid regio Groningen 2017-2020'.
- Uitvoering openbare preventieve gezondheidszorg en jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar (JGZ). Hiervoor worden op basis van het werkplan Gezonde Gezinnen prestatie afspraken gemaakt met de GGD (door middel van dienstverleningsovereenkomsten), de scholen, Welstad (buurtsportcoaches) en verslavingszorginstellingen.
- In februari 2023 zijn door het Rijk het Gezond Actief Leef Akkoord (GALA) en voor de uitvoering hiervan de Brede Specifieke Uitkering (SPUK) GALA vastgesteld. Het GALA- akkoord omvat afspraken over het bereiken van een gezonde generatie in 2040: weerbare, gezonde mensen die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis. Door middel van de brede SPUK GALA wordt geld geoormerkt beschikbaar gesteld voor preventie en gezondheidsbevordering voor de periode 2023-2025. Het betreft de financiering voor 15 onderdelen op de thema's sport- en beweegstimulering, cultuurparticipatie, gezondheidsbevordering en het versterken van de sociale basis gebundeld in één (nieuwe) uitkering. Voor de inzet van de middelen is een plan van aanpak opgesteld. Dit betekent dat de uitvoering van Kansrijke Start, het plan van aanpak Gezond in de Stad (GIDS), het Lokaal sport akkoord, het Lokaal Gezondheidsbeleid, het Lokaal preventie akkoord, de aanpak Jongeren op Gezond Gewicht, die eerder separaat werden benoemd, nu gebundeld worden in het plan van aanpak GALA. Zie ook onderdeel Welzijn breed in programma 1. GALA hanteert hiervoor de volgende onderdelen.
  - Terugdringen Gezondheidsachterstanden (waaronder Kansrijke Start).
  - Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten.
  - Versterken van de Sociale basis.
  - Een gezonde leefstijl.
  - Versterking mentale weerbaarheid en mentale gezondheid.
  - Vitaal ouder worden.
  - Domein overstijgende inzet vanuit een regionale preventie infrastructuur.

- Het GALA hangt nauw samen met het Integraal Zorg Akkoord (IZA) dat de VNG in 2023 samen met VWS en 13 zorgpartijen heeft ondertekend. Het rijk heeft gemeenten voor de uitvoering van de afspraken in het IZA structureel € 150 miljoen per jaar beschikbaar gesteld. Bijvoorbeeld voor de laagdrempelige steunpunten voor mensen met psychische problematiek, de samenwerking met huisartsen en eerste lijn en de mentale gezondheidscentra, en voor de coördinatie van de regionale samenwerking. De regeling hiervoor wordt medio 2023 bekend en krijgt in de tweede helft van 2023 en 2024 nadere uitwerking
- Deelname aan het gezondheid bevorderende programma "Kans voor de Veenkoloniën" (2016-2023). Dit programma is verlengd tot 1 april 2024.
- Bestuurlijke en ambtelijke deelname aan het Gezondheidsoverleg Groningen (GOG). Wij participeren in de uitvoering van de in 2022 in alle Groningse gemeenten vastgestelde visie "Gezonde Groningers, Gezonde zorg".
- Deelname aan de provinciale taskforce Terugdringen Wachtlijsten Specialistische GGZ en uitvoering van de lokale opgaven die hieraan bijdragen zoals de voorzorggroep GGZ.
- Inzet voor behoud van kwalitatief hoogwaardige en bereikbare ziekenhuiszorg in het Refaja ziekenhuis, acute zorg en netwerkzorg in de regio Zuidoost Groningen.
- Gezondheid maakt deel uit van de Regio Deal Oost-Groningen. We zetten in op projecten die bijdragen aan ons lokaal gezondheidsbeleid en aan het verbinden van het medische domein met het sociale domein. Vanuit de Regio Deal zijn eerder verschillende projecten opgestart die ook in 2024 worden uitgevoerd zoals het realiseren van een dekkend AED-netwerk, deelname aan Jongeren Op Gezond Gewicht als JOGG-gemeente, het aanstellen van Ondersteuners sociaal domein bij Huisartsenpraktijken (HAP) in onze gemeente en de vitalisering van ouderen.
- Gezondheid maakt ook deel uit van de nieuwe omgevingswet. Denk aan het belang van een gezonde leefomgeving, klimaatadaptatieve maatregelen in relatie tot gezondheid, toegankelijkheid en het betrekken van de expertise van de GGD bij ruimtelijk beleid en milieu. Deze aspecten worden meegenomen in de verdere planvorming met betrekking tot de omgevingswet.

Wat mag het kosten?

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	7.093	7.076	7.322	7.129	7.114	7.114
Baten	1.111	348	645	645	630	630
Saldo programma	5.982	6.728	6.677	6.484	6.484	6.484

		Lasten	**Baten**	**Saldo**
	Taakvelden Bestuur en ondersteuning			
0.1	Bestuur	1.999		-1.999
0.2	Burgerzaken	1.039	622	-417
		3.038	622	-2.416
	Taakvelden Veiligheid			
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.236		-2.236
1.2	Openbare orde en veiligheid	777	8	-769
		3.013	8	-3.005
	Taakvelden Volksgezondheid en milieu			
7.1	Volksgezondheid	1.271	15	-1.256
	Totaal	**7.322**	**645**	**-6.677**

Toelichting
Het nadelig saldo op dit programma is ten opzichte van 2023 gedaald met € 51.000,00. Dit betreft een voordeel van € 73.000,00 voor de taakvelden Bestuur en ondersteuning, een nadeel van € 123.000,00 voor de taakvelden Veiligheid en een voordeel van € 101.000,00 voor de taakvelden Volksgezondheid en milieu. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Bestaand beleid

Taakvelden Bestuur en ondersteuning

- Er wordt tussen 2024 en 2029 een piek verwacht naar aanleiding van de gepasseerde reisdocumentendip (periode 2019-2023). Dit leidt per saldo tot een hogere raming van legesopbrengsten	€	143.000,00 V
- De intensivering van de accountantswerkzaamheden leidt tot een hoger budget	€	40.000,00 N
- In 2023 en 2024 is extra budget beschikbaar gesteld van resp. € 150.000,00 en € 75.000,00 voor een raadsadviseur annex plaatsvervangend griffier	€	75.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	105.000,00 N
Totaal taakvelden Bestuur en ondersteuning	€	73.000,00 V

Taakvelden Veiligheid

- Overige ontwikkelingen.	€	123.000,00 N
Totaal taakvelden Veiligheid	€	123.000,00 N

Taakvelden Volksgezondheid en milieu

- De bijdrage aan Publieke Gezondheid & Zorg (PG&Z) stijgt met € 82.000,00.	€	83.000,00 N
- De incidenteel geraamde budgetten in 2023 voor GIDS-gelden en Impuls Kansrijke Start zijn met ingang van 2023 vervallen	€	186.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	2.000,00 N
Totaal taakvelden Volksgezondheid en milieu	€	101.000,00 V

Meerjarenraming

Per saldo dalen de lasten in de periode 2025-2027 met € 193.000,00. Dit betreft een voordeel van € 75.000,00 voor de taakvelden Bestuur en ondersteuning, een voordeel van € 118.000,00 voor de taakvelden Veiligheid. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Taakvelden Bestuur en organisatie		
- Met ingang van 2025 vervalt het incidentele budget voor de tijdelijke aanstelling van een raadsgriffier	€	75.000,00 V
Totaal taakvelden Bestuur en organisatie meerjarenraming	€	75.000,00 V
Taakvelden Veiligheid		
- De extra bijdrage aan de Veiligheidsregio Groningen voor het aanvullen van het negatieve eigen vermogen vervalt met ingang van 2025.	€	118.000,00 V
Totaal taakvelden Veiligheid meerjarenraming	€	118.000,00 V

Reserves

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Toevoegingen						
Onttrekkingen	118	118	118			
Saldo mutaties	118	118	118			

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN

Taakvelden Bestuur en ondersteuning

In dit overzicht zijn de baten en lasten van de algemene dekkingsmiddelen en het bedrag onvoorzien opgenomen. De algemene dekkingsmiddelen betreffen vooral de opbrengsten van belastingen en uitkeringen uit het gemeentefonds. Deze middelen kennen, in tegenstelling tot heffingen als riool en afvalstoffen, geen vooraf bepaald bestedingsdoel. De niet vrij aanwendbare heffingen zijn, evenals specifieke uitkeringen van het Rijk, in de programma's verantwoord.

Nieuw beleid

Beleidsverplichtingen Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033

Taakvelden	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat*
Overige baten en lasten	Vastgoed op orde	Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	Uitvoering	1

*zie leeswijzer

Lasten (x € 1.000)

Taakvelden	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Treasury	165	258	201	200	200	200
Belastingen	557	487	485	485	485	485
Overige lasten	715	1.996	216	-876	-956	-986
Beheer overige gebouwen en gronden	381	131	375	155	155	155
Totaal Lasten	**1.817**	**2.872**	**1.277**	**-36**	**-116**	**-146**

Baten (x € 1.000)

Taakvelden	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Treasury	1.245	1.210	1.555	1.501	1.481	1.461
Belastingen	7.848	8.374	8.625	8.884	9.149	9.332
Uitkeringen gemeentefonds	95.813	93.607	101.184	101.299	93.989	92.903
Overige baten	32	79	79	79	686	686
Beheer overige gebouwen en gronden	307	61	244	41	41	41
Totaal Baten	**105.245**	**103.331**	**111.687**	**111.804**	**105.346**	**104.423**

Saldo	**-103.428**	**-100.459**	**-110.410**	**-111.840**	**-105.462**	**-104.569**

Toelichting

Het voordelige saldo van Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien is ten opzichte van de begroting 2023 gestegen met € 9.951.000,00. Dit betreft een voordeel op het taakveld Treasury van € 402.000,00, een voordeel op de taakvelden Onroerendezaakbelasting van € 253.000,00, een voordeel op het taakveld Uitkeringen gemeentefonds van € 7.577.000,00, een voordeel op het taakveld Overige baten en lasten van € 1.780.000,00 en een nadeel op het taakveld Beheer overige gebouwen en gronden van € 61.000,00. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Nieuw beleid

Taakveld Overige baten en lasten
De lasten van de verduurzamingsinvesteringen in gemeentelijke gebouwen zijn p.m. geraamd.
Wij komen hierop terug bij het vaststellen van de nota Vastgoed op orde door uw raad.

Bestaand beleid

Taakveld Treasury
Ten opzichte van de begroting 2023 is de raming op dit taakveld per saldo € 402.000,00 voordeliger.

Voor de doorbelasting van de rentelasten van investeringen wordt in de begroting een vaste renteomslag gehanteerd. Voor de begroting 2024 bedraagt dit percentage 2,0. Op basis van de geraamde rentelasten en baten in verhouding tot de boekwaarde van de investeringen per 1 januari is de renteomslag 2,11%. Hierdoor is aan de verschillende programma's € 109.000,00 te weinig rente doorberekend. Het verschil is op dit taakveld als last geraamd. Ten opzichte van de raming in 2023 is dit renteresultaat € 60.000,00 lager.	€	60.000,00 V
Reserves en voorzieningen worden ingezet als financieringsmiddel en hiervoor wordt intern rente vergoed (bespaarde rente). De rentebaten zijn ten gunste van dit taakveld geraamd. Na resultaatbepaling wordt een deel toegevoegd aan de reserves. De totale rentebaten in 2024 bedragen € 1.016.000,00. Ten opzichte van de begroting 2023 is dit € 345.000,00 voordelig.	€	345.000,00 V
Overige ontwikkelingen.	€	3.000,00 N
	€	402.000,00 V

Taakvelden Onroerendezaakbelasting
Het saldo is ten opzichte van de begroting 2023 € 253.000,00 voordelig.

- De opbrengst van de onroerendezaakbelasting is als gevolg van de jaarlijkse trendmatige verhoging van 2% gestegen met € 167.000,00.	€	167.000,00 V
- Op basis van de verruimingsmaatregel Onroerendezaakbelasting in de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 is de opbrengst in 2024 extra verhoogd met 1%.	€	84.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	2.000,00 V
	€	253.000,00 V

Taakveld Uitkeringen gemeentefonds
De opbrengst van de uitkeringen uit het gemeentefonds is ten opzichte van de begroting 2023 € 7.577.000,00 hoger.

Een deel van de mutaties betreft algemene middelen met effect voor het begrotingssaldo. Per saldo leveren deze mutaties een voordeel op.		€	2.177.000,00 V
- Ontwikkelingen uitkeringsfactor- en basis	€ 2.658.000,00 V		
- Overige ontwikkelingen	€ 481.000,00 N		
	€ 2.177.000,00 V		
De overige mutaties leveren per saldo een voordeel op binnen dit taakveld maar hebben een neutraal effect op het begrotingssaldo.		€	5.400.000,00 V
- Ontwikkeling accres (loon- en prijscompensatie)	€ 4.338.000,00 V		
- Overige integratie- en decentralisatie-uitkeringen	€ 1.062.000,00 V		
	€ 5.400.000,00 V		
Vervallen incidentele middelen 2023		€	0,00 N
		€	7.577.000,00 V

Taakveld Overige baten en lasten
Het saldo van dit taakveld is ten opzichte van de begroting 2023 € 1.780.000,00 voordeliger. Dit betreft een voordeel op reserveringen Uitkeringen gemeentefonds van € 337.000,00 en een voordeel op Algemene uitgaven van € 1.443.000,00.

Reserveringen Uitkeringen gemeentefonds		
- De reserveringen van de incidentele middelen voor de uitvoering van het Klimaatakkoord (€ 233.000,00) en de invoering van de Wet Kwaliteitsborging Bouw (€ 59.000,00) zijn vervallen.	€	292.000,00 V
- De structurele middelen voor de Wet Kwaliteitsborging Bouw zijn met ingang van 2024 op het programma geraamd, dit levert op dit onderdeel een voordeel op.	€	19.000,00 V
- Overige reserveringen zijn in 2024 vervallen.	€	26.000,00 V
	€	337.000,00 V
Algemene uitgaven		
- De in 2023 geraamde stelposten voor loon- en prijsontwikkelingen zijn vervallen. De ontwikkelingen zijn in 2024 verwerkt in de begroting. Dit levert op dit onderdeel een voordeel op.	€	988.000,00 V
- Het in de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 beschikbaar gestelde incidentele budget voor strategische opgaven is in 2024 vervallen.	€	500.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	45.000,00 N
	€	1.443.000,00 V
Bedrag onvoorzien		
Voor onvoorziene uitgaven wordt een vast bedrag van € 10.000,00 geraamd.	€	0,00 -

Taakveld Beheer overige gebouwen en gronden
Het saldo ten opzichte van de begroting 2023 is € 61.000,00 nadelig.

- In verband met leegstand zijn de huuropbrengsten lager.	€	16.000,00 N
- De verhoging van het omslagpercentage voor de rentelasten levert op dit taakveld een nadeel op van € 15.000,00.	€	15.000,00 N
- Overige ontwikkelingen.	€	30.000,00 N
	€	61.000,00 N

Totaal taakvelden ten opzichte van begroting 2023	€	9.951.000,00 V

Heffing Vennootschapsbelasting (VPB)
Voor overheidsondernemingen geldt de vennootschapsbelastingplicht (VPB-plicht). Hiervoor moeten activiteiten die een onderneming vormen jaarlijks worden geïnventariseerd en beoordeeld.

In de begroting 2024 wordt geen rekening gehouden met financiële consequenties van de VPB-plicht. Voor veel van de ondernemingsactiviteiten geldt dat niet voldaan wordt aan de ondernemingscriteria, deze worden daarom niet in de VPB heffing betrokken. De overige ondernemingsactiviteiten voldoen wel aan de criteria maar zijn niet winstgevend en worden daarom eveneens niet in de heffing betrokken.

Meerjarenraming
Het voordelige saldo neemt in de periode 2025-2027 af met € 5.841.000,00. Dit betreft een nadeel op het taakveld Treasury van € 93.000,00, een voordeel op de taakvelden Onroerendezaakbelasting van € 707.000,00, een nadeel op het taakveld Uitkeringen gemeentefonds van € 8.281.000,00, een voordeel op het taakveld Overige baten en lasten van € 1.809.000,00 en een voordeel op het taakveld Beheer overige gebouwen en gronden van € 17.000,00. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Taakveld Treasury

De mutaties op dit taakveld leveren in de periode van de meerjarenraming een nadeel op van € 93.000,00. Dit betreft en afname van de geraamde bespaarde rente door verwachte ontwikkelingen in reserves en voorzieningen.	€	93.000,00 N

Taakvelden Onroerendezaakbelasting

- De opbrengst van de onroerendezaakbelasting is hoger door de jaarlijkse trendmatige verhoging van 2%.	€	522.000,00 V
- Op basis van de verruimingsmaatregel Onroerendezaakbelasting is de opbrengst in 2025 en 2026 met 1% extra verhoogd.	€	185.000,00 V
	€	707.000,00 V

Taakveld Uitkeringen gemeentefonds

Per saldo dalen de uitkeringen uit het gemeentefonds in de periode tot en met 2027 met € 8.281.000,00. Dit betreft de volgende mutaties.

- Stelposten verwachte ontwikkelingen reëel deel accres	€	4.553.000,00 N
- Ontwikkelingen uitkeringsfactor- en basis	€	584.000,00 N
- Jeugdzorg (inclusief stelpost 2027)	€	1.662.000,00 N
- Integratie-uitkering Participatie	€	785.000,00 N
- Compensatie eigen bijdrage in verband met het vervallen abonnementstarief Wmo	€	607.000,00 N
- Overige ontwikkelingen reëel deel accres	€	90.000,00 N
	€	8.281.000,00 N

Taakveld Overige baten en lasten

Het voordelige saldo van dit taakveld neem in de periode van de meerjarenraming toe met € 1.809.000,00. Dit betreft een nadeel op Uitkeringen gemeentefonds van € 280.000,00 en een voordeel op Algemene uitgaven van € 2.089.000,00.

- Vanaf 2025 is een reservering van de uitkering gemeentefonds opgenomen voor het integraal zorgakkoord.	€	280.000,00 N
- Vanaf 2025 is rekening gehouden met een stelpost voor aanvullende besparingen in het jeugddomein als gevolg van (wettelijke) maatregelen waar het Rijk verantwoordelijkheid voor heeft.	€	1.300.000,00 V
- Op basis van de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 is vanaf 2025 een stelpost opgenomen voor de verruimingsmaatregel Subsidies.	€	100.000,00 V
- Vanaf 2026 is een stelpost opgenomen voor maatregelen eigen bijdragen Wmo.	€	607.000,00 V
- Vrijvallende kapitaallasten leveren een voordeel op van € 266.000,00 (€ 89.000,00 per jaar).	€	266.000,00 V
- De reserveringen voor vervangingsinvesteringen nemen toe met € 184.000,00.	€	184.000,00 N
	€	1.809.000,00 V

Taakveld Beheer overige gebouwen en gronden

Door vrijval van lasten in verband met de voorgenomen verkoop van een gebouw ontstaat vanaf 2025 een voordeel.	€	17.000,00 V

Totaal taakvelden meerjarenraming	€	5.841.000,00 N

Mutaties reserves

Toevoegingen (x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Treasury	240	251	314	224	212	200
Overige lasten	3.042					
Totaal toevoegingen	**3.282**	**251**	**314**	**224**	**212**	**200**

Onttrekkingen (x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Overige baten	3.042	250				
Beheer overige gebouwen en gronden	50	8	22	22	22	22
Totaal onttrekkingen	**3.092**	**258**	**22**	**22**	**22**	**22**
Saldo mutaties	**-190**	**7**	**-292**	**-202**	**-190**	**-178**

Toelichting
Het saldo van de mutaties in de reserves is ten opzichte van de begroting 2023 € 299.000,00 hoger. De oorzaken zijn:

Taakveld Treasury
De toevoeging van bespaarde rente aan de reserve Bijdragen in kosten activa is € 63.000,00 hoger. € 63.000,00 -

Taakveld Overige baten en lasten
De in 2023 geraamde incidentele onttrekking van € 250.000,00 aan de reserve Stedelijke vernieuwing voor de strategische opgaven is vervallen. € 250.000,00 -

Taakveld Beheer overige gebouwen en gronden
Een deel van de kapitaallasten wordt gedekt uit de reserve Bijdragen in kosten activa. De onttrekking is € 14.000,00 hoger. € 14.000,00 +

Totaal mutaties reserves € 299.000,00 -

Meerjarenraming
Het saldo van de mutaties in de reserves daalt in de periode 2025-2027 met € 114.000,00. De oorzaak is:

Taakveld Treasury
De toevoeging van bespaarde rente aan de reserve Bijdragen in kosten activa daalt met € 114.000,00. € 114.000,00 +

Totaal mutaties reserves meerjarenraming € 114.000,00 +

OVERZICHT OVERHEAD

Overhead betreft de apparaatskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Apparaatskosten zijn alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.
De personeelskosten die betrekking hebben op het primaire proces zijn aan de programma's toegerekend. De personeelskosten en overige kosten die betrekking hebben op overhead zijn in dit overzicht verantwoord.

Beleidsindicatoren

	Indicator	Eenheid	2023*	2024
1	Formatie	fte per 1.000 inwoners	7,6	8,0
2	Bezetting	fte per 1.000 inwoners	6,8	6,8
3	Apparaatskosten	euro per inwoner	705	819
4	Externe inhuur	%	0,7	0,9
5	Overhead	%	8,4	8,7

*Beleidsindicatoren primitieve begroting 2023

Toelichting
1. De toegestane formatie op basis van het formatieplan per 1.000 inwoners.
2. Het aantal fte dat werkzaam is per 1.000 inwoners.
3. De apparaatskosten in euro per inwoner.
4. De kosten voor externe inhuur als percentage van de totale personeelskosten.
5. De overheadkosten als percentage van de totale lasten in de begroting (exclusief toevoegingen reserves).

Toerekening van overhead aan tarieven
De kosten van overhead worden niet toegerekend. Voor de berekening van tarieven voor lokale heffingen kan de overhead echter wel extracomptabel worden meegenomen. Het opslagpercentage hiervoor wordt jaarlijks bij de begroting vastgesteld. Het wordt berekend op basis van de verhouding van de geraamde kosten van overhead tot de geraamde personeelskosten van het primaire proces.
Het opslagpercentage op de primaire personeelskosten in de tarieven komt voor de begroting 2024 dan op 87,9. In de opbouw van de tarieven die zijn opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen, is met dit percentage rekening gehouden.

Lasten (x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Personeelskosten	7.276	7.558	7.995	7.942	7.942	7.942
Overige kosten	3.926	4.409	4.396	4.376	4.376	4.376
Totaal Lasten	**11.202**	**11.967**	**12.391**	**12.318**	**12.318**	**12.318**

Baten (x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Personeelskosten	0	0	0	0	0	0
Overige kosten	273	20	20	20	20	20
Totaal Baten	**273**	**20**	**20**	**20**	**20**	**20**
Saldo	**10.929**	**11.947**	**12.371**	**12.298**	**12.298**	**12.298**

Toelichting
Het overzicht betreft de kosten van overhead. Hieronder wordt het verschil in de *totale* apparaatskosten (de personeelskosten die betrekking hebben op het primaire proces en de overheadkosten) ten opzichte van de begroting 2023 toegelicht. Bij de programma's wordt volstaan met een verwijzing naar deze toelichting.

Totale apparaatskosten
De totale apparaatskosten bedragen in 2024 per saldo afgerond € 26,3 miljoen (begroting 2023 € 24,7 miljoen inclusief wijzigingen). Hiervan heeft € 21,9 miljoen betrekking op salarissen en overige personeelskosten en € 4,4 miljoen op overige budgetten. Van het totaal is € 13,9 miljoen rechtstreeks op de programma's en algemene dekkingsmiddelen verantwoord. Op het overzicht Overhead is € 12,3 miljoen verantwoord (inclusief mutaties reserves).

	Salarissen+overige personeelskosten	Overig budgetten	Totaal
Programma's en algemene dekkingsmiddelen	13.919		13.919
Overzicht overhead	7.995	4.376	12.371
Mutaties reserves overhead		-14	-14
Totaal	**21.914**	**4.362**	**26.276**

Het nadelige verschil met de begroting 2023 bedraagt per saldo € 1.591.000,00.
Dit betreft een stijging van salaris- en overige personeelskosten van € 1.605.000,00 en een daling van overige budgetten van € 14.000,00.

De voornaamste oorzaken van dit stijging van de salaris- en overige personeelskosten zijn:

- Loonstijgingen	€	1.040.000,00 N
- Ontwikkelingen in de personeelsformatie	€	678.000,00 N
- Inhuur personeel van derden	€	170.000,00 V
- Overige ontwikkelingen	€	57.000,00 N
	€	1.605.000,00 N

De ontwikkelingen in de formatie worden deels gedekt door vervallen budgetten op de programma's.

De daling van de overige budgetten betreft de volgende mutaties.

- Huisvesting	€	163.000,00 V
- Documentatie en informatievoorziening	€	109.000,00 N
- Applicaties	€	58.000,00 N
- Informatievoorziening en automatisering	€	18.000,00 N
- Bestuurlijk juridische advisering	€	23.000,00 V
- Diverse overige budgetten	€	13.000,00 V
	€	14.000,00 V

Totaal apparaatskosten ten opzichte van begroting 2023	€	1.591.000,00 N

Het nadeel op de apparaatskosten wordt (deels) gecompenseerd uit het nominale deel van het accres 2024 in de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Meerjarenraming overhead

De kosten van overhead dalen in de periode van de meerjarenraming per saldo met € 73.000,00. Dit betreft de volgende mutatie.

- Informatievoorziening en automatisering	€	73.000,00 V
Totaal mutaties overhead meerjarenraming	€	73.000,00 V

Mutaties reserves

Onttrekkingen (x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Personeelskosten						
Overige kosten	19	29	14	14	14	14
Totaal onttrekkingen	**19**	**29**	**14**	**14**	**14**	**14**

Saldo mutaties	**19**	**29**	**14**	**14**	**14**	**14**

Toelichting

De onttrekkingen aan de reserves zijn € 15.000,00 lager dan in de begroting 2023. De oorzaak is:

Overige kosten

- De in 2023 geraamde incidentele onttrekking aan de reserve Duurzame energie is vervallen.	€	15.000,00 -
Totaal mutaties reserves	€	15.000,00 -

Paragrafen

1. PARAGRAAF LOKALE HEFFINGEN

De gemeente heeft naast de uitkeringen van het Rijk meer inkomsten nodig om op verschillende terreinen uitgaven te kunnen doen. Daarom heffen wij belastingen. Deze kunnen wij indelen in algemene heffingen en bestemmingsheffingen. De algemene heffingen zijn onroerendezaakbelastingen en toeristenbelasting. De gemeente is vrij in de besteding van deze middelen. Bestemmingsheffingen zijn bestemd om bepaalde kosten te dekken. Bestemmingsheffingen zijn bijvoorbeeld de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en leges voor paspoorten, rijbewijzen, omgevingsvergunningen en andere diensten.

a. ***Geraamde inkomsten***

onroerendezaakbelastingen	€ 8.607.200,00
afvalstoffenheffing	€ 3.558.500,00
rioolheffing	€ 3.029.600,00
begrafenisrechten	€ 59.700,00
toeristenbelasting	€ 173.000,00
BIZ bijdragen	€ 58.500,00
marktgelden	€ 53.300,00
lig- en stagelden Spoordok	€ 33.900,00
liggelden woonschepen	€ 3.900,00
leges burgerzaken	€ 326.000,00
leges omgevingsvergunningen	€ 450.000,00
leges overige vergunningen	€ 55.000,00

b. **Beleid ten aanzien van de lokale heffingen**
Uitgangspunt voor het tarievenbeleid bij afvalstoffenheffing, rioolheffing, marktgelden en de tarieven voor lig- en stagelden is een kostendekking van 100%. De geraamde opbrengsten van deze heffingen zijn daarom gelijk aan het saldo van de geraamde baten en lasten, waar van toepassing vermeerderd met toe te rekenen kosten overhead en berekende btw.

c. **Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen**
Hieronder zijn diverse heffingen op hoofdlijnen toegelicht. Waar van toepassing is een kostenonderbouwing toegevoegd.

Onroerendezaakbelastingen
De opbrengst van de onroerendezaakbelastingen is ten opzichte van 2023 met 2% trendmatig verhoogd, daarnaast is op grond van de vastgestelde verruimingsmaatregelen in de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 voor de jaren 2024-2026 een extra verhoging van 1% doorgevoerd. De verwachte opbrengst is in 2024 € 251.000,00 hoger dan geraamd in 2023.

Bij de berekening van de tarieven voor 2024 wordt rekening gehouden met de resultaten van de herwaardering van alle WOZ-objecten naar het waardeniveau op 1 januari 2023.
Als de herwaarderingswerkzaamheden zijn afgerond doen wij een voorstel over de tarieven voor 2024.

Afvalstoffenheffing
Op basis van Diftar (**dif**ferentiatie **tar**ieven) wordt naast een vast bedrag per huishouden (vastrecht) afzonderlijk een belasting geheven voor het aanbieden van de afvalcontainers. De tarieven voor het variabele deel van de afvalstoffenheffing worden gedifferentieerd naar het soort container (grijs of groen) en het volume (240 of 140 liter).
Het Diftar-systeem wordt voor vrijwel alle laagbouwwoningen toegepast. Bewoners van de zogenoemde hoogbouw moeten gebruikmaken van ondergrondse verzamelcontainers. Het aanbod van afval wordt door middel van een pasje per huishouden geregistreerd. Van deze huishoudens wordt naast het vastrecht ook een belasting geheven voor het aanbieden van afval. De aanslag voor het variabele deel wordt vastgesteld op basis van het aantal inworpen van afval in de ondergrondse container.

Jaarlijks wordt beoordeeld of een deel van de egalisatiereserve Afvalstoffenheffing via een incidentele verlaging van het vastrechttarief aan de belastingbetaler kan worden teruggegeven. De verwachte omvang van de egalisatiereserve Afvalstoffenheffing bedraagt per 1 januari 2024 € 263.000,00. Wij stellen voor de omvang van de reserve te handhaven als buffer voor het opvangen van mogelijke incidentele nadelen en voor 2024 kostendekkende tarieven te handhaven.

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de geldende tarieven voor 2023 en de tarieven voor 2024 berekend op basis van de begroting 2024.

Soort	Tarief 2023	Tarief 2024
Vast tarief	€ 155,00	€ 160,00
Per aanbieding:		
- container restafval 140 liter	€ 4,50	€ 5,45
- container restafval 240 liter	€ 6,75	€ 7,85
- container gft-afval 140 liter	€ 2,60	€ 3,00
- container gft-afval 240 liter	€ 3,65	€ 4,20
Per inworp:		
- verzamelcontainer	€ 1,75	€ 2,05

De meest voorkomende combinatie bestaat uit een container van 240 liter voor restafval en een container van 140 liter voor gft-afval. Het beeld is als volgt:

Soort	Aanslag 2023	Aanslag 2024
Vast tarief	€ 155,00	€ 160,00
Container restafval	" 54,00	" 62,80
Container gft-afval	" 18,20	" 21,00
Totaal	€ 227,20	€ 243,80

Uitgangspunt bij bovenstaande berekening is dat de minicontainer van 240 liter voor restafval in 2024 8 keer (begroting 2023: 8 keer) wordt aangeboden en de minicontainer van 140 liter voor gft-afval 7 keer (begroting 2023: 7 keer).

Voor verzamelcontainers:

Soort	Aanslag 2023	Aanslag 2024
Vast tarief	€ 155,00	€ 160,00
Verzamelcontainer	" 45,50	" 63,55
Totaal	€ 200,50	€ 223,55

Voor de berekening van een gemiddelde aanslag voor het gebruik van een verzamelcontainer gaan wij in 2024 uit van 31 inworpen per jaar (begroting 2023: 26 keer).

Wij stellen u voor de bovengenoemde tarieven voor de afvalstoffenheffing 2024 vast te stellen.

Kostenonderbouwing van de afvalstoffenheffing

Uitgangspunt is dat de totale opbrengst van de afvalstoffenheffing gelijk is aan het saldo van alle baten en lasten voor het uitvoeren van alle taken binnen het kader van afval (100% kostendekking).
Het betreft baten en lasten die direct het gevolg zijn van de afvaltaken van de gemeente. Het gaat daarbij onder andere om het huis-aan-huis laten inzamelen en laten verwerken van de verschillende afvalstromen, het geven van gelegenheid grofvuil in te leveren en te laten verwerken en afgedankte spullen in te leveren en aan te bieden via het kringloopcentrum.

Voor de heffing van de afvalstoffenheffing is uitgegaan van de totale (netto) kosten vermeerderd met btw. De toegerekende lasten van Verkeer en vervoer betreffen zwerf- en clandestien vuil, de

toegerekende lasten van Inkomensregelingen betreffen het geraamde bedrag voor kwijtscheldingen (zie e. Kwijtscheldingsbeleid). De wijze van toerekenen van de kosten van overhead is toegelicht in het Overzicht overhead in het programmaplan.
Op rekeningbasis worden mogelijke overschotten toegevoegd aan de reserve Afvalstoffenheffing, tekorten worden (voor zover mogelijk) onttrokken aan deze reserve.

De opbrengst van de afvalstoffenheffing is als volgt opgebouwd.

	Baten/Lasten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN AFVAL			
Direct toegerekende lasten Afval	-2.901.100		
Directe baten Afval, exclusief heffingen	255.100		
Direct toegerekende lasten Verkeer en vervoer	-34.000		
Direct toegerekende lasten Inkomensregelingen	-175.000		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen kosten overhead Afval	-251.000		
Berekende BTW Afval	-452.500		
Totalen	**-703.500**	**3.558.500**	**100**

Rioolheffing
Met de rioolheffing, gebaseerd op artikel 228a van de Gemeentewet, kan de gemeente kosten verhalen die verband houden met de nakoming van de zorgplichten die de gemeente heeft voor afvalwater en voor hemel- en grondwater. De basis voor de rioolheffing zijn de kosten die in het gemeentelijke basisrioleringsplan (BRP) zijn opgenomen.

De rioolheffing wordt geheven van eigenaren van percelen die direct of indirect zijn aangesloten op de gemeentelijke riolering. Onder aansluiting op de riolering wordt niet uitsluitend de aanwezigheid van een afvoerbuis verstaan. De belasting wordt ook geheven voor verwerking van hemel- en grondwater dat niet via een afvoerbuis aan de gemeente wordt aangeboden.

Wij onderscheiden twee tarieven. Een tarief voor een perceel (een roerende of onroerende zaak of een zelfstandig gedeelte daarvan) en een tarief voor een garagebox die een zelfstandig WOZ-object vormt.
Voor de rioolheffing worden kostendekkende tarieven gehanteerd. Het tarief voor een woning kan voor 2024 worden vastgesteld op € 188,00 (begroting 2023: € 172,00) en het tarief voor een garagebox op € 22,00 (begroting 2023: € 19,00).
De verwachte omvang van de egalisatiereserve Riolering bedraagt per 1 januari 2024 € 402.000,00.

Wij stellen u voor de bovengenoemde tarieven voor de rioolheffing 2024 vast te stellen.

<u>Kostenonderbouwing van de rioolheffing</u>
Uitgangspunt is dat de totale opbrengst van de rioolheffing gelijk is aan het saldo van alle baten en lasten voor het uitvoeren van alle taken binnen het kader van riolering (100% kostendekking).
Het betreft baten en lasten die direct het gevolg zijn van de taken van gemeenten om het rioolstelsel voldoende kwalitatief en kwantitatief in stand te houden. Het gaat daarbij zowel om de infrastructuur als de dagelijkse werking van het riool.

Voor de heffing van de rioolheffing is uitgegaan van de totale (netto) kosten vermeerderd met btw.
De toegerekende lasten van Verkeer en vervoer betreffen 20% van de totale veegkosten van straten, wegen en fietspaden. Door vegen wordt onder andere voorkomen dat straatvuil in het riool terechtkomt waardoor verstoppingen worden voorkomen en de onderhoudskosten uiteindelijk lager

uitvallen. De toegerekende lasten van Inkomensregelingen betreffen het geraamde bedrag voor kwijtscheldingen (zie e. Kwijtscheldingsbeleid). De wijze van toerekenen van de kosten van overhead is toegelicht in het Overzicht overhead in het programmaplan.
Op rekeningbasis worden mogelijke overschotten toegevoegd aan de egalisatiereserve Riolering, tekorten worden (voor zover mogelijk) onttrokken aan deze reserve.

De opbrengst van de rioolheffing is als volgt opgebouwd.

	Baten/Lasten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN			
Direct toegerekende lasten Riolering	-2.501.100		
Directe baten Riolering, exclusief heffingen	47.900		
Direct toegerekende lasten Verkeer en vervoer	-41.600		
Direct toegerekende lasten inkomensregeling	-2.000		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen kosten overhead Riolering	-195.600		
Berekende BTW Riolering	-337.200		
Totalen	**-532.800**	**3.029.600**	**100**

Begrafenisrechten
Voor de uitgifte van graven en het algemeen onderhoud op de gemeentelijke begraafplaatsen heffen wij rechten in de vorm van een jaarlijkse aanslag (aflopend) en afkoopsommen voor 25 jaar (bij uitgifte) of 10 jaar (bij verlenging). De afkoopsommen worden in een voorziening gestort, jaarlijks wordt respectievelijk 1/25^{e} deel en 1/10^{e} deel van de voorziening ingezet ter dekking van de geraamde onderhoudslasten van de begraafplaatsen. Er is daarom in het begrotingsjaar geen directe relatie tussen de dekking van de onderhoudslasten en de hoogte van de berekende tarieven voor uitgifte en onderhoud.
Daarnaast worden rechten geheven voor het begraven van lijken of het plaatsen van asbussen en voor de uitvoering van andere specifieke taken en dienstverlening door of namens de gemeente. Hiervan is een kostenonderbouwing opgenomen.
Bij de vaststelling van de belastingverordeningen voor 2024 wordt een voorstel voor aanpassing van de tarieven gedaan.

<u>Kostenonderbouwing van de rechten voor het begraven</u>
De geraamde opbrengst is totaal € 59.700,00, hiervan heeft € 56.500,00 betrekking op de opbrengst van de rechten voor het begraven. Het heffen van de begrafenisrechten voor het begraven van lijken of plaatsen van asbussen is niet 100% kostendekkend. De geraamde lasten betreffen vooral de (deels vaste) kosten van grafdelven. De geraamde opbrengst wordt bepaald op basis van prijsindexatie en ontwikkelingen in werkelijke opbrengsten in voorgaande jaren. De kostendekkendheid in het begrotingjaar is 82%.

	Baten/Lasten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN			
Direct toegerekende lasten begravingen	-53.300		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen kosten overhead begravingen	-15.400		
Totalen	**-15.400**	**56.500**	**82**

Toeristenbelasting
Het tarief voor de toeristenbelasting is € 1,50 per persoon per overnachting. Wij verwachten in het jaar 2024 115.000 overnachtingen. Wij stellen voor het tarief voor de toeristenbelasting voor 2024 ongewijzigd vast te stellen op € 1,50 per persoon per overnachting.

BIZ bijdragen
De raming betreft de opbrengst op grond van de Verordening Bedrijveninvesteringszone Centrum Stadskanaal 2021. Deze verordening loopt van 2021 tot en met 2025.
De opbrengst wordt doorbetaald aan de Stichting BIZ Centrum Stadskanaal voor de bekostiging van activiteiten.

Marktgelden
In onze gemeente worden in Stadskanaal en Musselkanaal wekelijks markten gehouden. Voor de markt in Stadskanaal geldt als maatstaf van heffing de oppervlakte van de standplaats en voor de markt in Musselkanaal is de frontbreedte van de standplaats de maatstaf van heffing.

De tarieven voor het marktgeld worden berekend op basis van de werkelijke bezetting van de markten. Om de geraamde kosten van de markten te verhalen moeten de tarieven voor 2024 ten opzichte van 2023 worden verhoogd.

De kostendekkende tarieven voor 2024 zijn dan als volgt:
€ 0,84 per m² (begroting 2023: € 0,79) voor de markt in Stadskanaal;
€ 2,55 per m¹ (begroting 2023: € 2,53) voor de markt in Musselkanaal.

Wij stellen u voor in te stemmen met de voorgestelde tarieven marktgelden voor 2024.

Kostenonderbouwing van de marktgelden
Uitgangspunt bij het in rekening brengen van de marktgelden volgens de voorgestelde tarieven is dat de opbrengst van de marktgelden maximaal 100% bedraagt van het begrote saldo van de baten en lasten die het exploiteren van de weekmarkten in Stadskanaal en Musselkanaal met zich mee brengen. Bij de bezetting van de markten wordt gelet op een evenwichtig marktaanbod waardoor bij de marktkooplieden draagvlak wordt gecreëerd voor het tarief dat in rekening wordt gebracht.

	Baten/Lasten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN MARKTEN			
Direct toegerekende lasten Markten	-50.700		
Directe baten Markten, exclusief marktgelden	-		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen kosten overhead Markten	-2.600		
Totalen	**-53.300**	**53.300**	**100**

Lig- en stagelden Spoordok
De gemeentelijke jachthaven Spoordok in Musselkanaal is aangelegd voor de vaarrecreatie. Ook is een camperplaats aanwezig. Bij de jachthaven zijn voorzieningen aangebracht, waar de vaar- en camperrecreanten gebruik van kunnen maken.
De gebruiker van een vaartuig is voor het innemen van een ligplaats liggeld verschuldigd, voor het gebruik van een camperplaats is stageld verschuldigd. We gaan uit van 225 overnachtingen voor ligplaatsen (begroting 2023: 225) en 2.000 overnachtingen voor staplaatsen (begroting 2023: 2.000).

Op basis van kostendekkendheid zijn de tarieven voor 2024 dan als volgt:
- € 1,40 per strekkende meter boot per nacht (begroting 2023: € 1,40) voor een ligplaats (afgerond op hele meters met een minimum van € 10,00 per boot per nacht) ;
- € 15,35 per overnachting (begroting 2023: € 15,35) voor een staplaats.

Wij stellen u voor in te stemmen met de voorgestelde tarieven voor 2024.

Kostenonderbouwing van de lig- en stagelden
De kosten betreffen de verhuur en exploitatie van de jachthaven en de camperstandplaatsen. De tarieven zijn 100% kostendekkend. De toegerekende lasten van Verkeer en vervoer betreffen onderhoud van het terrein.

	Baten/Lasten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN LIG- EN STAGELDEN			
Direct toegerekende lasten Spoordok	-28.700		
Directe baten, exclusief lig- en stagelden	500		
Direct toegerekende lasten Verkeer en vervoer	-2.700		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen vermogenskosten	-3.000		
Totalen	**-3.000**	**33.900**	**100**

Liggeld woonschepenlocaties
Voor de woonschepenlocaties in Stadskanaal en Musselkanaal is in 2016 de "Liggeldverordening woonschepenlocaties 2017" vastgesteld. In deze verordening is het tarief voor het liggeld vastgesteld op € 301,50 per jaar.

Leges Burgerzaken
De leges van burgerzaken worden geheven krachtens de Legesverordening (i.c. titel 1) die jaarlijks door uw raad in december wordt vastgesteld. Het grootste deel van de legesopbrengst bestaat uit de legesheffing voor reisdocumenten en rijbewijzen. Daarnaast worden er leges geheven wegens verstrekkingen uit de Basisregistratie Personen.

Kostenonderbouwing leges burgerzaken
Het uitgangspunt voor de toerekening van lasten bij dit onderdeel is dat de verhouding tussen de werkzaamheden van burgerzaken die wel en niet onder de legesheffing vallen 50% bedraagt.

	Baten/Lasten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN			
Direct toegerekende lasten leges Burgerzaken	-491.000		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen kosten overhead leges Burgerzaken	-326.000		
Totalen	**-817.000**	**326.000**	**40**

Leges omgevingsvergunningen
Een omgevingsvergunning kan worden afgegeven voor diverse activiteiten waaronder bouwvergunningen. Vanaf 1 juli 2023 worden de werkzaamheden voor het verstrekken van bouwvergunningen in eigen beheer uitgevoerd (voorheen door de Omgevingsdienst Groningen).

Kostenonderbouwing leges omgevingsvergunningen
Niet alle geraamde kosten kunnen in leges worden omgezet. Er zijn bouwvergunningen die van rechtswege verstrekt moeten worden en waarvoor geen leges in rekening kunnen worden gebracht. Daarnaast zijn er bouwvergunningen waarvan niet alle onderdelen in rekening kunnen worden gebracht en zijn er initiatieven en projecten waarvoor na intensief vooroverleg uiteindelijk geen bouwaanvraag wordt gedaan. Hierdoor is de kostendekkendheid lager dan 100%.

Het dekkingspercentage valt ten opzichte van de begroting 2023 (51%) lager uit door de financiële effecten van het in eigen beheer uitvoeren. Dit betreft vooral de toerekening van overhead.

	Baten/lasten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN			
Direct toegerekende lasten Bouwvergunningen en vrijstellingsprocedures	-644.300		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen kosten overhead Bouwvergunningen en vrijstellingsprocedures	-442.100		
Totalen	**-1.086.400**	**450.000**	**41**

Leges overige vergunningen
Dit betreft legesopbrengsten voor vergunningen APV en bijzondere wetten, inritten en straatwerk nutsbedrijven.

d. **Lokale lastendruk**
Door het hanteren van gedifferentieerde tarieven voor de afvalstoffenheffing (Diftar) is het bedrag van deze heffing niet voor elk huishouden gelijk. Naast het vastrecht is een belasting verschuldigd voor elke containerlediging of inworp in een ondergrondse container. Per huishouden gaan wij uit van een gemiddeld aantal van 8 ledigingen (begroting 2023: 8 ledigingen) van de grijze container (restafval) en 7 ledigingen (begroting 2023: 7 ledigingen) van de groene container (gft-afval).

Voor 2024 is de volgende indicatie van de lokale lastendruk te geven:

	2023	2024
Onroerendezaakbelastingen	€ 338,00	€ 348,00
Afvalstoffenheffing	" 227,20	" 243,80
Rioolheffing	" 172,00	" 188,00
Totaal	€ 737,20	€ 779,80

Voor de onroerendezaakbelastingen is uitgegaan van de gemiddelde aanslag per woning van € 338,00 + 3% = € 348,00. De belastingdruk is een gemiddelde en kan voor individuele huishoudens nogal verschillen. Gemiddeld verwachten wij een verhoging van de belastingdruk met 5,8%.
De landelijke gemiddelde woonlasten voor huishoudens in 2023 is € 944,00.

e. **Kwijtscheldingsbeleid**
Het kwijtscheldingsbeleid van onze gemeente is ruimhartig. Aan particulieren kan onder bepaalde voorwaarden gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend van afvalstoffenheffing, onroerendezaakbelasting (ozb), rioolheffing en leges voor reisdocumenten en rijbewijzen.
Bij de berekening van de betalingscapaciteit spelen de kosten van bestaan een belangrijke rol. Onze gemeente hanteert voor de kosten van bestaan de maximaal wettelijk toegestane norm. Dit is een bedrag van maximaal 100% van het normbedrag zoals vastgesteld in het kader van de Participatiewet (bijstandsnorm). Voor personen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben of ouder zijn geldt een vast normbedrag.

Wij ramen het kwijt te schelden bedrag voor de afvalstoffenheffing (vastrecht + variabel deel) op € 175.000,00, voor de rioolheffing op € 2.000,00 en voor de onroerendezaakbelasting (eigenaren van woningen) op € 1.500,00.

f. **Overzicht belastingverordeningen**

	Datum vaststelling
- Verordening onroerendezaakbelastingen Stadskanaal 2023	19 december 2022
- Verordening afvalstoffenheffing Stadskanaal 2023	19 december 2022
- Verordening rioolheffing Stadskanaal 2023	19 december 2022
- Verordening begrafenisrechten Stadskanaal 2023	19 december 2022
- Verordening toeristenbelasting Stadskanaal 2021	14 december 2020
- Verordening marktgeld Stadskanaal 2023	19 december 2022
- Lig- en stageldverordening Spoordok Musselkanaal 2023	19 december 2022
- Liggeldverordening woonschepenlocaties 2017	19 december 2016
- Legesverordening Stadskanaal 2023	19 december 2022

2. PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

Algemeen
Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit betekent dat (de uitvoering van) het beleid veranderd moet worden. Het weerstandsvermogen hangt samen met de robuustheid van de begroting: een precies sluitende begroting zonder weerstandsvermogen betekent dat bij iedere tegenvaller een probleem (incidenteel of structureel) ontstaat. Een financiële buffer in de vorm van weerstandsvermogen is daarom noodzakelijk.
De omvang van deze buffer is afhankelijk van de risico's die de gemeente loopt. Het gaat hierbij om risico's van materieel belang waarvoor geen maatregelen zijn getroffen.
Het instrument om het weerstandsvermogen te beheersen is risicomanagement, een continu proces gericht op het opmaken van een actueel risicoprofiel. Het risicoprofiel moet vervolgens worden afgezet tegen de aanwezige weerstandscapaciteit.
Deze paragraaf geeft het weerstandsvermogen gebaseerd op de ramingen in de begroting en de risico's van de gemeente zoals bekend bij het opstellen van de begroting. Daarnaast zijn financiële kengetallen opgenomen.

Er is onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Bij de incidentele weerstandscapaciteit gaat het vooral om de omvang van de algemene reserves en bestemmingsreserves (eigen vermogen) en de incidentele risico's. Met structurele weerstandscapaciteit worden middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers met structurele financiële effecten op te vangen.

Kaderstelling
De kaderstelling voor het huidige beleid met betrekking tot het weerstandsvermogen is vastgelegd in artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).
In de paragraaf wordt tenminste opgenomen:
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's van materieel belang;
- het beleid omtrent weerstandscapaciteit en risico's;
- een kengetal voor de:
  - netto schuldquote;
  - netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
  - solvabiliteitsratio;
  - grondexploitatie;
  - structurele exploitatieruimte;
  - belastingcapaciteit.
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Beoordeling weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is zeer dynamisch omdat binnen de gemeente beleid wordt uitgevoerd, besluiten worden genomen, nieuwe externe regelgeving van kracht wordt en nieuw beleid wordt geformuleerd en vastgesteld. Dynamiek in risico's betekent dat de benodigde weerstandscapaciteit kan fluctueren. Daarom wordt voor de omvang van de weerstandscapaciteit een norm gehanteerd waarbij de verhouding tussen de beschikbare capaciteit en de benodigde capaciteit wordt uitgedrukt in de ratio weerstandscapaciteit:

$$\frac{\text{Beschikbare capaciteit}}{\text{Benodigde capaciteit (af te dekken risico's)}}$$

De ratio is bepaald op 1,15. Hierbij worden geen maatregelen getroffen zolang de ratio boven de 1 blijft. Wanneer de ratio tijdens een monitor > 1,3 blijkt te zijn betekent dit dat de weerstandscapaciteit meer dan voldoende is. Indien de ratio < 1 blijkt te zijn moet worden overwogen of er maatregelen nodig zijn. Hierbij liggen de mogelijkheden tussen het niet uitvoeren van beleid met een bepaalde risicostructuur tot het vastleggen van middelen om de minimale weerstandscapaciteit te vergroten.

In het kader van de benodigde weerstandscapaciteit wordt de ondergrens van de Algemene reserve gerelateerd aan de benodigde weerstandscapaciteit. Deze capaciteit wordt bepaald door het totaal van de financieel gekwalificeerde risico's te vermenigvuldigen met een ratio van 1,15. Voor 2024 betekent dit dat de Algemene reserve op basis van het totaal van de gekwalificeerde risico's van € 7,3 miljoen daarom afgerond minimaal € 8,4 miljoen (€ 7,3 miljoen x 1,15) moet bedragen.
Bij het vaststellen van het algemene weerstandsvermogen wordt geen rekening gehouden met risico's op het gebied van grondexploitatie en reserves die betrekking hebben op grondexploitatie. Hiervoor wordt een afzonderlijk weerstandsvermogen aangehouden.

Weerstandsvermogen (incidenteel)

(x € 1.000)

	1 januari 2024	**31 december 2024**
Beschikbare weerstandscapaciteit **(a)**	€ 13.800	€ 13.700
Benodigde weerstandscapaciteit **(b)**	€ 7.300	€ 7.000
Weerstandsvermogen (a-b)	€ 6.500	€ 6.700
Ratio weerstandscapaciteit **(a/b)**	1,90	1,96

Op basis van een beschikbare incidentele weerstandscapaciteit van € 13,7 miljoen is de ratio per 31 december 2024 1,96. Uitgaande van de vastgestelde ratio van 1,15 betekent dit dat de beschikbare capaciteit voldoende is voor de dekking van de lopende risico's.

Beschikbare weerstandscapaciteit **(a)**
De beschikbare incidentele weerstandscapaciteit wordt gevormd door het eigen vermogen (reserves). De Algemene reserve is vrij besteedbaar. De rentebaten zijn echter wel als structureel dekkingsmiddel aangemerkt. Inzet van de Algemene reserve heeft een structureel effect op de exploitatie.
Beklemde bestemmingsreserves zijn in beginsel niet vrij besteedbaar. Aangezien u de vastgestelde bestemming van de overige bestemmingsreserves kunt veranderen behoren deze reserves tot de weerstandscapaciteit. Het wijzigen van de bestemming van deze reserves heeft wel direct gevolgen voor het lopende beleid aangezien de bestemmingsreserves op grond van door u vastgesteld beleid zijn ingesteld.

Reservepositie (x € 1.000)

	1 januari 2024	**31 december 2024**
Omvang Algemene reserve	€ 10.400	€ 10.400
Omvang bestemmingsreserves	" 33.100	" 32.200
	€ 43.500	€ 42.600
Beklemde reserves:		
Bestemmingsreserve Verkoop aandelen Essent	" 14.000-	" 14.000-
Bestemmingsreserve Bijdragen in kosten activa	" 15.700-	" 14.900-
Beschikbare weerstandscapaciteit **(a)**	€ 13.800	€ 13.700

De geraamde beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt per 31 december 2024 € 13,7 miljoen en daalt met € 0,1 miljoen.

Aan de bestemmingsreserves wordt geen rente (inflatiecorrectie) toegevoegd, dit beïnvloedt de toereikendheid van deze reserves. De beschikbare weerstandscapaciteit neemt daarnaast af door inzet van de reserves.

Benodigde weerstandscapaciteit **(b)**
Risico's die van materiële betekenis zijn maken deel uit van het weerstandsvermogen. Wij brengen risico's met een financieel belang van € 300.000,00 of meer in beeld.

Borgstellingen geldleningen
De gemeente Stadskanaal waarborgt voor de volgende geldleningen de betaling van rente en aflossing of fungeert als achtervang.

Geldleningen aan woningbouwcorporaties
De financiële risico's die aan deze garanties zijn verbonden, zijn overgedragen aan de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw. De gemeente en het Rijk blijven ieder wel voor 50% op achtervang aanspreekbaar. Deze achtervang is gerelateerd aan de omvang van het waarborgfonds. Door de omvang van het fonds en de financiële constructie is het risico voor de gemeente gering. Mocht de gemeente echter wel worden aangesproken op de achtervang, dan zal dit in de vorm van het verstrekken van een renteloze lening zijn. Deze lening zal dan worden opgenomen als risico.

Geldleningen aan eigenaren van particuliere woningen
Het Waarborgfonds Eigen Woningen verstrekt Nationale Hypotheek Garantie (NHG) voor aankoop en verbetering van woningen aan particulieren. Daarmee worden voor de geldgevers de risico's beperkt en profiteren de geldnemers van een lagere rente. Met het waarborgfonds is een overeenkomst gesloten waarin de achtervang voor bestaande leningen van particulieren is geregeld. De achtervangfunctie (de gemeenten samen met het Rijk) kan door het waarborgfonds worden aangesproken, in de vorm van renteloze leningen, als het garantievermogen te laag is.

Geldleningen aan instellingen voor ouderenhuisvesting
Het schuldrestant van de leningen aan zorginstellingen die werkzaam zijn in onze gemeente wordt per 1 januari 2024 geraamd op € 3.119.000,00 en per 31 december op € 2.833.000,00. Het financiële risico van deze leningen ligt volledig bij de gemeente. Uitgangspunt is dat eventuele nieuwe leningen aan zorginstellingen door deze instellingen worden ondergebracht bij de stichting Waarborgfonds voor de zorgsector (Wfz).

Geldleningen aan overige instellingen
Het schuldrestant van de leningen aan het Noorderpoortcollege wordt per 1 januari 2024 geraamd op totaal € 186.000,00 en per 31 december op totaal € 124.000.00. Het financiële risico van deze leningen ligt bij de gemeente.

Vorderingen

Blijversleningen
Het totaal van verstrekte blijversleningen wordt per 1 januari 2024 geraamd op € 100.000,00.
Het financiële risico van deze leningen is gedekt doordat de financiering niet hoger kan zijn dan 80% van de WOZ-waarde van de woning (waarde hypotheek en blijverslening tezamen).
Het financiële risico bij gedwongen verkoop wordt daardoor beperkt. Bij consumptieve leningen wordt er, naast een hoofdelijke aansprakelijkheid, een maximum leeftijd gesteld van 75 jaar om het risico op niet terugbetalen te beperken.

Duurzaamheidsleningen
Het totaal van verstrekte duurzaamheidsleningen wordt per 1 januari 2024 geraamd op € 1.300.000,00. Het financiële risico van deze leningen is niet gedekt.

Startersleningen
Het totaal van verstrekte startersleningen wordt per 1 januari 2024 geraamd op € 3.100.000,00. Het financiële risico wordt gedekt doordat startersleningen (als 2e hypotheek) onder de zekerheidsstelling van de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) vallen en daarmee geborgd zijn.
Indirect loopt de gemeente wel (beperkt) risico door de achtervangfunctie voor het Waarborgfonds Eigen woningen die de NHG verstrekt (zie onder borgstellingen geldleningen).

Overige risico's

Dividend
De geraamde dividendopbrengst op de aandelen van Enexis NV en NV Bank Nederlandse Gemeenten bedraagt totaal € 460.000,00. Bij de ramingen van dividend geldt dat er geen garanties zijn voor de daadwerkelijke realisering.

Hersanering voormalig gasfabriekterrein
Er loopt een juridische procedure om te komen tot ontbinding van de overeenkomst met de aannemer van de sanering van het voormalige gasfabriekterrein en in verband hiermee het vorderen van schadevergoeding. Wij hebben in 2017 hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank Noord-Nederland van 15 maart 2017.
In de juridische procedure heeft in mei 2019 de comparitie van partijen in het Hoger Beroep plaatsgevonden. Tijdens de comparitie heeft het Hof expliciet gevraagd of partijen niet tot een schikking kunnen komen.
In 2021 is tussen gemeente en aannemer tot een overeenkomst gekomen. Op basis van de overeenkomst, waarbij o.a. het voormalige gasfabriekterrein wordt afgestoten, is (voorlopig) in het financiële risico voorzien. Aan de overeenkomst zijn een aantal voorwaarden verbonden waaraan moet worden voldaan om de juridische procedure af te sluiten. De onderhandelingen voor het vervullen van deze voorwaarden lopen nog, in samenwerking met de aannemer en de provincie Groningen.

Procedure uitbreiding detailhandel Musselkanaal en schadeclaim
Tegen de uitspraak van de rechtbank Noord Nederland inzake het verlenen van een omgevingsvergunning aan supermarkt A heeft supermarkt B hoger beroep ingesteld bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna Afdeling).
De Afdeling heeft op 1 maart 2023 uitspraak gedaan strekkende ten voordele van de gemeente. De Afdeling heeft niet inhoudelijk over de zaak geoordeeld, maar op basis van de relativiteitsbeginsel geoordeeld dat supermarkt B niet nader geconcretiseerd heeft dat als gevolg van de verleende omgevingsvergunning relevante leegstand kan ontstaan. Dit betekent dat de door supermarkt B ingeroepen norm van een goede ruimtelijke ordening, nu dit de vrees voor leegstand betreft, gelet op het relativiteitsvereiste, niet strekt tot bescherming van de belangen van Supermarkt B in haar hoedanigheid van concurrent. Met de uitspraak is aan de bestuursrechtelijke procedure een eind gekomen.

De privaatrechtelijke procedure ingesteld door supermarkt B inzake de schadeclaim die is ontstaan uit de vermeende schending van de overeenkomst uit 2011 is nog aanhangig bij de rechtbank Noord Nederland. Op 24 mei 2023 heeft een rolzitting plaatsgevonden waar de gemeente nogmaals heeft betoogd (middels een antwoordakte) dat er geen sprake is van verwijtbare schending van de overeenkomst. In de privaatrechtelijke procedure heeft de rechtbank nog geen uitspraak gedaan. We nemen het bedrag van € 2.000.000,00 als risico op.

Schadeclaim camperstaplaats Spoordok
In juli 2023 heeft de gemeente bericht ontvangen van de raadsman van de eigenaar van een camping in Musselkanaal (hierna Camping), dat deze voornemens is de gemeente te dagvaarden. De Camping stelt de gemeente aansprakelijk voor inkomstenderving vanwege de nabijheid van camperstaplaats Spoordok en de door de gemeente gehanteerde prijsbeleid. In een procedure bij de Autoriteit Consument en Markt (ACM) is de raad in het ongelijk gesteld voor wat betreft het besluit dat de exploitatie van de camperstaplaats moet worden aangemerkt als een activiteit van algemeen economisch belang. Als gevolg van die uitspraak heeft de gemeente de tarieven aangepast. De Camping meent schade te hebben geleden. De juiste hoogte van het schadebedrag is nog niet bekend. In een eerdere procedure heeft de Camping de gemeente aansprakelijk gesteld voor € 200.000,00. Deze aansprakelijkheid is door de gemeente afgewezen.

Diversen
In algemene zin loopt de gemeente risico's met betrekking tot de volgende onderwerpen:
- planschadeclaims;
- fiscale wet- en regelgeving;
- wachtgeldverplichtingen.

Totaal risico's (x € 1.000)

	1 januari 2024	**31 december 2024**
Gewaarborgde geldleningen	€ 3.300	€ 3.000
Vorderingen	" 1.300	" 1.300
Overige risico's	" 2.700	" 2.700
Benodigde weerstandscapaciteit **(b)**	€ 7.300	€ 7.000

Weerstandsvermogen (structureel)
De meerjarenraming vertoont in 2027 een structureel begrotingstekort van € 639.000,00.

Weerstandscapaciteit
De structurele weerstandscapaciteit wordt bepaald door structurele begrotingsoverschotten en/of maatregelen die structurele middelen genereren om tegenvallers met structurele financiële effecten op te kunnen vangen.

Structurele begrotingsoverschotten
Begrotingsoverschotten maken deel uit van het weerstandsvermogen. Een positief saldo van de laatste schijf van de meerjarenraming wordt aangemerkt als structurele weerstandscapaciteit. De meerjarenraming vertoont in 2027 een nadelig saldo.

Raming onvoorzien
Jaarlijks nemen wij conform voorschrift een bedrag voor onvoorzien op in de begroting. Voor onvoorziene uitgaven wordt een vast bedrag van € 10.000,00 geraamd. Formeel kan deze raming tot de structurele weerstandscapaciteit worden gerekend omdat de omvang van deze verplichte raming niet is voorgeschreven.

Belastingcapaciteit
Gemeenten zijn vrij in het vaststellen van de onroerendezaakbelasting (OZB) tarieven. Daarbij gelden geen absolute of relatieve limieten. De gemiddelde lastendruk over 2023 voor huishoudens met een eigen woning in onze gemeente was € 737,20. Landelijk was in 2023 de gemiddelde lastendruk per huishouden € 944,00. Voor het genereren van structurele middelen, met als doel een positief effect op de structurele weerstandscapaciteit, kunnen de OZB-tarieven (boven trendmatig) verhoogd worden. Vanaf 2024 is de trendmatige verhoging van 2% van de opbrengst OZB verwerkt. Daarnaast is op grond van de vastgestelde verruimingsmaatregelen in de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 voor de jaren 2024-2026 een extra verhoging van 1% doorgevoerd.

Structurele bezuinigingen
Nieuwe ombuigingsmaatregelen kunnen als structurele weerstandscapaciteit worden aangemerkt voor zover dit tot (verdere) begrotingsoverschotten leidt.

Risico's

Sociaal domein
Binnen het sociale domein lopen wij met name bij de uitvoering van de taken financiële risico's. Deze worden vooral veroorzaakt door het open-einde karakter van de regelingen.

Daarnaast spelen op het gebied van jeugdhulp een aantal landelijke en bovenregionale ontwikkelingen waarvan de financiële gevolgen nog niet zijn aan te geven. Het gaat hierbij om jeugdhulpplus en gecertificeerde instellingen.

Financiële kengetallen

Kengetallen:	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Meerjarenraming 2025	2026	2027
Netto schuldquote	28%	41%	36%	30%	27%	23%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen	25%	35%	31%	25%	22%	18%
Solvabiliteitsratio	39%	38%	46%	48%	48%	47%
Structurele exploitatieruimte	4,8%	2,5%	3%	3,9%	-0,3%	-0,5%
Grondexploitatie	0,1%	0%	-0,2%	-0,3%	-0,3%	-0,3%
Belastingcapaciteit	89%	82%	82%	82%	82%	82%

Algemene toelichting

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. De hoogte van de schuld die de gemeente kan dragen hangt in belangrijke mate af van de hoogte van de inkomsten. Het kengetal geeft de netto schuld als aandeel van de inkomsten uitgedrukt in procenten. Het kengetal wordt zowel inclusief als exclusief alle verstrekte geldleningen berekend. Hiermee wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte geldleningen is en betekent voor de schuldenlast. Een netto schuldquote tussen 0% en 100% wordt als normaal beschouwd, boven 100% is er weinig leencapaciteit over. Voor een gemeente geldt als indicatie voor een zeer hoge schuld een maximale norm van 130%.

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het kengetal drukt het eigen vermogen uit als percentage van het balanstotaal. Normaal bevindt de ratio van een gemeente zich tussen 20% en 70%. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele baten en lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves, gedeeld door de totale baten (exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Het kengetal geeft aan welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

Het kengetal grondexploitatie is van belang om te kunnen beoordelen of de grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie. Het geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraamde baten. De waarde van de grond is het totaal van de geraamde boekwaarde van de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie. Het percentage geeft een indicatie van het risico, hoe lager het percentage des te geringer het risico.

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de ruimte die de gemeente heeft om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Het kengetal geeft weer hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De woonlasten meerpersoonshuishouden in het begrotingsjaar worden uitgedrukt in een percentage van het landelijk gemiddelde in het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar.

Beoordeling kengetallen in relatie tot de financiële positie

Voor de beoordeling van de financiële positie moeten de kengetallen in samenhang worden bezien. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid.
De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen van de begroting 2024 zijn gebaseerd op het gemiddelde van de drie voorafgaande jaarrekeningen (2020 tot en met 2022). Deze kengetallen zijn in de meerjarenraming 2025-2027 gebaseerd op de geprognosticeerde balans die is opgenomen in de meerjarenraming.

Op basis van bovenstaande kengetallen voor de begroting 2024 kunnen we concluderen dat onze financiële positie is verbeterd.
Op basis van de solvabiliteitratio zijn we voldoende in staat om aan onze verplichtingen te voldoen. Als gevolg van een toename van het eigen vermogen ontwikkelen de schuldquote en de solvabiliteitsratio zich positief in de meerjarenraming.
De boekwaarden van de grondexploitatie zijn reëel en kunnen naar verwachting worden terugverdiend.
Het kengetal structurele exploitatieruimte is in 2024 en 2025 positief. In de meerjarenraming muteert het kengetal van positief in 2024 en 2025 naar negatief in 2026 en 2027. Dit betekent dat de structurele baten in 2026 en 2027 niet meer toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Wanneer we het structurele tekort in het kader van onze financiële kengetallen bekijken dan is er nog belastingcapaciteit aanwezig om dit op te kunnen vangen. Daarnaast kan er worden gekeken naar andere maatregelen.
Voor incidentele tegenvallers is er incidentele weerstandscapaciteit aanwezig (zie onder weerstandsvermogen), inzet hiervan is wel van invloed op de solvabiliteitsratio.

3. PARAGRAAF ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Inleiding
Deze paragraaf betreft het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Hierbij gaat het om wegen, riolering en water, groen en gebouwen. Deze onderwerpen komen voor in de diverse beleidsvelden. De informatie in deze paragraaf is daarmee een dwarsdoorsnede van de begroting.

De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan zijn bepalend voor het voorzieningenniveau in de gemeente. Het beleid is gericht op het uitvoeren van het noodzakelijke onderhoud en het zoveel mogelijk voorkomen van (potentieel zeer kostbaar) achterstallig onderhoud.

Op 26 juni 2023 is de Nota Onderhoud Openbare Ruimte 2023-2026 vastgesteld. De nota geeft het kader weer voor de inrichting van het onderhoud en het beoogde onderhoudsniveau voor wegen, civiele kunstwerken en beschoeiingen, openbare verlichting, riolering en water, groen, speelplaatsen en gebouwen. In deze paragraaf wordt daarom niet meer ingegaan op de beleidskaders, maar wordt verwezen naar de nota. De uitvoering van de nota vindt plaats binnen de in de begroting geraamde budgetten en investeringen.

De kapitaalgoederen worden met behulp van het integraal beheersysteem planmatig beheerd en onderhouden. Door keuzes te maken in het uit te voeren onderhoud en het koppelen van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens aan kostenindicatoren worden maatregelen en planningen gegenereerd. Hierdoor zijn wij in staat om gemeentelijke eigendommen duurzaam in goede staat te houden op het vastgestelde ambitieniveau.

Wegen
Het beheer van wegen bestaat in hoofdlijnen uit twee vormen van onderhoud:
- regulier onderhoud;
- groot onderhoud.

Regulier onderhoud
Dit zijn de activiteiten die tot de dagelijkse werkzaamheden behoren van de beheerorganisatie zoals vegen, kleine reparaties aan verhardingen, klein herstelwerk, belijning en het herstraten van een deel van de weg. In de begroting 2024 is hiervoor € 926.000,00 geraamd.

Groot onderhoud
Grotere, planmatige maatregelen met als doel de structurele achteruitgang van een object te vertragen en weer aan de technische richtlijnen te laten voldoen valt onder groot onderhoud. De werkzaamheden zijn ingrijpend van aard en periodiek op een groot deel van de weg. Voorbeelden zijn het herstraten van een weg en het aanbrengen van nieuwe asfaltdeklagen. Projectmatig onderhoud is het groot onderhoud dat plaatsvindt op basis van het beheerprogramma GBI. De kosten voor groot onderhoud kunnen sterk variëren van jaar tot jaar. Om pieken te voorkomen wordt de gemiddelde onderhoudsbehoefte over vier jaren vastgesteld.

In de begroting 2024 is € 901.000,00 geraamd voor groot onderhoud aan wegen. Op hoofdroutes (wegen met een ontsluitingsfunctie hoge verkeersbelasting) wordt preventief onderhoud uitgevoerd omdat deze wegen het meest gevoelig zijn voor schades als gevolg van verkeersbelasting in combinatie met weersinvloeden. Dit zijn vooral asfaltwegen.
Op alle overige wegen (woonstraten en wegen in het buitengebied met een lage verkeersbelasting) wordt curatief onderhoud uitgevoerd. Dat wil zeggen: alleen het noodzakelijk onderhoud als dat uit oogpunt van verkeersveiligheid noodzakelijk is.

Voor herstel van het fietspad Handelsstraat-Poststraat is in 2024 rekening gehouden met een investeringsbedrag van € 1.500.000,00.

Civiele kunstwerken
De onderhoudsbehoefte voor alle civiele kunstwerken (bruggen, beschoeiing en kademuren) voor de langere termijn wordt bepaald op basis van het beheerprogramma GBI.
In de begroting 2024 is voor civiele kunstwerken € 421.000,00 geraamd voor dagelijks onderhoud, inspectiekosten en storingen.

In 2024 is een vervangingsinvestering voorzien ten aanzien van de Drouwenermondse brug van € 4.700.000,00. Voor structurele lasten van noodzakelijk vervangingen ten behoeve van de veiligheid en de werking van beweegbare bruggen is een reservering opgenomen. De investeringsruimte voor 2024 bedraagt € 317.000,00

Voor vervanging van slechte beschoeiingen/damwanden met een restlevensduur van maximaal 2 jaar is in 2024 en 2025 jaarlijks € 650.000,00 beschikbaar.

Openbare verlichting
Van het areaal aan openbare verlichting is 85% inmiddels verled. De komende jaren wordt het restant van de vervangingen uitgevoerd. Voor 2024 is hiervoor een bedrag van € 277.000,00 beschikbaar.
Voor de onderhoudskosten (dagelijks onderhoud, storingen en remplace) is in de begroting 2024 € 96.000,00 geraamd.

Riolering en water
Voor het dagelijks onderhoud van het riool is een budget van € 1.069.000,00 beschikbaar. Hiervoor wordt jaarlijks een gedeelte van het riool geïnspecteerd en gereinigd en de gemalen onderhouden.

<u>Achterstallig onderhoud</u>
Uit het beheersysteem zijn de kosten voor het vervangen of repareren van riolering gegenereerd. De bedragen zijn gebaseerd op inspectiegegevens en/of ouderdom van de riolering. Het gaat om achterstallig onderhoud over de periode 2020-2023 van totaal € 7,7 miljoen.
Van het achterstallige onderhoud is vastgesteld dat het voor ruim € 2 miljoen om vervangingen gaat. Vervanging kan over meerdere jaren uitgesmeerd worden. Voor knelpunten met een indicatieve waarde van globaal € 5,7 miljoen worden op basis van assetmanagement en risico gestuurd en toekomstgericht rioolbeheer keuzes gemaakt.

Voor de vervangingen is in 2023 afgerond nog € 0,9 miljoen beschikbaar, in de Kadernota Financieel Perspectief 2023-2033 is voor de periode 2023-2026 aanvullend € 1,1 miljoen beschikbaar gesteld. Voor 2024 gaat het om € 400.000,00.

De circa 320 IBA's (Individuele Behandeling van Afvalwater) die omstreeks 2005 in het kader van het project Westerwolde Schoon! zijn geplaatst zijn inmiddels afgeschreven. Een aantal componenten had een technische levensduur van 15 jaar. Vervanging van deze componenten, zoals het besturingssysteem en de luchtpomp is onvermijdelijk om storingen te voorkomen en de goede werking van de IBA voor de komende jaren te garanderen. Ook dienen een aantal IBA's aangepast of vervangen te worden. Voor de renovatie is in 2021 € 108.000,00 beschikbaar gesteld. Dit project loopt nog door tot in 2024.

Groen
Het groenonderhoud wordt uitgevoerd op basis van de onderhoudsniveaus die zijn beschreven in de Kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte, beeldkwaliteit bestekken en de kwaliteitscatalogus van de CROW.

Er is in 2024 € 4.080.000,00 beschikbaar voor het groenonderhoud. Van dit budget wordt het groen langs wegen (bermen/bermsloten € 483.000,00), groenonderhoud sportvelden (€ 220.000,00), baanonderhoud sportvelden (€ 348.000,00) en het groen in de wijken inclusief het groen bij scholen en zwembaden (€ 3.029.000,00) onderhouden.

Voor vervanging van het kunstgrasveld op het sportveld Musselkanaal is een investeringsbedrag van € 600.000 beschikbaar.

Speelplaatsen
In de begroting 2024 is voor het onderhoud van speelplaatsen € 155.000,00 opgenomen. Voor een bijdrage in de vorm van renovatie of vernieuwing van speeltoestellen op schoolpleinen met openbaar toegankelijke speelplaatsen is een budget van € 8.000,00 beschikbaar.

Gebouwen
Met behulp van het beheerprogramma GBI wordt het noodzakelijke reguliere onderhoud aan gebouwen bepaald. Het reguliere onderhoud bestaat uit onder andere het schilderen en kleine reparaties. Op basis van de vastgestelde kwaliteitsniveaus zijn de beschikbare middelen (€ 368.000,00) voldoende voor het reguliere onderhoud.
Voor structurele lasten van noodzakelijke vervangingen is een reservering opgenomen. De investeringsruimte voor 2024 bedraagt € 116.000,00.

4. PARAGRAAF FINANCIERING

Het financieringsstatuut geeft de infrastructuur voor het uitvoeren van de treasuryfunctie. De paragraaf financiering geeft de beleidsplannen voor de treasuryfunctie in de komende jaren en de concrete beleidsplannen voor het begrotingsjaar in het bijzonder.
Deze paragraaf is bij uitstek het instrument voor het sturen en beheersen van, verantwoorden over en toezicht houden op de treasuryfunctie.

De wet financiering decentrale overheden (fido) is een belangrijk wettelijke kader voor de financieringsfunctie van de gemeenten.

Er is dagelijks aandacht voor het liquiditeitenbeheer van onze gemeente, periodiek wordt de samenstelling van de leningenportefeuille bekeken. Door middel van het analyseren van de structurele geldstromen wordt gestuurd op het doen van betalingen in relatie met (verwachte) ontvangsten.

Kasgeldlimiet en renterisiconorm
Voor het beheersen van renterisico's gelden twee richtlijnen. Het gaat hierbij in de eerste plaats om de kasgeldlimiet en in de tweede plaats om de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet geeft de limiet aan voor de vlottende schuld van een gemeente. Onder vlottende schuld worden onder andere begrepen geldleningen met een looptijd van korter dan één jaar en schulden in rekeningen-courant verminderd met onder andere contante gelden en tegoeden in rekeningen-courant. De kasgeldlimiet wordt bepaald door een (bij ministeriële regeling vastgesteld) percentage van de totale begroting van de gemeente bij aanvang van het jaar. Zodra een gemeente met de omvang van de vlottende middelen deze grens structureel overschrijdt, ontstaat een verplichting de omvang van de vlottende middelen te verlagen. Dit is mogelijk door vlottende middelen te vervangen door een langlopende geldlening.
Voor 2024 bedraagt het begrotingstotaal € 142,8 miljoen. Het percentage is vastgesteld op 8,5. Dit betekent dat de kasgeldlimiet voor onze gemeente in 2024 € 12,1 miljoen bedraagt. Dit is dus het maximum dat de gemeente in 2024 aan vlottende schuld mag hebben.

Renterisiconorm
De renterisiconorm heeft als doel het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Voor onze gemeente betekent dit een absolute norm van € 28,6 miljoen. Deze norm is voor onze gemeente ruim voldoende met een leningenportefeuille van € 52,0 miljoen (raming per 1 januari 2024) waarvan de jaarlijkse aflossing € 3,1 miljoen bedraagt.
Daarnaast zijn in de leningenportefeuille geen leningen meer opgenomen met een mogelijkheid tot renteherziening.

In de volgende tabel is het renterisico bepaald voor de komende vier jaren. De renterisiconorm is gerelateerd aan enkel het begrotingsjaar.

Berekening renterisiconorm (bedragen x € 1.000)

	2024	2025	2026	2027
Renteherzieningen	0	0	0	0
Aflossingen	3.100	3.100	3.100	3.100
Renterisico	**3.100**	**3.100**	**3.100**	**3.100**
Berekening renterisiconorm				
Begrotingstotaal 2024	142.800			
Percentage regeling	20			
Renterisiconorm	**28.600**			
Toetsing renterisico aan norm				
Renterisico	3.100			
Renterisiconorm	28.600			
Ruimte onder de norm	**25.500**			

Personeelshypotheken
Het als secundaire arbeidsvoorwaarde verstrekken van hypothecaire geldleningen onder personeel is niet meer toegestaan. Bestaande geldleningen kunnen tot de laatst afgesproken aflossingstermijn worden gehandhaafd. De algemene opvatting is dat het verstrekken van deze leningen geen overheidstaak is. Onze gemeente heeft nog één lopende lening met een totale hoofdsom van € 3.300,00 per 1 januari 2024.

Schatkistbankieren
Decentrale overheden zijn verplicht hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. In geval van overtollige middelen is er wel sprake van een drempelbedrag dat buiten de schatkist mag worden gehouden. Het drempelbedrag is gedefinieerd als een gemiddeld bedrag per kwartaal. Dat betekent dat het gemiddelde van het bedrag aan overtollige middelen dat een decentrale overheid gedurende het kwartaal dagelijks buiten de schatkist heeft aangehouden niet boven het drempelbedrag mag liggen. Deze drempel is vastgesteld op 2% van het jaarlijkse begrotingstotaal. Het drempelbedrag voor onze gemeente bedraagt voor 2024 € 2,9 miljoen (2% van € 142,8 miljoen).

Financieringsbehoefte

Vaste geldleningen
De stand van de opgenomen geldleningen wordt begin 2024 geraamd op € 52.000.000,00.
De rentelasten hiervoor bedragen € 1.055.000,00. Dit betekent een gemiddelde rente van 2,03%.
In de tijd weggezet ziet de samenstelling van de leningenportefeuille er als volgt uit:

Geldgever	Laatste aflossing	Hoofdsomprognose per 1 januari 2024	Rente %	Vervroegd aflosbaar per
Nv BNG	2030	€ 980.000,00	3,55	n.v.t.
Nv BNG	2030	€ 1.400.000,00	3,80	n.v.t.
Nv BNG	2030	€ 2.800.000,00	3,72	n.v.t.
Nv BNG	2033	€ 2.000.000,00	4,56	n.v.t.
Nv BNG	2037	€ 5.600.000,00	3,68	n.v.t.
Aegon Investment	2042	€ 7.600.000,00	1,38	n.v.t.
Nv BNG	2044	€ 8.400.000,00	1,28	n.v.t.
Nv BNG	2045	€ 13.200.000,00	0,299	n.v.t.
*	2048	€ 10.000.000,00	3,50	n.v.t.
Totaal		**€ 51.980.000,00**		

* langlopende lening in verband met verwachte financieringsbehoefte

Investeringen worden voor zover mogelijk gefinancierd met eigen middelen (interne financiering).

Op basis van de boekwaarde per 1 januari 2024 van de investeringen is 48% gefinancierd met eigen vermogen en voorzieningen. Dit betekent dus dat 52% gefinancierd wordt met externe middelen.

De langlopende leningen worden in jaarlijks gelijke termijnen (lineair) afgelost. De jaarlijkse aflossingen worden vanaf 2024 geraamd op € 3,1 miljoen. Het totaalbedrag van de aflossingen wordt niet jaarlijks geherfinancierd.

Op basis van geraamde boekwaarden van de totale activa en de financieringsmiddelen per 1 januari 2024 is er sprake van een financieringstekort van € 2,3 miljoen.

Onze gemeente hanteert een systeem van totaalfinanciering. Het eventueel aantrekken van een vaste geldlening is afhankelijk van de ontwikkelingen in de financieringsbehoefte, de vaste financieringsmiddelen en de liquiditeitspositie.

Rente
Onderstaand schema geeft een overzicht van de (netto)rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop de rente wordt toegerekend.

Renteschema

		Percentage	
a.	Rentelasten langlopende financiering	2*,03%*	€ 1.055.400,00
	Rentelasten kortlopende financiering	2,94*%*	" 66.900,00
b.	Rentebaten		" 79.200,00-/-
	Saldo rentelasten en rentebaten		€ 1.043.100,00
c.	Rente grondexploitatie		" 4.200,00-/-
	Saldo toe te rekenen externe rente		€ 1.038.900,00
d1.	Rente eigen vermogen		€ 896.500,00
d2.	Rente over voorzieningen		" 119.100,00
	Totaal toe te rekenen rente	2*,11%*	€ 2.054.500,00
e.	Toegerekende (omslag)rente	2*,00%*	€ 1.946.000,00-/-
f.	Renteresultaat	*0,11%*	€ 108.500,00

Renteresultaat
Om een reëel beeld van de investeringslasten te geven berekenen wij rente over de interne financieringsmiddelen (eigen vermogen en voorzieningen). Het vastgestelde uitgangspunt voor het te hanteren percentage in de begroting 2024 is 2,0. Op grond van de voorgeschreven systematiek van de BBV wordt het rentepercentage voor de bespaarde rente bepaald aan de hand van het gewogen gemiddeld rentepercentage op vreemd vermogen (2,05%).

Op basis van de geraamde rentelasten in verhouding tot de boekwaarde van de investeringen per 1 januari is de renteomslag 2,11%. Hierdoor is aan de programma's en Algemene dekkingsmiddelen € 108.500,00 te weinig rente toegerekend. Dit renteresultaat is opgenomen op Algemene dekkingsmiddelen.

Samenvatting

		Bedrag
Toegerekende rentelasten grondexploitatie	€	4.000,00
Toegerekende rentelasten investeringen	€	1.946.000,00
Bespaarde rente (eigen vermogen en voorzieningen)	€	-1.016.000,00
Renteresultaat	€	109.000,00
Netto (externe) rentelasten	**€**	**1.043.000,00**

Rentevisie

De rentevisie is te definiëren als: *de toekomstverwachting van renteontwikkelingen op basis van rentebepalende factoren om financiering- en beleggingsbeleid uit te voeren.*

De rentebepalende factoren vormen het zwaartepunt in deze definitie. De factoren zijn zeer divers en voor het juist analyseren en interpreteren van deze factoren is gespecialiseerde kennis nodig. Op het moment dat binnen onze organisatie besluiten moeten worden genomen over langlopende financiering of belegging stellen wij, indien nodig, op basis van informatie van deskundigen een korte rentevisie vast als basis voor het handelen op dat moment.

5. PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

Organisatie en personeelsbeleid
Hybride werken is binnen onze organisatie niet meer weg te denken. Het gemeentehuis wordt ook steeds verder ingericht om *Het nieuwe werken* op een goede manier te kunnen faciliteren.

Een andere ontwikkeling die zich steeds duidelijker laat zien, is de krapte op de arbeidsmarkt. Het aantal vacatures neemt toe en de invulling hiervan kost steeds meer moeite. Om onze werving makkelijker te maken, zoeken we aansluiting bij het portaal werkenvoorgroningen.nl. Een positieve ontwikkeling is daarnaast dat veel vacatures door eigen mensen worden ingevuld, die zo intern kunnen doorgroeien en zich ontwikkelen. Onze mensen staan voorop en om de binding met elkaar en de organisatie te versterken, zijn we begonnen met het organiseren van tweewekelijkse lunchbijeenkomsten die goed worden bezocht. Ook krijgt het thema werkdruk extra aandacht, worden er uiteenlopende trainingen georganiseerd en loopt het management development-traject voor alle leidinggevenden volop.

De bovenstaande thema's komen ook terug in de HRM-beleidsvisie 2022-2025 en zo geven we steeds meer invulling aan de hoofddoelen uit het uitvoeringsplan "*Organisatie in beweging, van goed naar beter".*

Beleidsvoornemens voor 2024
- Verder uitvoering geven aan de HRM-visie 2022-2025.
- Denk hierbij aan het vereenvoudigen en digitaliseren van de (basis)processen en -dienstverlening, en duidelijke, eenvoudige kaders en processen voor onboarding, strategische personeelsplanning (SPP) en functionerings- en beoordelingsgesprekken. Daarnaast zorgen we voor een stevige verankering van de opbrengsten van het Management Development-traject, het strategische opleidingsplan en een (vast) opleidingsaanbod voor nieuwe medewerkers.
-

Dienstverlening/Klant Contact Centrum
Vanaf 2024 zullen de klantcontacten binnen het team KCC behoorlijk gaan toenemen. Eén van de oorzaken hiervan is de piek in het aantal aanvragen van reisdocumenten. Deze piek komt doordat de geldigheidsduur van reisdocumenten voor volwassenen in 2014 is verlengd van vijf naar tien jaar. Daarnaast kunnen ouders vanaf volgend jaar voor hun kind kiezen voor een dubbele (samengestelde) geslachtsnaam in een door hun te bepalen volgorde. Ouders kunnen gebruik maken van een overgangsregeling als het oudste gezamenlijke kind is geboren op of na 1 januari 2016. Ook hierdoor zal het aantal klantcontacten gaan toenemen. Verder zal het proces rondom het organiseren van de verkiezingen door alle wetswijzigingen de nodige aandacht vergen.

Beleidsvoornemens voor 2024
- Afstemming van bemensing van het Team KCC aan de opgaven die er nu liggen.
- Werken aan het verbeteren van de begraafplaatsenadministratie.
- Het verbeteren van de processen rondom de verkiezingen.

Communicatie
Vanuit de vastgestelde communicatievisie zijn de uitgangspunten vastgelegd voor onze interne- en externe communicatiestromen. Wij positioneren ons als een bestuurlijk netwerk tussen bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Sterk maatschappelijk betrokken, alert, ondernemend, daadkrachtig, open en integer en met beide voeten op de grond. Onze koerslijnen en onze waarden helpen om hier richting aan te geven. Dit biedt mogelijkheden voor de organisatie om meer consistent en doelgroepgericht te communiceren. Het team communicatie faciliteert en ondersteunt de organisatie hierbij.

We vinden het als gemeente belangrijk om dicht bij onze inwoners te staan en toegankelijk te zijn. Dat laten we bijvoorbeeld zien door met inwoners, ondernemers en organisaties te overleggen als we plannen ontwikkelen. We zetten ons in om daar draagvlak voor te krijgen. We nemen onze inwoners serieus, als

burger, belanghebbende en als cliënt en nemen een dienstbare en begripvolle houding aan. Wij communiceren helder en begrijpelijk en gebruiken hiervoor bestaande en nieuwe communicatiekanalen.

Beleidsvoornemens voor 2024
- We werken aan het steeds beter toegankelijk maken van onze digitale kanalen (inclusie agenda).
- We vertellen als organisatie steeds beter wat we doen en doen nog beter wat we vertellen. Zo geven we samen betekenis aan het gemeentelijk beleid.
- We dragen bij aan de versimpeling van onze communicatie. Denk hierbij aan een schrijftraining op B1 niveau om betere brieven op te stellen voor onze inwoners. Dit is gerelateerd aan lokale inclusie en het actieprogramma versterken Lokale Democratie.

Inkoop
Het is voor de gemeente Stadskanaal van groot belang dat wij op de juiste wijze inkopen en aanbesteden. Het draagt bij aan mogelijke besparingen en geeft zichtbare verbetering van de kwaliteit van opdrachten. We houden ons aan wet- en regelgeving en gaan zo doelmatig en bewust mogelijk om met gemeenschapsgeld. Het plan van aanpak uit 2022 krijgt verder vorm in 2024. Belangrijkste activiteiten ter verbetering van de inkoop betreffen het scherper te sturen op zaken als de aanbestedingskalender, ondersteunende hulpmiddelen die de procesgang bewaken, de rol van de adviseurs, delen van kennis en kunde met de collegae, vergroten bewustzijn organisatie.

Beleidsvoornemens voor 2024
- interne trainingen organiseren over aanbestedingen;
- invoering van een klachtenregeling Aanbesteden gemeente Stadskanaal;
- beter gebruik maken van de aanbestedingskalender (zorgen voor een beter overzicht van aanbestedingen in de tijd);
- regelmatig zogenaamde spend-analyses (toets op naleving EU-aanbestedingsregels achteraf op basis van de crediteurenadministratie) uitvoeren om onrechtmatigheden vroegtijdig te identificeren en maatregelen te treffen.

Informatievoorziening & automatisering
Het Informatiebeleidsplan loopt in 2024 ten einde en moet opnieuw worden vastgesteld voor de periode 2025-2028. Het plan wordt conform de ambities en prioriteiten van de gemeente Stadskanaal opgesteld en afgestemd. Uit het Informatiebeleidsplan van 2021-2024 wordt een aantal ICT-projecten meegenomen dat (nog) niet is afgerond, namelijk:
- de Digitaal Stelsel Omgevingswet (*afgekort tot DSO / ondersteunt de uitvoering van de Omgevingswet*);
- de digitale toegankelijkheid (*online communicatie bruikbaar voor iedereen*);
- de doorontwikkeling van data gedreven werken (*sturen op basis van data*).

Beleidsvoornemens voor 2024
Met het outsourcen van de ICT-omgeving is een regieorganisatie opgetuigd. Deze nieuwe organisatievorm en de bijbehorende nieuwe functies gaan we verder professionaliseren in 2024.

Informatiebeveiliging en Privacy
Sinds 1 januari 2020 is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) van kracht voor gemeenten, rijk, waterschappen en provincies, waardoor één gezamenlijk normenkader voor het basisniveau van de informatiebeveiliging binnen de gehele overheid geldt. Dit betekent een meerjarige implementatie van verplichte maatregelen die voortvloeien uit de BIO.

In Europa wil men de cybersecurity aanscherpen en heeft het Europees Parlement gestemd voor de goedkeuring van de herziene Netwerk en Informatiesystemen Directive 2022/0383 (NIS2). Dit is bedoeld om de uitvoering van het bestaande cybersecurity kader van de EU uit te breiden, te versterken en te harmoniseren. Deze nieuwe richtlijn gaat in per oktober 2024.

Naast vorenstaande zaken is de aandacht voor een veilige en betrouwbare werkomgeving alleen maar toegenomen. Het Informatiebeveiligingsbeleid loopt eind 2023 af en moet worden herzien en geactualiseerd voor de komende jaren. Het streven is om de ontwikkeling van het gewenste privacy volwassenheidsniveau te blijven nastreven.

Beleidsvoornemens voor 2024

- In 2023 heeft de outsourcing van de ICT-omgeving plaatsgevonden en zal in het kader van de informatiebeveiliging de nadruk komen te liggen op de relatie met de leveranciers;
- Medewerkers moeten voortdurend bewust worden gemaakt en gehouden over privacy- en beveiligingsbedreigingen die zich kunnen voordoen en hoe ze deze herkennen en melden;
- Integrale aanpak Privacy, Informatiebeveiliging en Informatiebeheer.

6. PARAGRAAF WET OPEN OVERHEID

Op 1 mei 2022 is de Wet Open Overheid (Woo) in werking getreden en daarmee vervalt de Wet Openbaarheid van Bestuur (Wob). De wet open overheid (Woo) heeft tot doel de transparantie van de overheid te vergroten en de toegang tot informatie te verbeteren. Voor de periode 2022-2027 zijn de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen gereserveerd voor de implementatie en uitvoering van de Woo. Deze openbaarheidsparagraaf is een verplichting voortvloeiend uit artikel 5.3 van de Wet open overheid en daarmee nieuw in deze programmabegroting 2024. Dit artikel bepaalt dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo.

Binnen de gemeente Stadskanaal richten wij ons op de belangrijkste punten van de Woo:

1. Actieve openbaarmaking
2. Passieve openbaarmaking
3. Een effectieve informatiehuishouding

Actieve openbaarmaking

De Woo noemt elf informatie categorieën die op termijn actief openbaar gemaakt moeten worden. In 2024 is het beleidsvoornemen vooralsnog de eigen gefaseerde planning actieve openbaarmaking te volgen. Dit in afwachting van de verdere uitwerking en verduidelijken van de definitie van deze categorieën door het BZK-Programma Open Overheid en het Rijksprogramma voor Duurzaam Digitale informatiehuishouding (RDDI). Bij koninklijk besluit wordt een verplichtingsdatum per informatiecategorie vastgesteld. Het is op dit moment nog niet duidelijk wanneer de verplichtingen precies gaan gelden. Binnen de gemeente Stadskanaal maken we de volgende informatie categorieën actief openbaar.

- Wet- en regelgeving
- Organisatiegegevens
- Raadsstukken
- Bestuursstukken (besluitenlijsten)

Beleidsvoornemens 2024
- Hierboven worden vier informatie categorieën genoemd die reeds actief openbaar worden gemaakt. Hier worden twee informatie categorieën aan toegevoegd waaronder de convenanten en samenwerkingsverbanden.
- Publicatie van de raadstukken verder optimaliseren zodat deze ook digitaal toegankelijk gepubliceerd worden. Dat wil zeggen op een inclusieve wijze gepubliceerd zodat de informatie voor mensen met verschillende vaardigheden of beperkingen beschikbaar is.
- In afwachting op de ontwikkeling en beschikbaarheid van PLOOI (publicatieplatform) publiceren wij op de gemeentelijke website. Zodra deze voorziening goed werkt willen we hierop aansluiten.

Passieve openbaarmaking

Een belangrijke wijziging van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) ten opzichte van de Woo zijn de termijnen voor informatieverzoeken. De termijn voor afhandeling van een Woo-verzoek blijft vier weken, maar kan bij een omvangrijk of complex verzoek met maximaal twee weken worden verlengd. Dit was onder de Wob vier weken. Sinds mei 2022, bij het van kracht gaan van de WOO, publiceren we conform verplichting de Woo informatieverzoeken (voorheen Wob informatieverzoeken) binnen de termijn (verplicht om twee weken na overhandigen stukken aan de verzoeker te publiceren inclusief besluit op het verzoek).

Beleidsvoornemen 2024
- Het voldoen aan de inspanningsplicht op het naleven van de termijn.

Een effectieve informatiehuishouding

De informatiehuishouding van de gemeente Stadskanaal moet systematisch en gestructureerd worden vastgelegd en toegankelijk zijn voor zowel intern gebruik als voor openbaarmaking aan het publiek. De Woo streeft naar betere digitale toegankelijkheid van informatie. Een goede informatiehuishouding is van belang om te voldoen aan de vereisten van de Woo en helpt bij het gemakkelijk vinden en openbaar maken van relevante informatie, wat bijdraagt aan transparantie en toegankelijkheid.

Beleidsvoornemens 2024

- De gemeente Stadskanaal vindt het belangrijk om dicht bij inwoners te staan en toegankelijk te zijn. Daarom spreekt en schrijft Stadskanaal duidelijke taal. Volgen medewerkers trainingen om begrijpelijk geschreven stukken te maken.
- Invoeren digitale toegankelijkheid van informatie. Digitale (gepubliceerde) stukken moeten voor iedereen toegankelijk zijn. Dit voorziet o.a. in bijvoorbeeld een voorleesfunctie
- Per informatiecategorie aanpassen van de werkprocessen en procedures.
- Standaardiseren van de communicatie zodat de bedoelde kwaliteitsverbetering vorm krijgt.

7. PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

Inleiding
Stadskanaal heeft zowel bestuurlijke als financiële belangen in 16 verbonden partijen. Bij verbonden partijen gaat het om gemeenschappelijke regelingen, aandeelhouderschap, deelname aan stichtingen waarbij zowel een bestuurlijk als een financieel belang aanwezig is. In deze paragraaf zijn de belangrijkste ontwikkelingen per verbonden partij weergegeven.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam	**Bestuursacademie Noord-Nederland (BANN)**
Verbonden Partijen	Deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling BANN, waaronder de gemeente Stadskanaal
Programma	Dienstverlening
Bestuurlijk belang	De gemeenschappelijke regeling BANN is na de fusie met de Bestuursacademie Oost-Nederland omgevormd tot een vangnetvoorziening voor na de privatisering doorlopende werkgeversverplichtingen.
Financieel belang	In de begroting 2024 is geen bijdrage geraamd.
Voornemens 2024	-

Naam	**Publieke Gezondheid & Zorg (PG&Z)**
Verbonden Partijen	Alle 10 Groninger gemeenten
Programma	Participatie
Bestuurlijk belang	Binnen de PG&Z werken de 10 Groninger gemeenten samen op het gebied van de publieke (jeugd)gezondheidszorg. De GGD is de uitvoerende organisatie en heeft de taak te zorgen voor de bescherming en bevordering van de gezondheid van de Groninger burgers. De Groninger gemeenten hebben de inkoop van de jeugdhulp gemandateerd aan het Dagelijks Bestuur PG&Z en de uitvoering belegd bij de uitvoeringsorganisatie Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG). Daarmee zijn er vanaf 2015 twee uitvoeringsorganisaties (GGD & RIGG) onder de vlag van PG&Z actief. In 2020 is besloten om de RIGG een structurele positie te geven bij de inkoop en het contractbeheer van een deel van de specialistische jeugdhulp in onze gehele regio.
Financieel belang	De bijdrage aan de PG&Z is voor 2024 geraamd op € 1.266.507,00. Dit bedrag is inclusief de bedrijfsvoeringkosten van de RIGG.
Financiële kengetallen	Eigen vermogen 1-1 € 1.225.000,00 / 31-12 € 2.147.000,00 Vreemd vermogen 1-1 € 45.450.000,00 / 31-12 € 45.453.000,00
Voornemens 2024	Het Algemeen Bestuur van de GR heeft de opdracht gegeven tot een wijziging van de governance, waarbij de taakvelden publieke gezondheid en jeugdhulp in twee aparte rechtsvormen zijn ondergebracht per 1 januari 2025.

Naam	**Veiligheidsregio Groningen (VRG)**
Verbonden Partijen	Alle 10 Groninger gemeenten
Programma	Dienstverlening
Bestuurlijk belang	Binnen de Veiligheidsregio Groningen (VRG) werken de tien Groninger gemeenten samen op het gebied van brandweerzorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding.
Financieel belang	De totale gemeentelijke exploitatiebijdrage voor 2024 van de gemeente Stadskanaal bedraagt € 2.229.807,00 en is als volgt samengesteld: - Brandweer € 1.970.035,00 - Crisisbeheersing € 40.336,00 - Gemeentelijke Kolom Groningen € 73.776,00 - GHOR € 27.960,00 - FLO € 117.700,00 Totaal € 2.229.807,00 De Veiligheidsregio Groningen (VRG) streeft naar een zo stabiel mogelijk financieel meerjarenperspectief voor de organisatie en de gemeenten die de activiteiten (grotendeels) financieren.
Financiële kengetallen	Eigen vermogen 1-1 € 5.250.000 ,00 / 31-12 € 7.670.000,00 Vreemd vermogen 1-1 € 40.783.000,00 / 31-12 € 44.115.000,00
Voornemens 2024	In het Organisatieplan Brandweerzorg Groningen 2023-2026 zijn de principes voor de organisatie van de brandweerzorg voor de komende jaren vastgelegd en is bepaald welke ontwikkelingen verder moeten worden onderzocht en opgepakt. Het organisatieplan geeft daarmee ook input voor het financiële meerjarenperspectief. Het Organisatieplan Brandweerzorg vormt de leidraad voor veel activiteiten binnen het programma Brandweerzorg in 2024. Deze worden langs vier programmalijnen georganiseerd: • risicogerichte preventieve brandweerzorg • solide organisatie van de repressieve brandweerzorg • brandweerzorg in verbinding met de samenleving • duurzame bedrijfsvoering In deze begroting is een verwachte gemiddelde kostenstijging over de komende 10 jaar meegenomen van 1,3 mln. als structurele uitzetting op basis van het strategisch huisvestingsplan. In dit plan is een grote vernieuwingsopgave verwerkt van een aantal kazernes. De bijdrage aan de voorziening FLO vervalt met ingang van 2025. Tussen de VRG en de gemeenten dienen in 2024 nog nadere afspraken gemaakt te worden over de resterende FLO-kosten voor 2025 en verder.

Naam	**Omgevingsdienst Groningen (ODG)**
Verbonden Partijen	Alle 10 Groninger gemeenten en de provincie Groningen
Programma	Leefbaarheid
Bestuurlijk belang	De Omgevingsdienst Groningen verzorgt vanaf 1 november 2013 voor de Groninger gemeenten en de provincie Groningen (afhankelijk van gemaakte afspraken) de uitvoering van vergunningverlening-, toezicht- en handhavingstaken op het gebied van milieu, bouwen, wonen en ruimtelijke ordening. Het belangrijkste doel van de Omgevingsdienst is het verhogen van de kennis en daarmee het verhogen van de kwaliteit van het werk en het realiseren van efficiencyvoordelen. De Omgevingsdienst Groningen werkt in opdracht van de 10 Groninger gemeenten en de provincie Groningen. Per 1 juli 2023 zijn de VTH Bouwtaken teruggekomen bij de gemeente.
Financieel belang	De exploitatiebijdrage aan de ODG bedraagt € 1.102.000,00.
Financiële kengetallen	Eigen vermogen 1-1 € 182.000,00 / 31-12 € 162.000,00 Vreemd vermogen 1-1 € 3.096.000,00 / 31-12 € 3.041.00,00
Voornemens 2024	In 2024 treedt de Omgevingswet in werking, dit vraagt een grote aanpassing van werkzaamheden voor de ODG en de ketenpartners.

Naam	**Werkvoorzieningsschap de Kanaalstreek (Wedeka)**
Verbonden Partijen	Aan de GR Wedeka Bedrijven neemt een vijftal gemeenten deel. Op basis van de huidige formatie-verdeling is de bijdrage voor 2024 als volgt: Stadskanaal (42,5%), Veendam (22,9%), Westerwolde (17,9%), Borger-Odoorn (9,4%) en Midden-Groningen(7,3%).
Programma	Participatie
Bestuurlijk belang	Het Algemeen bestuur van Wedeka wordt gevormd door een vertegenwoordiging, naar rato van het aantal medewerkers van Wedeka, van de colleges van de vijf deelnemende gemeenten. Het dagelijks bestuur van Wedeka bestaat uit de vijf wethouders (portefeuillehouders) van deze gemeenten. Het voorzitterschap van het bestuur ligt bij de gemeente Stadskanaal. Wedeka heeft de opdracht om mensen met een arbeidshandicap een passende werkomgeving bieden en/of begeleiding bieden indien de werkomgeving bij een reguliere werkgever is. Dit gebeurt in het kader van de wet Sociale Werkvoorziening (WSW). Wedeka voorziet vanaf 2015 ook in het organiseren van beschut werk voor inwoners met een indicatie hiervoor. Naast de WSW en het organiseren van beschut werk kunnen ook deelnemers aan re-integratietrajecten bij Wedeka worden geplaatst voor het opdoen van werkervaring en werk-fittrajecten.
Financieel belang	De totale bijdrage aan Wedeka bedraagt in 2024 € 19.900.000,00. Hiervan wordt € 17.044.000,00 ontvangen van het Rijk als integratie-uitkering Sociaal Domein (o.b.v. meicirculaire 2023) welke bijdrage door de gemeente wordt doorbetaald. Het andere deel bedraagt € 2.856.000,00 en komt voor rekening van de gemeente als bijdrage in het begrote exploitatietekort.
Financiële kengetallen	Gegevens begroting 2024 Wedeka: Eigen vermogen 01-01 € 2.417.000,00 / 31-12 € 2.367.000,00,00 Vreemd vermogen 01-01 € 14.845.000,00 / 31-12 € 14.815.000,00
Voornemens 2024	In 2024 geeft Wedeka verder uitvoering aan het in 2022 vastgestelde ombouwplan. De uitgangspunten hierin zijn anticiperen op ontwikkelingen, waar mogelijk kosten besparen en opbrengsten verbeteren en met de gemeenten werken aan de toekomst van het sociaal ontwikkelbedrijf waar de medewerker centraal staat.

Naam	**Samenwerkingsverband afvalstoffenverwijdering Oost- en Zuidoost-Groningen (SOZOG)**
Verbonden Partijen	Gemeenten Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam.
Programma	Leefbaarheid
Bestuurlijk belang	Samenwerking op het gebied van verwijdering van afval. Het accent ligt op het afsluiten van afvalverwerkingscontracten en afvalinzamelingscontracten.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage voor het jaar 2024 bedraagt € 7.277,00.
Financiële kengetallen	De SOZOG heeft geen eigen of vreemd vermogen. Het exploitatieresultaat wordt met de deelnemende gemeenten afgerekend.
Voornemens 2024	Belangrijke zaken in 2024 zijn: - De (ambtelijke) samenwerking van SOZOG met de Drentse Markerein gemeenten continueren. - Ook in 2024 zal aandacht zijn voor het onderwerp: De toekomst van het SOZOG. Het in 2022 aangetreden Algemeen Bestuur zal zich moeten beraden op de toekomst van het SOZOG. Wat is de visie en wat zijn bestuurlijke prioriteiten voor de komende jaren. Wil men als Gemeenschappelijke Regeling verder, of is misschien een andere samenwerkingsovereenkomst beter? - Het AB zal vóór 1 juli 2024 een besluit moeten hebben genomen over de verwerking van het restafval, verlengen of opnieuw aanbesteden.

Naam	**Publiek Vervoer Groningen en Drenthe**
Verbonden Partijen	10 Groninger en 12 Drentse gemeenten en de gemeenschappelijke regeling het OV-bureau Groningen en Drenthe.
Programma	Ontplooiing
Bestuurlijk belang	Publiek Vervoer Groningen en Drenthe heeft als doel een optimaal vervoersnetwerk te creëren, dat betaalbaar en toekomstbestendig is en waarin duurzaam gebruik gemaakt wordt van alle beschikbare vervoersmiddelen. Om dit te kunnen realiseren hebben alle gemeenten van de provincies Groningen en Drenthe alsmede het OV-bureau Groningen en Drenthe zich verenigd in het samenwerkingsverband Publiek Vervoer Groningen en Drenthe.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage voor het jaar 2024 bedraagt € 37.292,00
Financiële kengetallen	Eigen vermogen 1-1 € 352.000,00 / 31-12 € 263.000,00 Vreemd vermogen 1-1 € 45.000,00 / 31-12 € 45.000,00
Voornemens 2024	Vervoer voortzetten.

Vennootschappen

Naam	**NV Waterbedrijf Groningen**
Verbonden Partijen	Alle Groninger gemeenten en de provincie Groningen.
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	Waterbedrijf Groningen wil als maatschappelijke onderneming de waterbelangen in de regio duurzaam veiligstellen.
Financieel belang	Onze gemeente bezit 14 aandelen met een nominale waarde van € 6.350,00 (€ 454,00 per aandeel). Door het waterbedrijf wordt geen dividend uitgekeerd.
Financiële kengetallen	Niet bekend.
Voornemens 2024	-

Naam	**NV Bank Nederlandse gemeenten (BNG)**
Verbonden Partijen	Nederlandse overheidsinstellingen waaronder alle Nederlandse gemeenten.
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	De NV BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.
Financieel belang	Onze gemeente bezit 27.339 aandelen met een nominale waarde van € 68.000,00 (€ 2,50 per aandeel). Het verwachte dividend over 2024 bedraagt € 70.000,00.
Financiële kengetallen	Niet bekend.
Voornemens 2024	-

Naam	**Enexis Holding NV**
Verbonden Partijen	5 provincies en 88 gemeenten
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland diende Essent uiterlijk voor 1 januari 2011 gesplitst te worden in een Netwerk en een Productie- en Levering Bedrijf. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij het economisch eigendom de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis. De afsplitsing van het netwerkbedrijf vanuit Essent naar haar publieke aandeelhouders is geëffectueerd op 30 juni 2009 via een uitkering in natura. Essent heeft daarmee 100% van de aandelen in de Vennootschap Enexis Holding uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van hun aandelenbezit.
Financieel belang	De gemeente bezit 568.464 aandelen met een nominale waarde van € 568.464,00 (€ 1,00 per aandeel). Het verwachte dividend over 2024 bedraagt € 390.000,00. In 2020 is er door onze gemeente een aandeelhouderslening van € 1.899.000,00 verstrekt aan Enexis ter versterking van het eigen vermogen van Enexis.
Financiële kengetallen	Niet bekend.
Voornemens 2024	-

Naam	**Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV (PBE)**
Verbonden Partijen	5 provincies en 88 gemeenten.
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	De rechter heeft, in kort geding, bepaald dat het 50%-belang van Essent, in economische zin, in NV Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ) niet mocht worden mee verkocht aan RWE. Dit houdt in dat de verkopende aandeelhouders zowel het juridisch als economische eigendom van Essent haar 50% belang in EPZ verkregen en daarmee de rechten om de publieke belangen te borgen. Medio 2011 is overeenstemming bereikt tussen de aandeelhouders van PBE en het Zeeuwse energiebedrijf Delta over een minnelijke regeling van het in 2009 ontstane geschil inzake de verkoop en levering. Het EPZ-belang is alsnog verkocht aan RWE. Binnen PBE is nog een bedrag achtergebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig beëindigd kunnen worden. Het doel is de vennootschap in 2023 op te heffen.
Financieel belang	Deelneming heeft een nominale waarde van € 1,00.
Financiële kengetallen	Eigen vermogen 1-1 € 0,00 / 31-12 € 0,00 Vreemd vermogen 1-1 € 0,00 / 31-12 € 0,00
Voornemens 2024	-

	CSV Amsterdam BV (voorheen Claim Staat Vennootschap BV)
Verbonden Partijen	5 provincies en 88 gemeenten.
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	In 2014 is er, in verband met de verkoop van Attero aan Waterland, een bedrag van € 13,5 miljoen in escrow gestort (voor eventuele claims). Een claim van € 8 miljoen is reeds uit dit fonds betaald. Deze escrow wordt beheerd door CSV Amsterdam BV. In 2020 is overeenstemming bereikt over de afwikkeling van de geschillen en is het resterend vermogen uitgekeerd aan de aandeelhouders. De vennootschap zal voorlopig nog voortbestaan om het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. Na afwikkeling van deze bezwaar- en/of beroepsprocedure kan de vennootschap worden opgeheven.
Financieel belang	Deelneming heeft een waarde van € 75,96.
Financiële kengetallen	Eigen vermogen 1-1 € 110.000,00 / 31-12 € 0,00 Vreemd vermogen 1-1 € 0,00 / 31-12 € 0,00
Voornemens 2024	-

Stichtingen

Naam	**Bedrijvenpark Zuid-Groningen**
Verbonden Partijen	Gemeente Stadskanaal en gemeente Westerwolde
Programma	Participatie
Bestuurlijk belang	Ontwikkelen werkgelegenheid door middel van exploitatie bedrijventerrein
Financieel belang	Geen, de exploitatie fase 1 is in het verleden met winst afgerond en verdeeld over de verbonden partijen. De stichting kent geen actief en/of lopende exploitatie.
Voornemens 2024	De stichting is 'slapende'. In 2023 is daarbij een groot deel van het bedrijventerrein dat nog in eigendom was van de gemeente Stadskanaal via een ABC-constructie met de gemeente Westerwolde verkocht aan Tennet voor realisatie van een hoogspanningsstation. Deze transactie is niet via de stichting verlopen. De resterende gronden zijn in eigendom van de gemeente Westerwolde en zij zal deze zelfstandig gaan exploiteren. Er is daarom geen aanleiding om de stichting in stand te houden. Deze kan daarom worden opgeheven.

Overige verbonden partijen

Naam	**Centrumregeling beschermd wonen en opvang**
Verbonden Partijen	Alle 10 Groninger gemeenten
Programma	Participatie
Bestuurlijk belang	Binnen de Centrumregeling beschermd wonen Groningen hebben de 20 Groninger gemeenten afspraken gemaakt met centrumgemeente Groningen voor de uitvoering van de taken beschermd wonen, inloop GGZ en begeleiding maatschappelijke opvang en vrouwenopvang.
Financieel belang	De bijdrage aan de centrumgemeente voor de taak bovenregionale inloop GGZ is geraamd op € 10.000,00. De bijdrage aan de centrumgemeente voor beschermd wonen is € 0,00 (kostenneutraal).
Financiële kengetallen	In het Bestuurlijk Op Overeenstemming Gericht Overleg (BOOGO) is, gebaseerd op het solidariteitsbeginsel, afgesproken exploitatieresultaten te verrekenen met de deelnemende gemeenten.
Voornemens 2024	Er wordt gewerkt aan een nieuw financieel verdeelmodel. In augustus 2023 is de stand van zaken dat Stadskanaal in 2024 een nadeel van € 10.000,00 en in 2025 een nadeel van € 20.000,00 heeft. Dit kan nog weer veranderen.

Naam	**Agenda voor de Veenkoloniën**
Verbonden Partijen	Gemeenten Veendam, Pekela, Stadskanaal, Westerwolde, Borger-Odoorn, Aa en Hunze en Emmen, de waterschappen Hunze en Aa's en Vechtstromen en de provincies Groningen en Drenthe
Programma	Dienstverlening
Bestuurlijk belang	De Agenda voor de Veenkoloniën coördineert de uitvoering van de Regio Deal Natuurinclusieve landbouw voor de gebieden Veenkoloniën en Westerwolde. Hierbij ligt het accent op landbouw, natuur en omgeving.
Financieel belang	De bijdrage in de kosten van het projectbureau en de proceskosten voor 2024 zijn geraamd op € 5.000,00.
Voornemens 2024	De Agenda voor de Veenkoloniën zal de uitvoering van de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw blijven uitvoeren. Vooralsnog zal dit het laatste jaar zijn aangezien de Regio Deal tot en met 2024 loopt. Ook zal de Agenda voor de Veenkoloniën een belangrijke gesprekspartner voor ons zijn op het gebied van agrarische ontwikkelingen. Met name vanuit het nationaal programma landelijk gebied.

Naam	**Eems Dollard Regio (EDR)**
Verbonden Partijen	Grensoverschrijdend samenwerkingsverband in het noordelijk Nederlands-Duits grensgebied
Programma	Dienstverlening
Bestuurlijk belang	Op allerlei terreinen contacten in de regio tussen mensen, overheden, ondernemingen en organisaties tot stand te brengen en te versterken.
Financieel belang	De contributie voor 2024 is geraamd op € 4.500,00.
Voornemens 2024	De reeds bestaande samenwerking wordt voortgezet. In 2024 zal er aandacht zijn voor het ontplooien van grensoverschrijdende projecten.

8. PARAGRAAF GRONDBELEID

Nota Grondbeleid
De raad heeft de nota grondbeleid 2017-2020 vastgesteld op 27 februari 2017. In deze nota staan de uitgangspunten voor het uitvoeren van het grondbeleid. Er wordt een nieuwe nota Grondbeleid voorbereid, waarin een voorstel zal worden opgenomen over de voortzetting van de lopende projecten en het uitgiftebeleid voor de komende periode. De gemeente hanteert in 2024 wederom een situatief grondbeleid. Dat wil zeggen dat per locatie gekozen kan worden tussen:
- actief aankopen;
- wachten tot kansen zich voordoen (passief grondbeleid);
- samenwerken met marktpartijen;
- ontwikkelingen overlaten aan de markt.
Het situatieve grondbeleid maakt het mogelijk om op een goede manier op veranderende omstandigheden in te spelen.

Gezien de bevolkingsprognose en ontwikkeling van de woningmarkt beperkt de grondexploitatie zich vooral tot de uitgifte van kavels voor woningbouw. Hieronder wordt per woningbouwproject een stand van zaken gegeven en wordt ingegaan op de verwachtingen voor de toekomst.

Blauwe Kamer, Alteveer
Op deze locatie heeft de gemeente 4 kavels in de verkoop.

Schoolstraat 63 (voormalig De Badde), Musselkanaal
Op deze locatie kunnen 2 bouwkavels gerealiseerd worden. De verwachting voor de verkoop van de kavels is gunstig.

Landschappelijk Wonen, Mussel
Op deze locatie is één kavel terug geleverd aan de gemeente. De kavel wordt opnieuw in de verkoop genomen.

Utrechtselaan Stadskanaal
Op deze locatie neemt de gemeente 2 kavels in de verkoop.

Omvang strategisch grondbezit
Op 1 januari 2024 heeft de gemeente 4 ha grond beschikbaar voor woningbouw- en bedrijfslocaties, 3 ha is bestemd voor woningbouw en 1 ha voor bedrijvigheid.
De boekwaarde van de grondexploitatie wordt geraamd op € 400.000,00. Dit betreft bouwgrond in exploitatie (€ 360.000,00) en overige gronden (€ 40.000,00).

Verder heeft de gemeente 68 ha grond in bezit waarvoor geen stellige en reële verwachting bestaat dat deze in de toekomst worden bebouwd, 53 ha hiervan wordt verpacht. De geraamde boekwaarde van deze gronden bedraagt € 2,1 miljoen.
Een overzicht van de opbouw van het grondbezit per 1 januari 2024 ligt voor leden van de raad ter inzage bij de griffier.

Onderhanden werken
Voor de gebieden waarvoor exploitatieopzetten zijn vastgesteld en waarvan de exploitatie nog loopt, zijn de grondexploitaties in 2023 opnieuw bijgesteld.

Weerstandsvermogen
In de nota Grondbeleid is voorgesteld om voor de grondexploitatie een afzonderlijk weerstandsvermogen aan te houden. Wij brengen hiermee de risico's in beeld. De ratio is bepaald op 1,15 (zie de paragraaf

weerstandsvermogen). Voor het risico wordt een percentage van 10% gehanteerd van de totale omvang van onderhanden werk en overige gronden.

Op basis van de gegevens per 1 januari 2024 levert dit het volgende beeld op:

Grondexploitatie	Omvang reserves €	Omvang risico's €	Ratio reserves/ risico's	Vastgestelde ratio	Ruimte t.o.v. de norm
Algemene reserve grondexploitatie	133.000				
Risico onderhanden werk en overige gronden, 10%*		40.000			
	133.000	40.000	3,33	1,15	87.000

* van de boekwaarde per 1 januari 2024 van afgerond € 400.000,00.

FINANCIËLE BEGROTING

Overzicht van baten en lasten

Overzicht baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten bevat:
- per programma de raming van baten en lasten en het saldo, uitgesplitst naar de onderdelen nieuw beleid en bestaand beleid;
- de geraamde algemene dekkingsmiddelen;
- de geraamde kosten van de overhead;
- het geraamde bedrag voor onvoorzien;
- het geraamde saldo van baten en lasten;
- de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
- het geraamde resultaat.

Toelichting op het overzicht baten en lasten

De toelichting op het overzicht van baten en lasten bevat:
- de gerealiseerde bedragen van het vorig begrotingsjaar, de geraamde bedragen van het vorig begrotingsjaar na wijziging en de geraamde bedragen van het begrotingsjaar;
- het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma;
- het overzicht van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves in het begrotingsjaar.

De gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd zijn opgenomen in het onderdeel Uiteenzetting financiële positie (uitgangspunten).

De verklaringen aanmerkelijke verschillen zijn opgenomen in de toelichtingen in de Beleidsbegroting bij de betreffende programma's en/of Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien en het overzicht Overhead.

Overzicht van baten en lasten

Programma	Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
		Geraamd bedrag 2024	Geraamd bedrag 2024	Geraamd bedrag 2024
1	**Participatie**			
	Nieuw beleid	203.614		-203.614
	Bestaand beleid	88.864.700	20.804.976	-68.059.724
		89.068.314	**20.804.976**	**-68.263.338**
2	**Ontplooiing**			
	Nieuw beleid	264.500		-264.500
	Bestaand beleid	11.209.343	2.459.260	-8.750.083
		11.473.843	**2.459.260**	**-9.014.583**
3	**Leefbaarheid**			
	Nieuw beleid	123.500	7.260	-116.240
	Bestaand beleid	20.833.949	9.217.484	-11.616.465
		20.957.449	**9.224.744**	**-11.732.705**
4	**Dienstverlening**			
	Bestaand beleid	7.322.132	645.000	-6.677.132
		7.322.132	**645.000**	**-6.677.132**
	Totalen programma's	**128.821.738**	**33.133.980**	**-95.687.758**
	Algemene dekkingsmiddelen	1.266.579	111.686.985	110.420.406
	Onvoorzien	10.000		-10.000
	Overhead	12.390.390	20.240	-12.370.150
	Totaal saldo van baten en lasten	**142.488.707**	**144.841.205**	**2.352.498**
	Mutaties reserves			
1	**Participatie**		119.311	119.311
2	**Ontplooiing**		521.017	521.017
3	**Leefbaarheid**		432.524	432.524
4	**Dienstverlening**		117.730	117.730
	Algemene dekkingsmiddelen	313.777	21.709	-292.068
	Overhead		13.834	13.834
	Totaal mutaties reserves	**313.777**	**1.226.125**	**912.348**
	Resultaat	**142.802.484**	**146.067.330**	**3.264.846**

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Programma	Omschrijving	Lasten			Baten		
		Gerealiseerd bedrag 2022	Geraamd bedrag 2023	Geraamd bedrag 2024	Gerealiseerd bedrag 2022	Geraamd bedrag 2023	Geraamd bedrag 2024
1	**Participatie**						
	Nieuw beleid			203.614			
	Bestaand beleid	91.241.105	94.024.436	88.864.700	30.378.991	29.456.522	20.804.976
		91.241.105	**94.024.436**	**89.068.314**	**30.378.991**	**29.456.522**	**20.804.976**
2	**Ontplooiing**						
	Nieuw beleid			264.500			
	Bestaand beleid	10.375.815	11.688.319	11.209.343	2.438.568	2.854.970	2.459.260
		10.375.815	**11.688.319**	**11.473.843**	**2.438.568**	**2.854.970**	**2.459.260**
3	**Leefbaarheid**						
	Nieuw beleid			123.500			7.260
	Bestaand beleid	17.696.976	21.351.320	20.833.949	6.814.808	8.854.864	9.217.484
		17.696.976	**21.351.320**	**20.957.449**	**6.814.808**	**8.854.864**	**9.224.744**
4	**Dienstverlening**						
	Bestaand beleid	7.092.530	7.076.041	7.322.132	1.110.552	348.400	645.000
		7.092.530	**7.076.041**	**7.322.132**	**1.110.552**	**348.400**	**645.000**
	Totalen programma's	**126.406.425**	**134.140.116**	**128.821.738**	**40.742.919**	**41.514.756**	**33.133.980**
	Algemene dekkingsmiddelen	1.817.183	2.861.683	1.266.579	105.245.445	103.330.986	111.686.985
	Onvoorzien		10.000	10.000			
	Overhead	11.202.044	11.967.367	12.390.390	273.034	20.070	20.240
	Totaal saldo van baten en lasten	**139.425.652**	**148.979.166**	**142.488.707**	**146.261.398**	**144.865.812**	**144.841.205**
	Mutaties reserves						
1	**Participatie**	114.300			221.038	106.370	119.311
2	**Ontplooiing**				569.564	562.574	521.017
3	**Leefbaarheid**	1.138.202	892.765		2.056.532	1.873.206	432.524
4	**Dienstverlening**				117.730	117.730	117.730
	Algemene dekkingsmiddelen	3.282.026	251.201	313.777	3.091.868	257.906	21.709
	Overhead				19.506	28.851	13.834
	Totaal mutaties reserves	**4.534.528**	**1.143.966**	**313.777**	**6.076.238**	**2.946.637**	**1.226.125**
	Totaal	**143.960.180**	**150.123.132**	**142.802.484**	**152.337.636**	**147.812.449**	**146.067.330**

	Saldo 2022	Saldo 2023	Saldo 2024
Totaal lasten	139.425.652	148.979.166	142.488.707
Totaal baten	146.261.398	144.865.812	144.841.205
Saldo van baten en lasten	**6.835.746**	**-4.113.354**	**2.352.498**
Totaal mutatie reserves lasten	4.534.528	1.143.966	313.777
Totaal mutatie reserves baten	6.076.238	2.946.637	1.226.125
Saldo mutaties reserves	**1.541.710**	**1.802.671**	**912.348**
Resultaat lasten	143.960.180	150.123.132	142.802.484
Resultaat baten	152.337.636	147.812.449	146.067.330
Saldo resultaat	**8.377.456**	**-2.310.683**	**3.264.846**

Overzicht geraamde incidentele baten en lasten

Programma	Taakveld	Omschrijving	Incidentele Lasten	Incidentele Baten
1. Participatie				
	6.1	Algemeen maatschappelijk werk	75.192	75.192
	6.1	Gemeentelijke eigendommen	191.245	191.245
	6.1	Inburgering	53.600	
	6.81	Beschermd wonen	3.464.180	3.464.180
			3.784.217	3.730.617
3. Leefbaarheid				
	7.4	Monitoring MBP terrein	36.150	
	8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	772.804	772.804
			808.954	772.804
4. Dienstverlening				
	0.1	Raadsgriffie	75.000	
	1.1	FLO-voorziening Veiligheidsregio Groningen	117.730	
	7.1	Volksgezondheid	15.000	15.000
			207.730	15.000
Algemene dekkingsmiddelen				
	0.3	Gemeentelijke eigendommen	196.309	196.309
Overhead				
	0.4	ICT	20.000	
			216.309	196.309
		Totaal	**5.017.210**	**4.714.730**
		Mutatie reserves		
2. Ontplooiing				
	5.3	Theater Geert Teis		21.888
4. Dienstverlening				
	1.1	FLO-voorziening Veiligheidsregio Groningen		117.730
		Totaal	**5.017.210**	**4.854.348**

Overzicht van geraamde structurele mutaties reserves

Programma	Taakveld	Omschrijving	Structurele Lasten	Structurele Baten
1. Participatie				
	6.1	Dekking kapitaallasten		119.311
				119.311
2. Ontplooiing				
	4.2	Dekking kapitaallasten		268.544
	4.3	Dekking kapitaallasten		8.426
	5.2	Dekking kapitaallasten		53.508
	5.3	Dekking kapitaallasten		150.367
	5.4	Dekking kapitaallasten		6.624
	5.7	Dekking kapitaallasten		11.660
				499.129
3. Leefbaarheid				
	2.1	Dekking kapitaallasten		174.058
	2.3	Dekking kapitaallasten		152.140
	7.2	Dekking kapitaallasten		1.438
	8.3	Dekking kapitaallasten		104.888
				432.524
Algemene dekkingsmiddelen				
	0.3	Dekking kapitaallasten		21.709
	0.5	Rentetoevoeging	313.777	
Overhead				
	0.4	Dekking kapitaallasten		13.834
			313.777	35.543
		Totaal	**313.777**	**1.086.507**

Uiteenzetting financiële positie

Uitgangspunten Begroting 2024

De volgende uitgangspunten voor het samenstellen van de begroting 2024 zijn vastgesteld en toegelicht in de Perspectiefnota 2024-2027. Voor het aantal inwoners wordt uitgegaan van het actuele inwoneraantal per 1 juni van het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar.

- Aantal inwoners: 32.100.
- Budget voor onvoorziene uitgaven: € 10.000,00.
- Rente over investeringen (omslagrente) en over eigen vermogen en voorzieningen (bespaarde rente): 2,0 %.
- Loonontwikkeling: salarisniveau 2023 + 4,5%.
- Prijsontwikkeling: + 3,5%.
- Gesubsidieerde instellingen: voor zowel de loon- als prijsstijging gelden dezelfde uitgangspunten als voor de gemeentebegroting.
- Huren en pachten: + 3,5%.

Geprognosticeerde balans 2024

Bedragen x € 1.000

	1 januari 2024	31 december 2024
Activa		
Immateriële vaste activa		
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.940	3.758
Totaal immateriële vaste activa	3.940	3.758
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	37.817	35.748
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	33.494	33.631
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	21.395	27.644
Totaal materiële vaste activa	92.706	97.023
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	651	651
Overige langlopende geldleningen	4.517	4.514
Leningen aan deelnemingen	1.899	1.899
Overige uitzettingen	3	3
Totaal financiële vaste activa	7.070	7.066
Voorraden		
Bouwgrond in exploitatie/voorraad grond	403	-272
Totaal voorraden	403	-272
Totaal activa	**104.119**	**107.575**
Passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	10.371	10.371
Bestemmingsreserves	33.292	32.380
Resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten		3.265
Totaal eigen vermogen	43.663	46.016
Voorzieningen		
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	4.002	3.543
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	1.798	1.822
Totaal voorzieningen	5.800	5.364
Vaste schulden		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	51.980	48.840
Waarborgsommen	1	1
Totaal vaste schulden	51.981	48.841
Totaal passiva	**101.444**	**100.221**
Financieringsbehoefte	**2.675**	**7.354**

Specificaties

Vaste activa	1 jan. 2024	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Afschrij-vingen	31 dec. 2024
Immateriële vaste activa					
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.940			-182	3.758
Totaal immateriële vaste activa	3.940			-182	3.758
Materiële vaste activa					
Investeringen met een economisch nut	37.817	996	-388	-2.677	35.748
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	33.494	577		-441	33.631
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	21.395	7.127		-878	27.644
Totaal materiële vaste activa	92.706	8.700	-388	-3.996	97.023
Financiële vaste activa					
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	651				651
Overige langlopende geldleningen	4.517		-3		4.514
Leningen aan deelnemingen	1.899				1.899
Overige uitzettingen	3				3
Totaal financiële vaste activa	7.070		-3		7.066

Vlottende activa	1 jan. 2024	Toename	Afname	31 dec. 2024
Voorraden				
Bouwgrond in exploitatie/voorraad grond	403	98	-773	-272
Totaal voorraden	403	98	-773	-272

Eigen vermogen	1 jan. 2024	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	31 dec. 2024
Algemene reserves				
Algemene reserve	10.371			10.371
Totaal algemene reserves	10.371			10.371
Bestemmingsreserves				
Beklemd				
Verkoop aandelen Essent	14.000			14.000
Bijdragen in kosten activa	15.689	314	-1.086	14.917
Overig				
Incidentele bestedingen	245			245
KCC	66			66
Sociaal domein	218			218
Sportvelden	154		-1	153
Monumenten	67			67
Stedelijke vernieuwing	1.423			1.423
Veiligheidsregio	118		-118	0
Vervangingsinvest. (Stads)kanaal	143			143

Eigen vermogen	1 jan. 2024	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	31 dec. 2024
Duurzame energie	36			36
Werkgelegenheid	73			73
Afvalstoffenheffing	263			263
Grondexploitatie	133			133
Riolering	402			402
Egalisatiefonds	178		-22	156
Sponsorgelden	83			83
Egalisatie onderhoud	2			2
Totaal bestemmingsreserves	33.292	314	-1.226	32.380
Resultaat		3.265		3.265

Voorzieningen	1 jan. 2024	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	31 dec. 2024
Pensioenverplichtingen wethouders	2.846		-276	2.570
Wachtgeldverplichtingen	324		-183	141
Bovenwettelijk verlof	608			608
Onderhoud begraafplaatsen	1.798	200	-176	1.822
Sanering v.m. gasfabriekterrein	224			224
Totaal voorzieningen	5.800	200	-635	5.364

Vaste schulden	1 jan. 2024	Mutaties	31 dec. 2024
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	51.980	-3.140	48.840
Waarborgsommen	1		1
Totaal vaste schulden	51.981	-3.140	48.841

NIET IN DE BALANS

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen
Onder arbeidskosten gerelateerde verplichtingen worden verstaan de aanspraken op toekomstige uitkeringen door zowel het huidige als het voormalige personeel.
Om deze aanspraken veilig te stellen is in Boek 2 titel 9 van het Burgerlijk Wetboek (BW) opgenomen dat voor deze aanspraken een voorziening moet worden getroffen. Dit betekent dat van elke aanspraak de totale toekomstige aanspraak moet worden bepaald en in één keer ten laste van de exploitatie een voorziening moet worden gevormd. Vervolgens moet jaarlijks worden nagegaan of de getroffen voorziening nog toereikend is. Hieruit vloeien dan eventuele bijstellingen voort.
Gemeenten hanteren veelal een praktische werkwijze door de jaarlijkse verplichting in de begroting op te nemen.

Gelet op de gegroeide situatie en het feit dat gemeenten in tegenstelling tot bedrijven niet failliet kunnen gaan, de eigenheid van gemeenten, is in afwijking van het BW in het BBV opgenomen dat deze werkwijze wordt toegestaan, mits het gaat om een jaarlijks terugkerende verplichting van gelijk volume. Het primaire doel van de voorschriften is dat de toekomstige verplichtingen gedekt moeten zijn en dat er een uniforme gedragslijn door de gemeenten wordt toegepast.

Algemene pensioenwet Politieke ambtsdragers (APPA)
Op basis van de APPA zijn gemeenten verplicht te voorzien in het verstrekken van pensioenen aan wethouders. Jaarlijks wordt de pensioenvoorziening op basis van actuele actuariële berekeningen op peil gebracht zodat de pensioenen ten laste van de pensioenvoorziening kunnen worden betaald.

Verplichtingen
Indien noodzakelijk wordt voor wachtgeldverplichtingen van voormalige bestuurders een voorziening getroffen. In de begrotingen 2022 tot en met 2024 zijn de volgende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen geraamd.

Salariskosten voormalige personeelsleden
2022 € 16.500,00
2023 € 16.500,00
2024 € 22.600,00

In de Meerjarenraming 2025-2027 is het meerjarige verloop van deze verplichtingen in beeld gebracht.

Gewaarborgde geldleningen

	Oorspronkelijk bedrag	*1 januari 2024*	*31 december 2024*
Onderwijsinstelling (100%)	€ 1.860.000,00	€ 186.000,00	€ 124.000,00
Zorginstellingen (100%)	€ 11.444.000,00	" 3.119.000,00	" 2.834.000,00
Totaal		€ 3.305.000,00	€ 2.958.000,00

Tabel berekening EMU-saldo 2023-2025

(*euro 1.000)		**2023** *volgens realisatie t/m september 2023 aangevuld met raming resterende periode*	**2024** *volgens begroting 2024*	**2025** *volgens meerjaren-raming in begroting 2024*
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-4.113	2.352	4.108
-2	Mutatie (im)materiële activa	4.367	4.134	-2.937
+3	Mutatie voorzieningen	-254	-435	-252
-4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-344	-675	-174
- 5	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa			
Berekend *EMU*-saldo		**-8.390**	**-1.543**	**6.967**

Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Taakveld	Omschrijving taakveld	Progr.	Omschrijving programma	Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	4	Dienstverlening	1.998.708		-1.998.708
0.10	Mutaties reserves			313.777	1.226.125	912.348
0.2	Burgerzaken	4	Dienstverlening	1.039.376	622.000	-417.376
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	AD	Algemene dekkingsmiddelen	374.593	243.769	-130.824
0.4	Overhead			12.390.390	20.240	-12.370.150
0.5	Treasury	AD	Algemene dekkingsmiddelen	200.552	1.554.816	1.354.264
0.61	OZB woningen	AD	Algemene dekkingsmiddelen	396.268	5.299.650	4.903.382
0.62	OZB niet-woningen	AD	Algemene dekkingsmiddelen	88.681	3.325.750	3.237.069
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	AD	Algemene dekkingsmiddelen		101.184.000	101.184.000
0.8	Overige baten en lasten	AD	Algemene dekkingsmiddelen	216.485	79.000	-137.485
0. Bestuur en ondersteuning				**17.018.830**	**113.555.350**	**96.536.520**
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	4	Dienstverlening	2.235.837		-2.235.837
1.2	Openbare orde en veiligheid	4	Dienstverlening	776.838	8.000	-768.838
1. Veiligheid				**3.012.675**	**8.000**	**-3.004.675**
2.1	Verkeer en vervoer	3	Leefbaarheid	8.891.159	221.010	-8.670.149
2.3	Recreatieve havens	3	Leefbaarheid	2.780	3.250	470
2.4	Economische havens en waterwegen	3	Leefbaarheid	594.659	21.770	-572.889
2.5	Openbaar vervoer	3	Leefbaarheid	43.216		-43.216
2. Verkeer, vervoer en waterstaat				**9.531.814**	**246.030**	**-9.285.784**
3.1	Economische ontwikkeling	1	Participatie	49.553		-49.553
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1	Participatie	10	10	
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1	Participatie	145.093	111.800	-33.293
3.4	Economische promotie	1	Participatie	103.712	173.000	69.288
3. Economie				**298.368**	**284.810**	**-13.558**
4.2	Onderwijshuisvesting	2	Ontplooiing	2.386.104	7.260	-2.378.844
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2	Ontplooiing	2.566.060	1.143.555	-1.422.505
4. Onderwijs				**4.952.164**	**1.150.815**	**-3.801.349**
5.1	Sportbeleid en activering	2	Ontplooiing	171.158		-171.158
5.2	Sportaccommodaties	2	Ontplooiing	2.476.887	200.415	-2.276.472
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2	Ontplooiing	2.755.459	1.051.110	-1.704.349
5.4	Musea	2	Ontplooiing	149.351	4.750	-144.601
5.5	Cultureel erfgoed	2	Ontplooiing	7.720		-7.720
5.6	Media	2	Ontplooiing	794.469	6.300	-788.169
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2	Ontplooiing	166.635	45.870	-120.765
5. Sport, cultuur en recreatie				**6.521.679**	**1.308.445**	**-5.213.234**
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1	Participatie	4.916.169	703.222	-4.212.947
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1	Participatie	4.032.587	128.000	-3.904.587
6.3	Inkomensregelingen	1	Participatie	21.565.080	15.589.000	-5.976.080
6.4	WSW en beschut werk	1	Participatie	20.380.700		-20.380.700
6.5	Arbeidsparticipatie	1	Participatie	2.949.646	20.000	-2.929.646
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	1	Participatie	1.743.534	165.000	-1.578.534
6.71a	Hulp bij het huishouden (Wmo)	1	Participatie	7.669.281	280.000	-7.389.281
6.71b	Begeleiding (WMO)	1	Participatie	4.090.719	60.000	-4.030.719
6.71c	Dagbesteding (WMO)	1	Participatie	825.172		-825.172
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	1	Participatie	116.800	30.000	-86.800
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	1	Participatie	4.122.607		-4.122.607
6.72b	Jeugdhulp behandeling	1	Participatie	433.816		-433.816
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	1	Participatie	2.026.199		-2.026.199
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	1	Participatie	346.731		-346.731
6.73a	Pleegzorg	1	Participatie	832.153		-832.153
6.73b	Gezinsgericht	1	Participatie	1.124.052		-1.124.052
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	1	Participatie	3.125.413		-3.125.413

6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	1	Participatie	2.601.285		-2.601.285
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	1	Participatie	627.340		-627.340
6.74c	Gesloten plaatsing	1	Participatie	256.419		-256.419
6.81a	Beschermd wonen (Wmo)	1	Participatie	3.717.870	3.499.180	-218.690
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	1	Participatie	122.969	45.764	-77.205
6.82a	Jeugdbescherming	1	Participatie	1.070.833		-1.070.833
6.82b	Jeugdreclassering	1	Participatie	72.571		-72.571
6. Sociaal domein				**88.769.946**	**20.520.166**	**-68.249.780**
7.1	Volksgezondheid	4	Dienstverlening	1.271.373	15.000	-1.256.373
7.2	Riolering	3	Leefbaarheid	2.501.154	3.076.110	574.956
7.3	Afval	3	Leefbaarheid	2.901.123	3.813.684	912.561
7.4	Milieubeheer	3	Leefbaarheid	2.051.542	626.140	-1.425.402
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	3	Leefbaarheid	550.313	236.076	-314.237
7. Volksgezondheid en milieu				**9.275.505**	**7.767.010**	**-1.508.495**
8.1	Ruimte en leefomgeving	3	Leefbaarheid	586.153		-586.153
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3	Leefbaarheid	772.804	772.804	
8.3	Wonen en bouwen	3	Leefbaarheid	2.062.546	453.900	-1.608.646
8. Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing				**3.421.503**	**1.226.704**	**-2.194.799**
Totaal				**142.802.484**	**146.067.330**	**3.264.846**

MEERJARENRAMING

Meerjarenraming

De meerjarenraming bevat**:**

- de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027;
- het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma;
- het overzicht van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves;
- bepaling van de structurele begrotingssaldi;
- voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar de geprognosticeerde balans;
- voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar de ontwikkeling van het EMU-saldo.

In de meerjarenraming 2025-2027 is opgenomen:

- de geraamde baten en lasten en saldi per programma;
- de geraamde algemene dekkingsmiddelen;
- de geraamde kosten van de overhead;
- de geraamde bedragen voor onvoorzien;
- de geraamde totalen saldo van baten en lasten;
- de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
- de geraamde resultaten.

Toelichting op de meerjarenraming

Wij hebben de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- constant loon- en prijsniveau;
- constante aantallen inwoners en woonruimten;
- voortzetten en in stand houden van bestaand beleid.

De belangrijkste ontwikkelingen ten opzichte van de meerjarenraming van het vorige begrotingsjaar zijn opgenomen bij de Financiële beschouwingen, onderdeel analyse resultaat.

Meerjarenraming 2024-2027

	Omschrijving		Begroting 2024	Mutaties	Begroting 2025	Mutaties	Begroting 2026	Mutaties	Begroting 2027
1	**Participatie**								
	Nieuw beleid	L	203.614		203.614		203.614		203.614
	Bestaand beleid	L	88.864.700	-4.690.559	84.174.141	-1.127.386	83.046.755	-793.500	82.253.255
	Bestaand beleid	B	20.804.976	-3.682.420	17.122.556	-133.692	16.988.864		16.988.864
		S	**-68.263.338**		**-67.255.199**		**-66.261.505**		**-65.468.005**
2	**Ontplooiing**								
	Nieuw beleid	L	264.500	271.045	535.545	135.000	670.545	49.000	719.545
	Bestaand beleid	L	11.209.343	217.398	11.426.741	-88.836	11.337.905	2.100	11.340.005
	Bestaand beleid	B	2.459.260	-200	2.459.060		2.459.060		2.459.060
		S	**-9.014.583**		**-9.503.226**		**-9.549.390**		**-9.600.490**
3	**Leefbaarheid**								
	Nieuw beleid	L	123.500	446.900	570.400	48.000	618.400	60.000	678.400
	Bestaand beleid	L	20.833.949	-529.865	20.304.084	-216.564	20.087.520	-27.215	20.060.305
	Nieuw beleid	B	7.260	11.374	18.634		18.634		18.634
	Bestaand beleid	B	9.217.484	-553.514	8.663.970	-206.014	8.457.956	4.050	8.462.006
		S	**-11.732.705**		**-12.191.880**		**-12.229.330**		**-12.258.065**
4	**Dienstverlening**								
	Bestaand beleid	L	7.322.132	-192.730	7.129.402	-15.000	7.114.402		7.114.402
	Bestaand beleid	B	645.000		645.000	-15.000	630.000		630.000
		S	**-6.677.132**		**-6.484.402**		**-6.484.402**		**-6.484.402**
	Totaal	L	128.821.738		124.343.927		123.079.141		122.369.526
	Totaal	B	33.133.980		28.909.220		28.554.514		28.558.564
	Totaal programma's	**S**	**-95.687.758**		**-95.434.707**		**-94.524.627**		**-93.810.962**
	Algemene Dekkingsmiddelen	L	1.266.579	-1.312.689	-46.110	-79.870	-125.980	-29.870	-155.850
	Algemene Dekkingsmiddelen	B	111.686.985	116.793	111.803.778	-6.457.485	105.346.293	-923.248	104.423.045
	Onvoorzien	L	10.000		10.000		10.000		10.000
	Overhead	L	12.390.390	-73.000	12.317.390		12.317.390		12.317.390
	Overhead	B	20.240		20.240		20.240		20.240
	Totaal	L	142.488.707		136.625.207		135.280.551		134.541.066
	Totaal	B	144.841.205		140.733.238		133.921.047		133.001.849
	Totaal saldo van baten en lasten	S	**2.352.498**		**4.108.031**		**-1.359.504**		**-1.539.217**

	Omschrijving		Begroting 2024	Mutaties	Begroting 2025	Mutaties	Begroting 2026	Mutaties	Begroting 2027
	Mutaties reserves								
1	**Participatie**	L							
		B	119.311	-15.027	104.284		104.284		104.284
		S	119.311		104.284		104.284		104.284
2	**Ontplooiing**	L							
		B	521.017	9.970	530.987	745	531.732	-3.625	528.107
		S	521.017		530.987		531.732		528.107
3	**Leefbaarheid**	L							
		B	432.524		432.524		432.524		432.524
		S	432.524		432.524		432.524		432.524
4	**Dienstverlening**	L							
		B	117.730	-117.730					
		S	117.730						
	Algemene dekkingsmiddelen	L	313.777	-89.840	223.937	-12.047	211.890	-12.003	199.887
		B	21.709		21.709		21.709		21.709
		S	-292.068		-202.228		-190.181		-178.178
	Overhead	L							
		B	13.834		13.834		13.834		13.834
		S	13.834		13.834		13.834		13.834
	Totaal	L	313.777		223.937		211.890		199.887
	Totaal	B	1.226.125		1.103.338		1.104.083		1.100.458
	Totaal mutaties reserves	**S**	**912.348**		**879.401**		**892.193**		**900.571**
	Resultaat								
	Totaal	L	142.802.484		136.849.144		135.492.441		134.740.953
	Totaal	B	146.067.330		141.836.576		135.025.130		134.102.307
	Totaal	**S**	**3.264.846**		**4.987.432**		**-467.311**		**-638.646**

Overzicht geraamde incidentele baten en lasten

Programma	Taakveld	Omschrijving		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
INCIDENTELE LASTEN							
1. Participatie							
	6.1	Algemeen maatschappelijk werk	L	75.192	75.192		
	6.1	Gemeentelijke eigendommen	L	191.245			
	6.1	Inburgering	L	53.600			
	6.81	Beschermd wonen	L	3.464.180			
2. Ontplooiing							
	4.2	Stelpost inv. Onderwijshuisvesting	L		200.000		
	5.2	Stelpost inv. binnensportaccommodaties	L		93.000		
3. Leefbaarheid							
	7.4	Monitoring MBP terrein	L	36.150	36.150	36.150	
	8.2	Grondexploitatie	L	772.804	210.814		
4. Dienstverlening							
	0.1	Raadsgriffie	L	75.000			
	1.1	FLO-voorziening Veiligheidsregio Groningen	L	117.730			
	7.1	Volksgezondheid	L	15.000	15.000		
Algemene dekkingsmiddelen							
	0.3	Gemeentelijke eigendommen	L	196.309			
Overhead							
	0.4	ICT	L	20.000			
		Totaal programma's		**5.017.210**	**630.156**	**36.150**	**0**
Incidentele toevoegingen aan reserves							
		Totaal mutaties reserves		**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal incidentele lasten				**5.017.210**	**630.156**	**36.150**	**0**

Programma	Taakveld	Omschrijving		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
INCIDENTELE BATEN							
1. Participatie							
	6.1	Algemeen maatschappelijk werk	B	75.192	75.192		
	6.1	Gemeentelijke eigendommen	B	191.245			
	6.81	Beschermd wonen	B	3.464.180			
3. Leefbaarheid							
	8.2	Grondexploitatie	B	772.804	210.814		
4. Dienstverlening							
	7.1	Volksgezondheid	B	15.000	15.000		
Algemene dekkingsmiddelen							
	0.3	Gemeentelijke eigendommen	B	196.309			
		Totaal programma's		**4.714.730**	**301.006**	**0**	**0**
Incidentele onttrekkingen aan reserves							
2. Ontplooiing							
	5.3	Theater Geert Teis	B	21.888	31.858	32.603	28.978
4. Dienstverlening							
	1.1	FLO-voorziening Veiligheidsregio Groningen	B	117.730			
		Totaal mutaties reserves		**139.618**	**31.858**	**32.603**	**28.978**
Totaal incidentele baten				**4.854.348**	**332.864**	**32.603**	**28.978**

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Totaal incidentele lasten	5.017.210	630.156	36.150	0
Totaal incidentele baten	4.854.348	332.864	32.603	28.978
Saldo van incidentele baten en lasten	**-162.862**	**-297.292**	**-3.547**	**28.978**

Overzicht beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Programma Taakveld	Omschrijving		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Structurele toevoegingen aan reserves						
Algemene dekkingsmiddelen						
0.5	Rentetoevoeging	L	313.777	223.937	211.890	199.887
	Totaal structurele toevoegingen		**313.777**	**223.937**	**211.890**	**199.887**
Structurele onttrekkingen aan reserves						
1. Participatie						
6.1	Dekking kapitaallasten	B	119.311	104.284	104.284	104.284
2. Ontplooiing						
4.2	Dekking kapitaallasten	B	268.544	268.544	268.544	268.544
4.3	Dekking kapitaallasten	B	8.426	8.426	8.426	8.426
5.2	Dekking kapitaallasten	B	53.508	53.508	53.508	53.508
5.3	Dekking kapitaallasten	B	150.367	150.367	150.367	150.367
5.4	Dekking kapitaallasten	B	6.624	6.624	6.624	6.624
5.7	Dekking kapitaallasten	B	11.660	11.660	11.660	11.660
3. Leefbaarheid						
2.1	Dekking kapitaallasten	B	174.058	174.058	174.058	174.058
2.3	Dekking kapitaallasten	B	152.140	152.140	152.140	152.140
7.2	Dekking kapitaallasten	B	1.438	1.438	1.438	1.438
8.3	Dekking kapitaallasten	B	104.888	104.888	104.888	104.888
Algemene dekkingsmiddelen						
0.3	Dekking kapitaallasten	B	21.709	21.709	21.709	21.709
Overhead						
0.4	Dekking kapitaallasten	B	13.834	13.834	13.834	13.834
	Totaal structurele onttrekkingen		**1.086.507**	**1.071.480**	**1.071.480**	**1.071.480**

Bepaling structurele begrotingssaldi

		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
LASTEN					
Bruto lasten		142.802.484	136.849.144	135.492.441	134.740.953
Incidentele lasten	-/-	5.017.210	630.156	36.150	0
Incidentele toevoegingen reserves	-/-	0	0	0	0
Structurele lasten		**137.785.274**	**136.218.988**	**135.456.291**	**134.740.953**
BATEN					
Bruto baten		146.067.330	141.836.576	135.025.130	134.102.307
Incidentele baten	-/-	4.714.730	301.006	0	0
Incidentele onttrekkingen reserves	-/-	139.618	31.858	32.603	28.978
Structurele baten		**141.212.982**	**141.503.712**	**134.992.527**	**134.073.329**
Structurele saldi		**3.427.708**	**5.284.724**	**-463.764**	**-667.624**

Geprognosticeerde balans 2024-2027

Bedragen x € 1.000

	Ultimo 2024	Ultimo 2025	Ultimo 2026	Ultimo 2027
Activa				
Immateriële vaste activa				
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.758	3.576	3.393	3.211
Totaal immateriële vaste activa	3.758	3.576	3.393	3.211
Materiële vaste activa				
Investeringen met een economisch nut	35.748	33.336	31.600	29.414
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	33.631	33.347	33.062	33.844
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	27.644	27.585	27.950	26.959
Totaal materiële vaste activa	97.023	94.268	92.612	90.217
Financiële vaste activa				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	651	651	651	651
Overige langlopende geldleningen	4.514	4.510	4.507	4.504
Leningen aan deelnemingen	1.899	1.899	1.899	1.899
Overige uitzettingen	3	3	3	3
Totaal financiële vaste activa	7.066	7.063	7.060	7.056
Voorraden				
Bouwgrond in exploitatie/voorraad grond	-272	-446	-446	-446
Totaal voorraden	-272	-446	-446	-446
Totaal activa	**107.575**	**104.461**	**102.620**	**100.038**
Passiva				
Eigen vermogen				
Algemene reserve	10.371	10.371	10.371	10.371
Bestemmingsreserves	32.380	31.500	30.608	29.707
Resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten	3.265	8.252	7.785	7.146
Totaal eigen vermogen	46.016	50.124	48.764	47.225
Voorzieningen				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	3.543	3.267	2.991	2.716
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	1.822	1.845	1.869	1.893
Totaal voorzieningen	5.364	5.112	4.860	4.608
Vaste schulden				
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	48.840	45.700	42.560	39.420
Waarborgsommen	1	1	1	1
Totaal vaste schulden	48.841	45.701	42.561	39.421
Totaal passiva	**100.221**	**100.937**	**96.185**	**91.254**
Financieringsbehoefte	**7.354**	**3.524**	**6.434**	**8.784**

Specificaties

Bedragen x € 1.000,00

Vaste activa	Ultimo 2024	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Afschrij-vingen	Ultimo 2025	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Afschrij-vingen	Ultimo 2026	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Afschrij-vingen	Ultimo 2027
Activa													
Immateriële vaste activa													
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.758			-182	3.576			-182	3.393			-182	3.211
Totaal immateriële vaste activa	3.758			-182	3.576			-182	3.393			-182	3.211
Materiële vaste activa													
Investeringen met een economisch nut	35.748	248		-2.660	33.336	1.143		-2.879	31.600	763		-2.949	29.414
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	33.631	165		-449	33.347	165		-450	33.062	1.233		-451	33.844
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	27.644	958		-1.017	27.585	1.368		-1.003	27.950			-991	26.959
Totaal materiële vaste activa	97.023	1.371		-4.126	94.268	2.676		-4.331	92.612	1.996		-4.392	90.217
Financiële vaste activa													
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	651				651				651				651
Overige langlopende geldleningen	4.514		-3		4.510		-3		4.507		-3		4.504
Leningen aan deelnemingen	1.899				1.899				1.899				1.899
Overige uitzettingen	3				3				3				3
Totaal financiële vaste activa	7.066		-3		7.063		-3		7.060		-3		7.056

Vlottende activa	Ultimo 2024	Toename	Afname	Ultimo 2025	Toename	Afname	Ultimo 2026	Toename	Afname	Ultimo 2027
Voorraden										
Bouwgrond in exploitatie/voorraad grond	-272	28	-202	-446			-446			-446
Totaal voorraden	-272	28	-202	-446			-446			-446

Vaste passiva	Ultimo 2024	Toevoe-ging	Onttrek-king	Ultimo 2025	Toevoe-ging	Onttrek-king	Ultimo 2026	Toevoe-ging	Onttrek-king	Ultimo 2027
Algemene reserve										
Algemene reserve	10.371			10.371			10.371			10.371
Totaal algemene reserves	10.371			10.371			10.371			10.371
Bestemmingsreserves										
Beklemd										
Verkoop aandelen Essent	14.000			14.000			14.000			14.000
Bijdragen in kosten activa	14.917	224	-1.071	14.070	212	-1.071	13.211	200	-1.071	12.340
Overig										
Incidentele bestedingen	245			245			245			245
KCC	66			66			66			66
Sociaal domein	218			218			218			218
Sportvelden	153		-1	152		-1	151		-1	150
Monumenten	67			67			67			67
Stedelijke vernieuwing	1.424			1.424			1.424			1.424
Veiligheidsregio	0			0			0			0
Vervangingsinvesteringen (Stads)kanaal	143			143			143			143
Duurzame energie	36			36			36			36
Werkgelegenheid	73			73			73			73
Afvalstoffenheffing	263			263			263			263
Grondexploitatie	133			133			133			133

	Ultimo 2024	Toevoe-ging	Onttrek-king	Ultimo 2025	Toevoe-ging	Onttrek-king	Ultimo 2026	Toevoe-ging	Onttrek-king	Ultimo 2027
Riolering	402			402			402			402
Egalisatiefonds	156		-32	124		-33	91		-29	62
Sponsorgelden	83			83			83			83
Egalisatie onderhoud	2			2			2			2
Totaal bestemmingsreserves	32.380	224	-1.104	31.500	212	-1.105	30.608	200	-1.100	29.707
Resultaat	3.265	4.987		8.252		-467	7.785		-639	7.146

Vaste passiva	Ultimo 2024	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Ultimo 2025	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Ultimo 2026	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Ultimo 2027
Voorzieningen										
Pensioenverplichtingen wethouders	2.570		-276	2.294		-276	2.019		-276	1.743
Onderhoud begraafplaatsen	1.822	200	-176	1.845	200	-176	1.869	200	-176	1.893
Wachtgeldverplichtingen	141			141			141			141
Bovenwettelijk verlof	608			608			608			608
Sanering v.m. gasfabriekterrein	224			224			224			224
Totaal voorzieningen	5.364	200	-452	5.112	200	-452	4.860	200	-452	4.608

Vaste passiva	Ultimo 2024	Mutaties	Ultimo 2025	Mutaties	Ultimo 2026	Mutaties	Ultimo 2027
Vaste schulden							
Onderhandse leningen v. binnenlandse banken en overige financiële instellingen	48.840	-3.140	45.700	-3.140	42.560	-3.140	39.420
Waarborgsommen	1		1		1		1
Totaal vaste schulden	48.841	-3.140	45.701	-3.140	42.561	-3.140	39.421

Overzicht investeringen 2024-2027

Progr.	E/M*	Taakveld	Omschrijving	Bedrag 2024	Bedrag 2025	Bedrag 2026	Bedrag 2027	Dekking lasten
2	E	Sportaccommodaties	Sportvelden	600.000		950.000	600.000	Meerjarenraming
3	M	Verkeer en vervoer	Onderhoud fietspaden	1.500.000				Meerjarenraming
			Beweegbare bruggen	4.700.000		1.000.000	1.000.000	Meerjarenraming
			Openbare verlichting	277.250	308.250	367.500	233.000	Meerjarenraming
3	M	Economische havens en	Beschoeiing	650.000	650.000			Meerjarenraming
3	E	Riolering	Diverse maatregelen	400.000	165.000	165.000		Opbrengst rioolheffing
			Registratieapparatuur gemalen	109.000				Opbrengst rioolheffing
3	E	Afval	Registratieapparatuur ondergrondse containers	68.000				Opbrengst afvalstoffenheffing
			Meerjarenprogramma vervangingsinvesteringen					
2	E	Cultuur c.a.	Theaterlicht	28.000	58.000	30.000		
			Theaterapparatuur	205.000	27.000			
	E	Overhead	Informatievoorz./automatisering					
			Hardware - devices	112.000	112.000	112.000	112.000	
			Hardware - telefonie	51.000	51.000	51.000	51.000	
				396.000	248.000	193.000	163.000	Meerjarenraming
			Totaal	**8.700.250**	**1.371.250**	**2.675.500**	**1.996.000**	

Meerjarig beeld van arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Salariskosten voormalige personeelsleden

2024	€	22.600,00
2025	€	22.600,00
2026	€	22.600,00
2027	€	22.600,00

Pensioenen voormalige wethouders

De pensioenverplichtingen aan voormalige wethouders zijn volledig voorzien. Indien noodzakelijk wordt voor wachtgeldverplichtingen van voormalige bestuurders een voorziening getroffen.

Tabel berekening EMU-saldo 2025-2027

(*euro 1.000)		2025 *volgens meerjaren-raming in begroting 2024*	2026 *volgens meerjaren-raming in begroting 2024*	2027 *volgens meerjaren-raming in begroting 2024*
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	4.108	-1.360	-1.539
-2	Mutatie (im)materiële vaste activa	-2.937	-1.838	-2.578
+3	Mutatie voorzieningen	-252	-252	-252
-4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-174	0	0
-5	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0
Berekend *EMU*-saldo		**6.967**	**227**	**787**

BIJLAGEN

Overzicht beschikbaar te stellen kredieten investeringen 2024.

De lasten van deze investeringen worden gedekt zoals aangegeven bij de betreffende onderdelen.

Investeringen met maatschappelijk nut

Programma 3	Taakveld Verkeer en vervoer	Fietspad Handelsstraat /Poststraat	1.500.000	30 jr. lin.	80.000
		Verv. Drouwenermondse brug	4.700.000	30 jr. ann.	210.000
		Openbare verlichting	277.250	30 jr. ann.	12.500
	Taakveld Econonmische havens en waterwegen	Beschoeiing	650.000	30 jr. ann.	29.000
			7.127.250		**331.500**

De lasten van de investering zijn opgenomen in de meerjarenraming

Investeringen met economisch nut

Programma 3	Taakveld sportaccommodaties	Verv. voetbalkunstgrasveld Musselkanaal	600.000	15 jr. ann.	47.000
			600.000		**47.000**

De lasten van de investering zijn opgenomen in de meerjarenraming

Programma 2	Taakveld Cultuur c.a.	Theaterlicht	28.000	15 jr. lin.	2.425
		Theaterapparatuur	205.000	15 jr. lin.	17.770
			233.000		**20.195**

De lasten van de investeringen worden gedekt uit het meerjarenprogramma vervangingsinvesteringen

Overhead	Automatisering	Devices	112.000	4 jr. lin.	30.200
		Mobiele telefonie	51.000	3 jr. lin.	18.000
			163.000		**48.200**

De lasten van de investeringen worden gedekt uit het meerjarenprogramma vervangingsinvesteringen

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Programma 3	Taakveld Riolering	Diverse maatregelen	400.000	60 jr. ann.	11.500
		Registratieapparatuur gemalen	109.000	15 jr. ann.	9.500
			509.000		**21.000**

De lasten van de investeringen worden gedekt door de opbrengst van de rioolheffing.

Programma 3	Taakveld Afval	Registratieapparatuur ondergrondse containers	**68.000**	15 jr. ann.	**5.900**

De lasten van de investeringen worden gedekt door de opbrengst van de afvalstoffenheffing.

Overzicht subsidies*

*alleen ramingen € 10.000,00 en hoger zijn gespecificeerd

Diverse programma's		
Diverse taakvelden	Stichting Welstad, budgetsubsidie	3.502.600
		3.502.600

Programma 1. Participatie		
Taakveld	*Omschrijving*	*Raming*
Economische promotie	Stichting ZO! Groningen	38.500
	Overige subsidies	6.300
Samenkracht en burgerparticipatie	Stichting Vluchtelingenwerk Noord-Nederland	134.300
	Discriminatie meldpunt Groningen	25.000
	Wijkraden	46.100
	Stichting Participatieraad	19.100
	MFA Noordstee	96.000
	Overige subsidies	28.600
Inkomensregelingen	Jeugdfonds Sport en Cultuur	39.000
	Stichting Leergeld	93.400
	Overige subsidies	14.600
Huishoudelijk hulp (WMO)	Overige subsidies	5.000
Dagbesteding (WMO)	Algemene voorziening De Regenboog	464.700
		1.010.600

Programma 2. Ontplooiing		
Taakveld	*Omschrijving*	*Raming*
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	Voorschoolse educatie	1.138.000
	Subsidies VVE-thuis	22.600
	Overige subsidies	3.900
Sportbeleid en activering	Sportfonds	11.500
	Freddy Pranger Memorial	10.000
	GO Sports (inclusief Verrassend Stadskanaal)	15.200
	Jeugdsportsubsidies/jeugdkorting op entreegelden/tarieven	21.300
	Overige subsidies	24.600
Sportaccommodaties	Stichting De Bast	62.200
	Buitensportaccommodaties	89.300
	Zwembaden	234.500
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Stichting centrum voor de kunsten Zuid-Groningen	339.200
	Stichting Kunstzinnige Vorming Stadskanaal	20.500
	Lokale omroep RTV1	21.300
	Subsidieprogramma, activiteitenfonds	11.000
	Overige subsidies	26.100
Musea	Stichting Streekhistorisch Centrum	109.900
Cultureel erfgoed	Overige subsidies	500
Media	Stichting Biblionet Groningen	737.500
Openbaar groen en (openlucht)recreatie	Overige subsidies	3.000
		2.902.100

Overzicht subsidies*

*alleen ramingen € 10.000,00 en hoger zijn gespecificeerd

Programma 3. Leefbaarheid		
Taakveld	*Omschrijving*	*Raming*
Openbaar vervoer	Overige subsidies	900
Wonen en bouwen	Overige subsidies	3.900
		4.800

Programma 4. Dienstverlening		
Taakveld	*Omschrijving*	*Raming*
Openbare orde en veiligheid	Zorg- en Veiligheidshuis Groningen	37.000
	Overige subsidies	10.500
Volksgezondheid	Lentis, preventieprogramma's	17.900
	Overige subsidies	10.200
		75.600

Totaal subsidies	**7.495.700**

